

ประสบการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อ
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

นายนิคม ทิพย์การเงิน

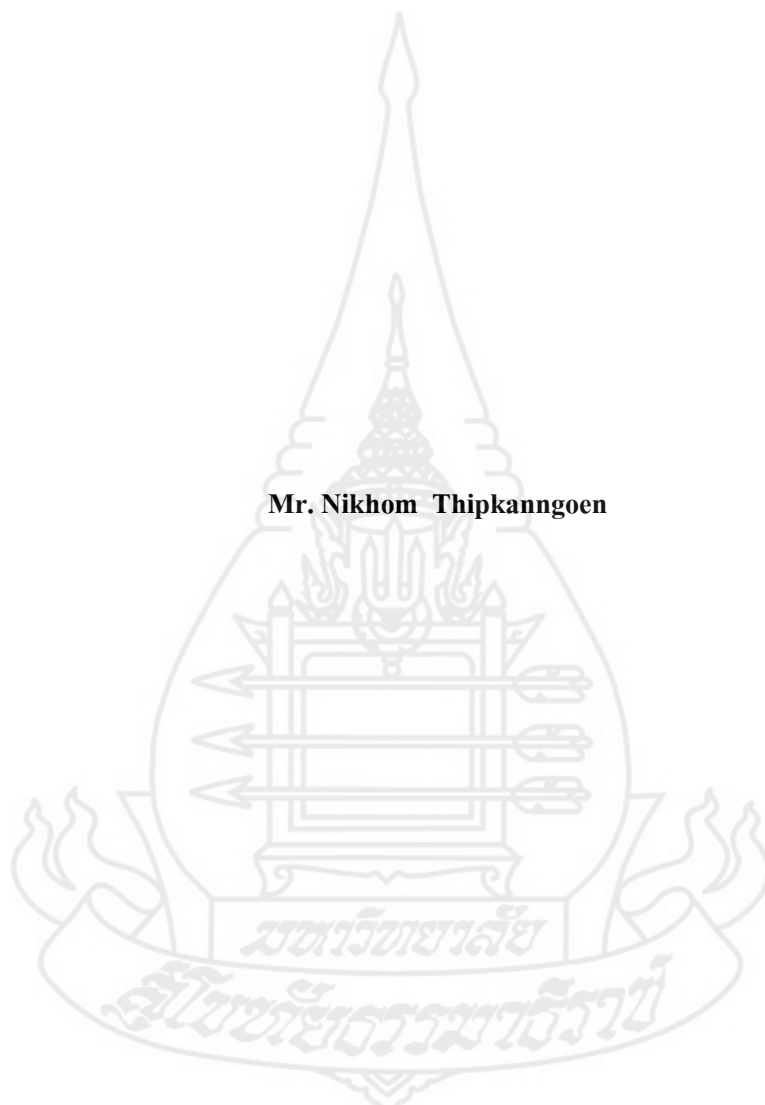

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2559

The Dropout and Reenrollment Experiences of Secondary School Students

Mr. Nikhom Thipkanngoen

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Guidance and Psychological Counseling

School of Educational Studies

Sukhothai Thammathirat Open University

2016

ชื่อการศึกษา **ค้นคว้าอิสระ** ประสพการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อ
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ผู้ศึกษา นายนิคม ทิพย์การเงิน รหัสนักศึกษา 2542800806

ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา)

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรนาท แสนสา ปีการศึกษา 2559

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสพการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นนักเรียนที่เคยออกกลางคันและกลับเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจำนวน 15 ราย ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยปรากฏว่า ประสพการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การประสพปัญหาระหว่างเรียน ประกอบด้วย 4 ประเด็นย่อย คือ ปัญหากับตัวเอง ปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม และปัญหากับครู 2) การฟื้นฟูสภาพการเรียน ประกอบด้วย 2 ประเด็นย่อย คือ ชีวิตที่คิดว่าดีหลังหนีปัญหา และปัญหาเก่าหมดไปปัญหาใหม่เข้ามา 3) การกลับเข้าสู่การเรียน ประกอบด้วย 2 ประเด็นย่อย คือ การตระหนักรู้ด้วยตนเอง และการได้รับแรงกดดันจากสังคม และ 4) การศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย 2 ประเด็นย่อย คือ ประสพการณ์การเรียน กศน. และสิ่งที่ได้รับจากการเรียน กศน.

คำสำคัญ การออกกลางคัน การกลับเข้าศึกษาต่อ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
มัธยมศึกษา

Independent Study title: The Dropout and Reenrollment Experiences
of Secondary School Students.

Author: Mr. Nikhom Thipkanngoen; **ID:** 2542800806;

Degree: Master of Education (Guidance and Psychological Counseling);

Independent Study advisor: Dr. Niranart Sansa, Assistant Professor;

Academic year: 2016

Abstract

The purpose of this research was to study the dropout and reenrollment experiences of secondary school students.

This research was a qualitative research. Key informants were 15 students who had dropout experience and then reenrolled for study at the secondary education level in non-formal and informal education centers. They were purposively selected based on some particular criteria. Data were collected from a focus group discussion involving the 15 students, and were analyzed with content analysis.

The research results revealed that the dropout and reenrollment experiences of secondary school students comprised four main issues: (1) facing problems while studying, which included four following sub-issues: problems with oneself, problems with the family, economic and social problems, and problems with the teachers; (2) the dropout experience, which included two sub-issues: the life expected to be good after evading the problems, and old problems disappeared but new problems occurred; (3) the reenrollment experience, which included two sub-issues: self-realization, and receiving pressure from the society; and (4) the study in the non-formal and informal education system, which included two sub-issues: the non-formal and informal education learning experience, and the results of learning in the non-formal and informal education system.

Keywords: Dropout, Reenrollment, Non-formal and informal education, Secondary education

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยได้รับความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรนาท แสนสา อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ และช่วยตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอขอบคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลภา สบายยิ่ง กรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระที่ได้ให้มุมมองและข้อเสนอแนะที่ดีและมีประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

ขอขอบพระคุณอาจารย์ การแนะนำและการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทุกท่านที่กรุณาให้การอบรมสั่งสอนจนทำให้ประสบผลสำเร็จ

ขอขอบคุณผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทั้ง 3 แห่งรวมทั้งผู้ให้ข้อมูลทั้ง 15 คนซึ่งให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนๆ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทุกท่านที่ให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการทำการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้

ขอขอบคุณครอบครัวอันเป็นที่รัก ที่ให้โอกาสและเป็นกำลังใจจนก้าวผ่านอุปสรรคต่างๆของการทำการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ได้ นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลืออีกหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนามในที่นี้ได้หมด จึงขอขอบคุณทุกท่านเหล่านั้นไว้ ณ โอกาสนี้ด้วยเช่นกัน

นิคม ทิพย์การเงิน

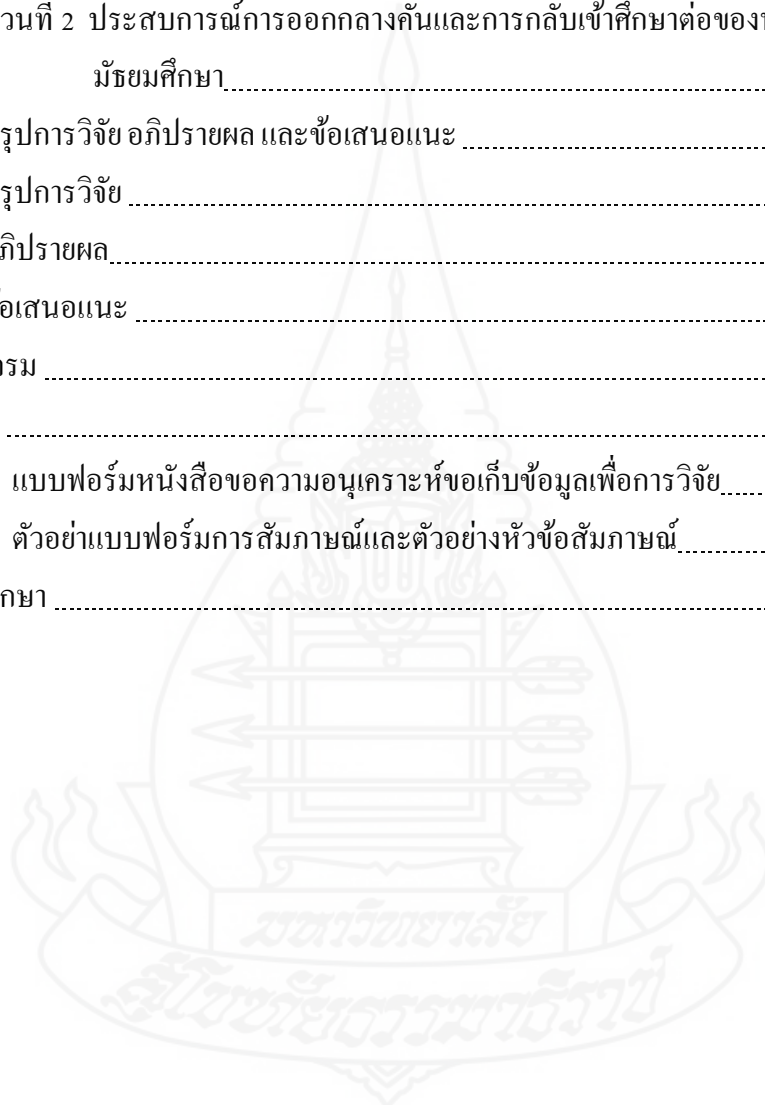
20 ตุลาคม 2559

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามในการวิจัย	4
วัตถุประสงค์การวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา	6
แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น	24
แนวคิดเกี่ยวกับการออกกลางคัน	28
แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น	35
แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	46
แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ	53
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	62
รูปแบบของการวิจัย	62
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	63
ผู้ให้ข้อมูลหลัก	64
วิธีการเข้าถึงข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	66
ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล	67
การวิเคราะห์ข้อมูล	68
จริยธรรมการวิจัยและการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล	68

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูล.....	70
ส่วนที่ 2 ประสิทธิภาพการออกกลางคืนและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษา.....	79
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	99
สรุปการวิจัย	99
อภิปรายผล	111
ข้อเสนอแนะ	114
บรรณานุกรม	116
ภาคผนวก	119
ก แบบฟอร์มหนังสือขอความอนุเคราะห์ขอเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย.....	120
ข ตัวอย่างแบบฟอร์มการสัมภาษณ์และตัวอย่างหัวข้อสัมภาษณ์.....	124
ประวัติผู้ศึกษา	130

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	65
ตารางที่ 3.2 รายละเอียดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลของนักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	67

ญ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 4.1 โครงสร้างประสบการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา	81
---	----

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศและสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9–11 เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง เกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน ในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ครั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำบนพื้นฐานของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) ซึ่งเป็นแผน หลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ นอกจากนี้ ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับกลุ่มอาชีพ ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จึงเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในการเชื่อมต่อกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในลักษณะการแปลงยุทธศาสตร์ระยะยาวสู่การปฏิบัติ โดยในแต่ละยุทธศาสตร์ของ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาพร้อมทั้งแผนงาน โครงการสำคัญที่ต้องดำเนินการให้ เห็นผลเป็นรูปธรรมในช่วง 5 ปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคมและระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม หลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” โดยเฉพาะการยกระดับคุณภาพการศึกษา การเรียนรู้ เพื่อกล่อมเกลาสรางคนดี มีวินัย มีค่านิยมที่ดี และมีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีส่วนร่วมในการพัฒนานำพาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนตลอดไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)

ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ที่ให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาที่ยั่งยืนและคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ให้คนไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีสุขภาพที่ดีขึ้น คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้และความสามารถเพิ่มขึ้น รวมทั้งสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้เด็ก เยาวชน และคนไทยได้รับการศึกษาอย่างน้อยก็ตรงตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่มีบทบัญญัติสิทธิของบุคคลในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545 กำหนดระยะเวลาการศึกษาภาคบังคับไว้ 9 ปี ต้องเรียนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นอกจากนี้ นโยบายรัฐบาลปัจจุบันยังได้ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทุกคนได้รับการศึกษาฟรี 15 ปี ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ถึงกระนั้นก็ยังมียังมีนักเรียนจำนวนไม่น้อยเลยทีเดียวที่ไม่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและภาคบังคับ ตามนโยบายของรัฐบาล เพราะประสบปัญหาต้องออกกลางคัน (ดร.สุเทพ ชิตยวงษ์ รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน) ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2559 ว่าตามที่ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี มีความห่วงใยปัญหาเด็กที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา หรือเด็กออกกลางคัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชากรวัยเรียนที่อยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดมาตรการช่วยเหลือเด็กในกลุ่มดังกล่าว ให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้สำรวจข้อมูลนักเรียนในสังกัดที่ออกกลางคันในปีการศึกษา 2557-2558 พบว่ามีจำนวนรวม 8,814 คน แบ่งเป็นระดับประถมศึกษา 1,760 คน มัธยมศึกษาตอนต้น 4,092 คน และมัธยมศึกษาตอนปลาย 2,764 คน สาเหตุส่วนใหญ่มาจาก 9 ประเด็น คือ ฐานะยากจน การอพยพตามผู้ปกครอง เจ็บป่วย ปัญหาครอบครัว สมรสแล้ว มีปัญหาในการปรับตัว ต้องคดีหรือถูกดำเนินคดี เจ็บป่วยหรือเกิดอุบัติเหตุ หาเลี้ยงครอบครัว และกรณีอื่นๆ รองเลขาธิการ กพฐ.กล่าวต่อว่า ขณะนี้ สพฐ.ได้กำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทั้งระยะเร่งด่วนและระยะยาว โดยมาตรการเร่งด่วนใช้เวลา 3 เดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน-มิถุนายน 2559 ให้มีการเร่งติดตามให้เด็กเข้าสู่ระบบการศึกษาโดยเร็ว โดยให้มีการบูรณาการร่วมกันระหว่าง สพฐ. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) และประสานความร่วมมือกับศึกษาธิการจังหวัด (ศชจ.) ให้เป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหาระดับจังหวัด ส่วนมาตรการแก้ไขปัญหาระยะยาว คือ เฝ้าเด็กที่อายุครบเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับตาม พ.ร.บ.การศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2535 ให้มาเข้าเรียนอย่างเคร่งครัด สร้างระบบติดตามให้เข้าถึงตัวเด็ก สำรวจข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคล โดยร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทย (มท.) จัดทำฐานข้อมูลติดตามเด็กออนไลน์ โดยจะดึงข้อมูลจากทะเบียนราษฎร์

(ทร.14) ในรูปแบบแอปพลิเคชัน เพื่อให้ครูและผู้บริหารดาวน์โหลดนำไปใช้ติดตามตัวเด็กได้
 อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาเด็กออกกลางคันที่แท้จริง ไม่ใช่เพียงการใช้ข้อมูลติดตามเด็กเท่านั้น แต่
 เราต้องหามาตรการสร้างแรงจูงใจให้เด็กอยากเรียนในเชิงวิชาการมากขึ้นด้วย” รองเลขาธิการ กพฐ.
 กล่าว (นงเยาว์ แข่งเพ็ญแข, 2538, น. 28-34) ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสังคมดูเหมือนจะยังไม่สามารถ
 ยืนยันได้ถึงความสำเร็จของภารกิจด้านการขยายโอกาสและการส่งเสริมด้านการศึกษาเสียทีเดียว
 ที่เป็นเช่นนี้เพราะยังมีนักเรียนอีกจำนวนไม่น้อยที่ออกจากระบบการศึกษากลางคัน ซึ่งสำนักงาน
 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดว่า หมายถึงนักเรียนที่ออกจาก
 ระบบโรงเรียนระหว่างปีโดยไม่สามารถกลับเข้ามาเรียนได้ ซึ่งเด็กนักเรียนที่ออกกลางคันส่วนใหญ่
 ก็เป็นเด็กนักเรียนที่เรียนในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมีอายุระหว่าง 13-18 ปี เป็นระยะวัยรุ่นซึ่งอยู่
 ในช่วงของวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทั้งภายในร่างกายตนเองและสถานการณ์
 สิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ภายในโรงเรียน รวมทั้งสังคมรอบข้าง ทำให้นักเรียนเกิดปัญหาจากเหตุการณ์
 ประจำวัน เช่น ปัญหาที่เกี่ยวกับตนเองเรียนไม่เก่ง ติดเพื่อน ติดเกมส์ ไม่ชอบกฎเกณฑ์ข้อบังคับ
 ต่างๆ ของโรงเรียน ปัญหาครอบครัวที่แตกแยกขาดความอบอุ่น ปัญหาเรื่องการเงินเช่นพ่อแม่ให้เงิน
 ไม่พอบ้าง ใช้จ่ายเกินความจำเป็นบ้าง หรือแม้กระทั่งปัญหากับครูผู้สอน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วน
 มีผลเกี่ยวกับการเรียนทั้งสิ้นทำให้นักเรียนไม่เข้าห้องเรียน หนีเรียน ไม่ส่งงาน ขาดเรียนบ่อย
 ไม่สนใจเรียนในชั้นเรียน ขาดความรับผิดชอบ เมื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนกลุ่มนี้จะติด
 0, ร, มส และ มผ ตามมา ทำให้นักเรียนไม่ประสบความสำเร็จทางการเรียน มีปัญหาเรียนไม่จบตาม
 ระยะเวลาหลักสูตรที่กำหนดหรือออกกลางคันนั่นเอง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกกลางคันและการกลับเข้า
 ศึกษาต่อพบว่ายังมีไม่มากนัก เช่น ภูมริน บุญทวี (2548) ศึกษาปัจจัยทางครอบครัวและพฤติกรรม
 ทางสังคมที่มีผลต่อการออกกลางคันของนักเรียน โรงเรียนอาชีวะเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่
 เอกบุตร อยู่สุข (2550) ได้ศึกษาสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตร
 วิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยการอาชีพพุทธมณฑล สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
 กระทรวงศึกษาธิการ อัญชิสา อยู่ยืนยง (2550) การศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลส่งผลให้เยาวชน
 ตัดสินใจออกจากโรงเรียนกลางคันในระดับมัธยมศึกษา กรณีศึกษา: ตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง
 จังหวัดบุรีรัมย์ วัชรวิ ตระกูลงาม (2550) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาออกกลางคันของ
 นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวมาเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณที่ค้นหา
 สาเหตุการออกกลางคันและยังไม่พบมีการศึกษาด้วยระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ รวมทั้งงานวิจัยที่
 เกี่ยวข้องกับการเข้าศึกษาต่อหลังจากออกกลางคันก็พบว่าม้งานวิจัยอยู่น้อยมาก เช่นจิราภรณ์ ไหวดี
 (2541) ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับปริญญาโท ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
 เปรมจิต ศิริสานต์ (2542) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบของแรงจูงใจในการศึกษาของ

นักศึกษาบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง สุขนิษฐ์ จันทร์ตรี (2544) ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท ระบบพิเศษของนิสิตศูนย์พัฒนาการศึกษาอุดรธานี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พล เหลืองรังษี (2546) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2546 สถาบันราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประสบการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อนำความรู้ข้อค้นพบไปใช้ประโยชน์ในการดูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่จะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

2. คำถามการวิจัย

ประสบการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาประสบการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เคยออกกลางคันและขณะนี้กำลังศึกษาต่อที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 3 แห่งด้วยกัน คือ

4.1 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หมู่บ้านพนาสนธิ ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 5 คน

4.2 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ชุมชนสุเหร่าแดง แขวงคันนายาว กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน และ

4.3 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ชุมชนบ้านเกาะสวนสยาม แขวงคันนายาว กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 15 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ใช้การจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) โดยการคัดเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์การคัดเลือก

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 **ประสบการณ์** หมายถึง ความคิดและความรู้สึกของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีตอนที่ยังเรียนอยู่ในระบบการศึกษาภาคปกติจนทำให้ต้องตัดสินใจออกจากชั้นและความคิดความรู้สึกที่มีหลังจากออกจากชั้นจนทำให้ตัดสินใจกลับเข้ามาเรียนต่อที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

5.2 **การออกจากชั้น** หมายถึง เด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาภาคปกติที่ได้รับปัญหาระหว่างการเรียนจนทำให้ไม่ไปเรียนให้จบหลักสูตรของโรงเรียนที่กำหนดไว้

5.3 **การกลับเข้าศึกษาต่อ** หมายถึง การที่เด็กนักเรียนที่เคยออกจากชั้นจากระดับมัธยมศึกษาภาคปกติแล้วกลับเข้ามาศึกษาต่อที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ได้รับทราบถึงประสบการณ์ที่ทำให้เด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาออกจากชั้นจากภาคการเรียนปกติ

6.2 ทำให้ได้รับทราบถึงประสบการณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาหลังจากที่ออกจากชั้นแล้วกลับมาเรียนต่อที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

6.3 ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อใช้ในการแนะแนวและให้คำปรึกษาเด็กนักเรียนที่มีปัญหาระหว่างเรียนไม่ให้ตัดสินใจออกจากชั้น

6.4 ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อใช้ในการแนะแนวและให้คำปรึกษาเด็กนักเรียนที่ออกจากชั้นเห็นความสำคัญของการศึกษาจนทำให้กลับมาเรียนต่ออีกครั้ง

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวมเอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย รายงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น
3. แนวคิดเกี่ยวกับการออกกลางคัน
4. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น
5. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ การพัฒนาคุณภาพครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลก และสนับสนุนให้จัดการศึกษา อบรมให้เกิดความรู้ คู่คุณธรรม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวิทยาการทุกแขนง จึงก่อให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ที่กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาไว้ว่าต้องพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งกายสติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม มีศักยภาพในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มุ่งปลูกฝังจิตสำนึก ที่ถูกต้อง รู้จักรักษาสีทิวทัศน์ หน้าที่ เคารพกฎหมาย ภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษา

ผลประโยชน์ของส่วนรวมและประเทศชาติ รวมทั้งการจัดการศึกษาตลอดชีวิต โดยให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

1.1 การศึกษาในระบบ (Formal Education)

การศึกษาในระบบ (กล้า สมตระกูล, 2558, น. 2-36-2-38) ลักษณะและประเภทของการศึกษาในระบบ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และฉบับแก้ไข ปีพุทธศักราช 2545 ได้กำหนดความหมายของการศึกษาในระบบ โรงเรียนหรือการศึกษาในระบบ (Formal Education) ไว้ดังนี้

การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอนการศึกษาในระบบ มีสองระดับ คือการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยระดับการศึกษาพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาที่จัดไม่น้อยกว่า 12 ปีก่อนระดับอุดมศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ช่วงชั้น คือ ชั้นก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย และกำหนดให้เป็นการศึกษาภาคบังคับจำนวน 9 ปี โดยให้เด็กที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 7 เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่ 16 เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่ 9 ของการศึกษาภาคบังคับ ส่วนการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษา เช่น สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนของเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น นอกจากนี้ยังสามารถจัดในศูนย์การศึกษานอกระบบการศึกษาและการศึกษาตามอัธยาศัย บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน สถานสงเคราะห์ ฯลฯ สำหรับระดับอุดมศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา สามารถจัดได้ในมหาวิทยาลัย สถาบัน วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น และให้กระทรวง ทบวง กรมรัฐวิสาหกิจอื่นๆ อาจจัดการศึกษาเฉพาะทางตามความต้องการและความชำนาญของหน่วยงานนั้นได้ โดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติได้

ส่วนแนวทางการจัดการศึกษานั้น ต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา เช่น ความรู้เกี่ยวกับตนเอง สังคม ประเทศชาติ และสังคมโลก ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ระบอบการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จาก

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ จัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน เน้นการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การป้องกันและการแก้ไขปัญหา และเน้นผู้เรียนให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง รักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง โดยให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด หลักสูตรแกนกลางของการศึกษาเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ สำหรับหลักสูตรระดับอุดมศึกษาให้เน้นความมุ่งหมายเฉพาะการพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม และให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน การแบ่งระดับการศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

1) ระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นเพื่อการเตรียมตัวผู้เรียนให้มีความพร้อมต่อการเรียนรู้ในระดับการศึกษาภาคบังคับ อาจมีการจัดในหลายรูปแบบ เช่น ศูนย์เด็กปฐมวัย ศูนย์อบรมเด็กในวัดและในมัสยิด และโรงเรียนอนุบาล เป็นต้น เนื้อหาของการเรียนรู้จะเน้นในการส่งเสริมความพร้อมในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น ในรูปแบบของการศึกษานอกระบบค่อนข้างมาก โดยรับเด็กเข้าเรียนระหว่างอายุ 3-5 ปี และใช้เวลาเรียนประมาณ 1-3 ปี

2) ระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาภาคบังคับขั้นพื้นฐานของประชาชนในประเทศที่จะต้องเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาเมื่ออายุย่างเข้าปีที่ 8 และเรียนจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือจนกว่าอายุย่างเข้าปีที่ 15 มีเนื้อหาสาระที่ประชากรทุกคนของประเทศพึงได้รับ และเพื่อนำความรู้และทักษะไปใช้เพื่อการประกอบอาชีพและเพื่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไข พ.ศ. 2545 ระบุไว้ว่า การศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ที่คนไทยทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าเรียน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และกำหนดการศึกษาภาคบังคับเป็น 9 ปี โดยแบ่งระดับออกเป็น 4 ช่วง ชั้นละ 3 ปี นอกจากนี้ รัฐบาลยังส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และองค์กรทางศาสนาเข้าร่วมจัดการศึกษาในระดับนี้ด้วย

3) ระดับมัธยมศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนวัยรุ่น อายุระหว่าง 12-17 ปี มีเนื้อหาสาระให้เยาวชนมีความรู้และทักษะทางวิชาการที่

เหมาะสมกับวัย และแบ่งออกเป็น 2 ช่วงชั้น ช่วงชั้นละ 3 ปี โดยรัฐบาลเป็นผู้จัด และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนและองค์กรทางศาสนาเข้าร่วมจัดการศึกษาในระดับนี้ด้วย

4) ระดับอาชีวศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านทักษะอาชีพสาขาต่างๆ เช่น ช่างอุตสาหกรรม คหกรรม พาณิชยกรรม เกษตรกรรม หัตถกรรม ช่างศิลป์ นาฏศิลป์ ฯลฯ ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และในอนาคตอันใกล้ จะเปิดทำการสอนถึงระดับช่างเทคนิค อุดมศึกษา เพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานตามความต้องการของท้องถิ่น การพัฒนาประเทศและประชาคมอาเซียน

5) ระดับอุดมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนระดับสูง ต่อเนื่องจากระดับมัธยมศึกษา โดยมุ่งเน้น เพื่อการผลิตทรัพยากรบุคคลระดับสูงในหลายสาขาวิชา เพื่อการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาวิชาการ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาสังคม และเพื่อให้บริการทางวิชาการแก่สังคมและชุมชน ตลอดจนการทำนุบำรุงและเผยแพร่วิทยาศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมของชาติ

โดยสรุป การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนในปัจจุบัน อาจแบ่งเป็น 2 ระดับใหญ่ คือ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่แบ่งออกเป็น ก่อนวัยเรียนใช้เวลาเรียนประมาณ 3 ปี ประถมศึกษาตอนต้น และประถมศึกษาตอนปลายใช้เวลาเรียน 6 ปี มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียน 6 ปี นอกจากนี้ยังมีประเภทอาชีวศึกษา ที่ใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี ทั้งในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และระดับอุดมศึกษาที่มีหลากหลายสาขาวิชาทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

1.2 การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education)

ความหมายของการศึกษานอกระบบ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 ระบุว่า การศึกษานอกระบบ หมายถึง การศึกษาซึ่งจัดขึ้นนอกระบบปกติ ที่จัดให้กับประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ไม่มีการจำกัดพื้นฐาน การศึกษา อาชีพ ประสบการณ์หรือความสนใจ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในด้านพื้นฐานการดำรงชีวิต ความรู้ทางด้านทักษะการประกอบอาชีพและความรู้ด้านอื่นๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การจัดการศึกษามีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา และการวัดผลและประเมินผล ซึ่งเงื่อนไขความสำเร็จการศึกษาโดยเนื้อหาและหลักสูตร จะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน (กระทรวงศึกษาธิการ 2545)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กล่าวไว้ในหมวด 3 มาตรา 15 (2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการ จัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็น

เงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม (กระทรวงศึกษาธิการ 2546)

การศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง มวลความรู้และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทางการศึกษาทุกรูปแบบที่จัดให้บริการแก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ไม่มีการจำกัดพื้นฐานการศึกษา อาชีพ โดยมี จุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทั้งในด้านที่จะเป็นพื้นฐานแก่การดำรงชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในสังคมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีหลักการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เปิดโอกาสให้ผู้ที่ยืดโอกาส พลัดหรือขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ได้มีโอกาสศึกษาหา ความรู้ ฝึกทักษะ ปลูกฝังเจตคติที่จำเป็นในการดำรงชีวิต และการประกอบสัมมาชีพ (<http://www.nfe.go.th>.)

มาตรา 4 ใน พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ระบุว่า การศึกษานอกระบบ หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมาย ผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่น และหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้นและวิธีการวัดผล และประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้ (www.thailandlawyercenter.com)

จากความหมายต่างๆสรุปได้ว่า การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีระบบ แต่เป็นระบบที่อยู่นอกโรงเรียน เป็นการศึกษาที่มีแบบแผน มีกฎเกณฑ์ มีหลักสูตร และมีวัตถุประสงค์แน่นอน และบอกได้ว่าเรียนแล้ว ได้อะไร รู้อะไร จบเมื่อไหร่ มีความรู้และทักษะเพิ่มขึ้นได้อย่างไร เป็นกระบวนการทาง การศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาศักยภาพให้แก่ประชาชน เป็นการศึกษาที่มุ่งจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้พัฒนาชีวิต และสังคม โดยมีหลักการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เปิดโอกาสให้ได้ศึกษาหาความรู้ ฝึกทักษะ ปลูกฝังเจตคติที่จำเป็นในการดำรงชีวิต การประกอบสัมมาอาชีพ อีกทั้งสามารถปรับตัวให้ ทันกับความเปลี่ยนแปลงของวิทยาการต่างๆ ที่เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุขตามควรแก่ตน

ความสำคัญของการศึกษานอกระบบ การศึกษานอกระบบเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศในโลกว่าสามได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการศึกษาที่เป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนตั้งแต่ประมาณปลายทศวรรษของปี 1960-1969 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลากว่า 40 ปี โดยมีจุดมุ่งหมายเริ่มแรกเพื่อแก้วิกฤตทางการศึกษา ในขณะนั้นมีประชากรที่อยู่นอกระบบ โรงเรียนรวมทั้งผู้ที่ออกจาก โรงเรียนกลางคันเป็นจำนวนมหาศาล ซึ่งเป็นทั้งผู้ที่อยู่ในวัยเรียนและวัยผู้ใหญ่ ที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาจากในระบบโรงเรียนหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาได้จัด โครงการการศึกษาผู้ใหญ่อยู่แล้ว แต่เพื่อให้ครอบคลุมประชาชนวัยเรียนที่อยู่นอกระบบ มุ่งเน้นให้ประชากรผู้ขาดโอกาสทาง

การศึกษาได้รับความเสมอภาคทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งด้านการศึกษาต่อเนื่อง การฝึกอาชีพ การฝึกอบรม ในรูปแบบการศึกษานอกระบบต่างๆ อย่างหลากหลาย โดยมุ่งเน้นให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและสิ่งแวดล้อมของแต่ละบริบท แต่ละประเทศจึงมีรูปแบบและวิธีการของตนเอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นอยู่ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและนโยบายของการพัฒนาประเทศ (สนอง โลหิตวิเศษ 2544, น. 28)

ในปัจจุบันวิธีการเรียนรู้ของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วอันเป็นผลสืบเนื่องมาจาก ความก้าวหน้าขององค์ความรู้และวิทยาการสมัยใหม่ การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และสังคมในโลกยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ตลอดจนพัฒนาการของระบบเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐาน (Knowledge-based Economy) ทำให้เกิดความต้องการการเรียนรู้อย่างกว้างขวางในแทบทุกกิจกรรมของ สังคม วิธีการเรียนรู้ของคนจึงขยายขอบเขตจากการศึกษาในระบบ ไปสู่การเรียนรู้จากการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยทำให้เกิดกิจกรรมการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย การศึกษานอก ระบบจึงมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของมนุษย์เป็นรูปแบบหนึ่งที่ทำให้โอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเพิ่มพูน ความรู้ ทักษะ สร้างความมั่นคงในการทำงานและการประกอบอาชีพ และติดตามการเปลี่ยนแปลงและความ ก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จึงมีผู้ใหญ่อจำนวนมากที่ลงทะเบียนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาด้านวิชาชีพ เพิ่มพูนทักษะ ความรู้ในชีวิต การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงถือเป็นกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งมีภารกิจสำคัญ ที่จะต้องให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจำเป็นต่อการดำรง ชีวิตตามมาตรฐานของสังคมที่เป็นสิทธิที่คนทุกคนพึงได้รับการศึกษา นอกจากนั้นยังจะต้องได้รับการศึกษาที่ ต่อเนื่องจากการศึกษาขั้นพื้นฐานของชีวิต เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพของตน (<http://www.nfe.go.th>)

การศึกษานอกระบบเป็นกระบวนการจัดการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ทั้งที่เป็นทัศนคติ ทักษะและความรู้ซึ่งทำได้ยืดหยุ่นกว่าการเรียนในระบบโรงเรียนทั่วไป สมรรถนะที่เกิดจากการศึกษานอก ระบบมีตั้งแต่ทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นกลุ่ม การแก้ไขความขัดแย้ง การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การเป็นผู้นำ การแก้ปัญหาาร่วมกัน การสร้างความเชื่อมั่น ความรับผิดชอบและความมีวินัย การศึกษานอกระบบยุคใหม่จึงเน้นการเรียนรู้และสมรรถนะ (learning and competency) ที่ทำให้ผู้เรียน ต้องใช้ความรู้มาพัฒนาตนเอง มีทักษะใหม่เกิดขึ้น ทำให้ต้องฝึกจึงจะมีประสิทธิภาพ หากมีความรู้ดีพอจะทำให้สร้างสรรค์งานใหม่ ทำให้ทำงานมีรายได้มากขึ้น ต้องแข่งขันเปรียบเทียบกับคนอื่น จึงต้องรู้สูงขึ้น (จรรยาพร ธรณินทร์, 2550)

การจัดการศึกษานอกระบบ จึงมีความสำคัญและจำเป็นในการสร้างโอกาสและทางเลือก ทางการศึกษาอย่างเสมอภาคให้คนทุกคน ได้พัฒนาศักยภาพของตนเองให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่าง มีคุณภาพ ท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลงของสังคมและ

สิ่งแวดล้อม คุณภาพการศึกษาของประชากร ทุกคนเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศอย่างยิ่ง

หลักการของการศึกษานอกระบบ การศึกษานอกโรงเรียนเป็นกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิต มุ่งให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตตามมาตรฐานของสังคมซึ่งเป็น สิทธิที่คนทุกคนพึงได้รับ นอกจากนั้นยังจะได้รับการศึกษาที่ต่อเนื่องจากการศึกษาพื้นฐานเพื่อนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาชุมชนและสังคมต่อไป การจัดการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน จึงยึดหลักการสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1) หลักความเสมอภาคทางการศึกษา กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบส่วนมากเป็นผู้ พลาด โอกาสและผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ซึ่งอาจมีความแตกต่างทางด้านสถานภาพในสังคม อาชีพ เศรษฐกิจ และข้อจำกัดต่างๆ ในการจัดการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบต้องไม่มีการ เลือกรูปแบบ หากแต่สร้างความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน

2) หลักการพัฒนาตนเองและการพึ่งพาตนเอง การจัดการศึกษานอกระบบจะต้องจัดการ เรียนการสอนและกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตน สามารถเรียนรู้ เกิดความสำนึกที่จะพัฒนาตนเองได้ เป็นคนคิดเป็น ปรับตัวเพื่อให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดย เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เรียนด้วยตนเอง พึ่งพาตนเอง เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุขท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม

3) หลักการบูรณาการการเรียนรู้กับวิถีชีวิต หลักการนี้อยู่บนพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้ที่ สัมพันธ์กับสภาพปัญหา วิถีชีวิต สภาพแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่นของผู้เรียน ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สิ่งดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อการจัดการ กระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เป็น ลักษณะของการบูรณาการจึงมีความเหมาะสม โดย บูรณาการสาระต่างๆ เพื่อการเรียนรู้ และบูรณาการ วิธีการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม

4) หลักความสอดคล้องกับปัญหาความต้องการและความถนัดของผู้เรียน หลักการนี้เป็น การส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักความต้องการของตนเอง สามารถจัดการศึกษาให้กับตนเองได้อย่างเหมาะสม ครู กศน. มีบทบาทในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ สาระการเรียนรู้ วิธีการเรียน และการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการการศึกษานอก ระบบที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

5) หลักการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชน การเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มผู้เรียน นับว่าเป็นสิ่งสำคัญ เป็นการส่งเสริมและสร้างกัลยาณมิตรในกลุ่มผู้เรียน ก่อให้เกิดความ

ร่วมมือ ความผูกพัน เอื้ออาทร การช่วยกันและกัน ปลูกฝังวินัยในตนเอง ฝึกความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรเกิดขึ้นสำหรับผู้เรียนที่มีวุฒิภาวะ สำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชน ก็นับว่าเป็นหลักการสำคัญในการจัดการศึกษานอกระบบ ชุมชน สามารถเข้ามาร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดสรรทรัพยากรเป็นแหล่งเรียนรู้ และสนับสนุนในเรื่องอื่นๆ เพื่อผลิตผู้เรียนที่เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนต่อไป

จากแนวคิดของนักการศึกษานอกระบบดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการศึกษานอกระบบเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการศึกษาซึ่งเปิดโอกาสให้กับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนตามปกติ ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ พัฒนาตนเอง ให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นแนวความคิดที่ส่งเสริมให้การจัดการศึกษาต้องจัดอย่างหลากหลายรูปแบบ ให้สอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียน เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถเรียนได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ ให้ผู้เรียนมีความสะดวก เลือกเรียนได้หลายวิธีไม่จำกัด อยู่ในห้องเรียนเหมือนในอดีต จึงก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนและสังคมเป็นอย่างดี (<http://www.nfe.go.th>)

อุ้นตา นพคุณ (2543, น. 126) ได้ให้แนวคิดว่าการจัดการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อพัฒนาคนต้องมีลักษณะของการจัดกิจกรรมการศึกษาอย่างกว้างขวางในหลายๆ รูปแบบตามสภาพสถาบันและสภาพแวดล้อมต่างๆ เช่น โครงการฝึกอบรมให้ผู้ไร้ฝีมือในสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน มีการจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียน สำหรับผู้ปฏิบัติงานอยู่เพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้ เช่น ในรูปแบบของการอบรม สัมมนา มีการจัดกิจกรรมในรูปแบบของการให้การศึกษา เพื่อเพิ่มความรู้หรือการศึกษาต่อเนื่อง สำหรับผู้ที่ออกจากการศึกษา ในระบบโรงเรียนแล้ว

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2546, น. 17) ให้แนวคิดสรุปว่า การจัดการศึกษานอกโรงเรียนเป็นกิจกรรม การศึกษาที่ไม่สามารถสรุปแบบแผนแน่นอน มีการจัดขึ้นตอนตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน โดยยึดแนวคิดที่ว่า “การศึกษาคือชีวิต ชีวิตคือการศึกษา” มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนใช้แนวคิด รู้จักตัดสินใจ รู้จัก เรียนรู้ด้วยตัวเอง ช่วยเหลือตัวเอง รวมทั้งให้ผู้เรียนมีอิสรภาพจากสิ่งแวดล้อมมากที่สุด

ฟิลิปป์ คูมส์ และอาห์เมด (Philipp Coombs and Ahmed, 1974) ให้คำนิยามว่า เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดไว้ในนอกระบบปกติที่ดำเนินการอยู่ โดยอาจจัดแยกออกไปต่างหากหรือจัดให้เป็น ส่วนหนึ่งที่สำคัญของกิจกรรมที่ใหญ่กว่า โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะตอบสนองความต้องการและความสนใจในการ เรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย

จากการให้ความหมายของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบดังกล่าวอาจสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ เป็นการจัดที่มุ่งให้คนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น เพื่อปรับตัวนำความรู้มาใช้ประโยชน์และพัฒนาชีวิตของตนเองด้วยการจัดที่

หลากหลาย ไม่มีรูปแบบแน่นอนขณะเดียวกัน เป็นการให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง เพิ่มพูนทักษะ และให้รู้จักหาความรู้ที่ทำให้เป็นคนทันโลกทันเหตุการณ์

แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบ จากการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กรมการศึกษานอกโรงเรียน จึงได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนนอกระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้ได้รับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ออกเป็น 4 แนวทางดังนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2546, น. 7-8)

1) การศึกษาพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายนอกระบบโรงเรียน ได้รับโอกาสในการศึกษาพื้นฐานตามความสนใจและตามความต้องการอย่างมีคุณภาพ และทำถึงด้วยวิธีการที่เหมาะสม ให้ กลุ่มเป้าหมาย โดยจัดให้มีการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาเข้ากับวิถีชีวิต เน้นการคิด ทำ จำ แก้ปัญหา และพัฒนา

2) การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะในการประกอบอาชีพ เพื่อแก้ปัญหาการว่างงานและสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจชุมชน มีการจัดออกเป็น 4 แนวทาง คือ

(1) การฝึกทักษะอาชีพ เป็นหลักสูตรระยะสั้นสายอาชีพ เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน ให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานในอาชีพ

(2) การเข้าสู่อาชีพ เป็นการพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้สามารถคิด วิเคราะห์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาตนเองเพื่อเข้าสู่อาชีพ

(3) กลุ่มพัฒนาอาชีพ เป็นการส่งเสริมความรู้และประสบการณ์แก่กลุ่มผู้ที่มีอาชีพประเภท เดียวกัน ให้สามารถพัฒนาปริมาณและคุณภาพผลผลิตเข้าสู่การจำหน่าย มีรายได้ เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยกระบวนการกลุ่ม

(4) การพัฒนาด้วยเทคโนโลยีเป็นการให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่ต้องการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาอาชีพและศักยภาพแก่ตนเองและกลุ่ม การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นความรู้และทักษะอาชีพในเชิงเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับสภาพของแต่ละท้องถิ่น ให้ผู้เรียนมีทักษะและความชำนาญการเฉพาะเรื่อง สามารถเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต มีความรู้และทักษะในการจัดการระบบบัญชีการตลาด และการบริหารจัดการอย่างครบวงจร สามารถประกอบวิชาชีพสมัยใหม่ เป็นผู้ประกอบการเองหรือรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย กิจกรรมฝึกทักษะพื้นฐานอาชีพ จัดกลุ่มพัฒนาอาชีพ และฝึกอาชีพโดยใช้เทคโนโลยี (ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสีคิ้ว 6 ก.พ. 56)

3) การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นของ บุคคลเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข 4 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย

ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์โดยกำหนดให้สถานศึกษาควรมีหลักในการจัด กิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต โดยให้ยึดกลุ่มเป้าหมาย ยึดทักษะชีวิตพื้นฐานที่จำเป็น 4 ด้าน ยึดประเด็นปัญหาในชุมชนท้องถิ่นและยึดนโยบายรัฐ หรือเอกลักษณ์ของชาติเป็นหลัก สำหรับ รูปแบบการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสามารถจัดในรูปแบบกลุ่มสนใจ เข้าค่าย การอบรมประชาชน และการจัดกิจกรรมชุมชน การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ข่าวสาร ข้อมูลและเทคโนโลยี ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางคุณธรรมจริยธรรมส่งผลให้ เกิดการ แข่งขันและขัดแย้งกันมากขึ้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง มีความเข้าใจในสถานการณ์มีหลักการคิดอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์สามารถต่อสู้กับกระแส วิฤตต่างๆ ได้ อย่างมีเหตุผล รู้จักประเมินตนเอง รู้จักตั้งเป้าหมายในชีวิต ขอบเขตและสาระ ทั้งหลายเหล่านี้จะเป็นมิติของ การเรียนรู้ให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนและรู้จักกระบวนการที่จะพัฒนา ตนเองให้เป็นบุคคลที่มีศักยภาพในการ แก้ไขปัญหาชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและสังคมได้ อย่างมีความสุข ทักษะชีวิตมีความสำคัญและเป็น สิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนที่ต้องมีในเรื่องที่ สอดคล้องกับความต้องการและพัฒนาการตามอาชีพ ตามวัย ตามวุฒิ 12 ภาระการจัดกระบวนการ เรียนรู้ทักษะชีวิตจึงมีกิจกรรมที่หลากหลายทั้งทางด้านสุขภาพอนามัย ด้านความ ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ความเป็นประชาธิปไตย ด้านสิ่งแวดล้อมและร่วมพัฒนาความรู้ความคิดของตนเอง ครอบครัวชุมชนสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

4) การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ ความสามารถและ ศักยภาพของคนในชุมชนและทุกภาคส่วนในชุมชนให้ร่วมกันรับผิดชอบและ เห็นความสำคัญในการฟื้นฟู พัฒนาสังคมและชุมชนของตนเอง โดยหน่วยงานสถานศึกษาของ กรมการศึกษานอกโรงเรียนต้องให้ความสำคัญต่อการ ใช้กระบวนการทางการศึกษาเข้ามา ดำเนินการ และกำหนดแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนให้ เกิดกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชน ใน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้าน ศิลปวัฒนธรรม และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สามารถเชื่อมโยงหรือบูรณาการทั้ง 4 กิจกรรมโดย ให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงในชีวิตและสังคมของผู้เรียน ในด้านของการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน โดยวิธีเรียนสายสามัญระดับประถมศึกษา ระดับ มัธยมศึกษา ตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (<http://www.nfe.go.th>)

1.2.1 กระบวนการจัดการศึกษานอกระบบ

การศึกษานอกระบบ (nonformal education) เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น และ หลากหลายรูปแบบ ไม่มีข้อจำกัดเรื่องอายุและสถานที่ โดยมุ่งหมายให้เป็นการศึกษาเพื่อ พัฒนาคุณภาพมนุษย์ มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย หลักสูตร วิธีการเรียนการสอน สื่อ การวัดผลและ

ประเมินผลที่สอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการศึกษาซึ่งเปิดโอกาสให้กับผู้ที่ ไม่ได้เข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนตามปกติ ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ พัฒนาตนเอง ให้สามารถดำรงตน อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะอ่อนตัวให้ผู้เรียนมีความสะดวกเลือกเรียนได้หลายวิธีจึงก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนและสังคมเป็นอย่างยิ่ง การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความหมาย ครอบคลุมถึงมวลประสบการณ์การเรียนรู้ทุกชนิดที่บุคคลได้รับจากการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ตาม ธรรมชาติการเรียนรู้จากสังคม และการเรียนรู้ที่ได้รับจากโปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจาก การศึกษาในโรงเรียนตามปกติ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีได้อยู่ในระบบโรงเรียนปกติ ได้ มีโอกาสแสวงหาความรู้ ทักษะ ทักษะคิด เพื่อมุ่งแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ฝึกฝนอาชีพ หรือการพัฒนาความรู้ เฉพาะเรื่องตามที่ตนสนใจ (<http://cmi.nfe.go.th/nfe/reform.doc>) จุดเน้นและกลยุทธ์การดำเนินงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน ปีงบประมาณ พ.ศ.2550-2551 ได้มีการปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย โดยมี 13 ตัวชี้วัด คือ สถานศึกษามีนวัตกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของ กลุ่มเป้าหมาย (1 สถานศึกษา 1 นวัตกรรม) ทั้งนี้ได้กำหนดแนวทางการดำเนินการ ดังนี้ (www.krakorsornor.com)

1) จัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนแบบกลุ่ม การเรียนแบบชั้นเรียน แบบทางไกล การเรียนจากแหล่งเรียนรู้ การเรียนจากการฝึกปฏิบัติจริงฯลฯ

2) มีการวิจัยและพัฒนา กระบวนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์กรและเครือข่าย โดยมีจุดเน้นการดำเนินงาน ดังนี้

(1) พัฒนาบุคลากรให้มีวิสัยทัศน์และศักยภาพในการปฏิบัติงาน ปรับปรุงระบบและกลไกการบริหารจัดการให้มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสาร พัฒนานวัตกรรมการศึกษานอกระบบ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การปฏิรูปการศึกษาโดยใช้การศึกษาวิจัยเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา

(2) พัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถจัดทำหลักสูตรและการเรียนการสอน

3) การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบโรงเรียน และต้องการศึกษาต่อในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายแต่ไม่มีเวลา และ โอกาสเรียนในสถานศึกษาตามปกติได้เนื่องจากมีภาระในการประกอบ อาชีพหรือมีปัญหาอื่นๆ ดังนั้น จึงจัดกิจกรรมการเรียน

การสอนเป็น 3 วิธี เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนวิธีใดวิธีหนึ่งได้ตามสภาพความพร้อมของตนเอง ดังนี้(<http://www.moe.go.th>)

(1) วิธีเรียนแบบชั้นเรียน (ขร.) เป็นวิธีเรียนซึ่งผู้เรียนต้องเข้าชั้นเรียนในตอนเย็นทุกวัน ตั้งแต่วัน จันทร์ถึงวันศุกร์ปกติจัดระหว่าง 17.00-20.00 น. เรียกกันว่าโรงเรียนผู้ใหญ่ ภาคค่ำ มีการวัดผลระหว่างเรียน การเก็บคะแนนสะสม และการวัดผลปลายภาค

(2) วิธีเรียนทางไกล (ทก.) เป็นวิธีที่เอื้อต่อผู้เรียนที่ไม่มีเวลาเข้าชั้นเรียนได้ทุกวัน โดยต้องศึกษา ด้วยตนเอง เมื่อผู้เรียนลงทะเบียนแล้วจะศึกษาหาความรู้จากเอกสาร รายวิชา รายการ วิทยุ/โทรทัศน์มีการพบ กลุ่มในวันเสาร์หรือวันอาทิตย์สัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยครูประจำกลุ่มเป็นที่ปรึกษา มีการวัดผลระหว่างเรียน มี คะแนนเก็บสะสม และวัดผลปลายภาคเรียน

(3) วิธีเรียนด้วยตนเอง (ตอ.) เป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่สามารถศึกษาด้วยตนเอง โดยมีอาจารย์ประจำกลุ่มเป็นที่ปรึกษา เมื่อถึงเวลาที่มาสอบ มีการวัดผลเฉพาะ ปลายภาคเรียนเท่านั้น ไม่มีคะแนนสะสม และต้องเข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่มไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนวิธีใดวิธีหนึ่งจนจบหลักสูตรก็ได้หรือเรียนทั้ง 3 วิธีคละกัน แล้วนำผลการเรียนแต่ละวิธีมาประเมินร่วมกันได้

อย่างไรก็ตาม ภายหลังที่กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 กรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้กำหนดวิธีเรียนเพื่อให้สอดคล้อง กับหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอก ระบบโรงเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรดังกล่าว และ ได้กำหนดวิธีเรียนไว้ 2 ลักษณะ (กรมการศึกษานอก โรงเรียน, 2546, น. 26) ดังนี้

(1) การจัดการเรียนรู้โดยการพบกลุ่ม จะเน้นหนักการศึกษาเรียนรู้ด้วย ตนเองเป็นหลัก มีการพบ กลุ่มเพื่อนำสิ่งที่ได้ไปศึกษาค้นคว้ามานำเสนอ อภิปรายและสรุปร่วมกัน ในลักษณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

(2) การจัดการเรียนรู้โดยการศึกษาทางไกล เป็นวิธีการที่ผู้เรียนเรียนรู้ โดยผ่านสื่อการศึกษา ทางไกล ได้แก่ วิทยุโทรทัศน์อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

สรุป กระบวนการในการจัดการเรียนรู้หลากหลายวิธีทั้งการเรียนในชั้น เรียนการเรียนรู้โดยการ พบกลุ่ม และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการเรียนทางไกล ของการศึกษานอกระบบจึงเป็นวิธีส่งเสริมการเรียนรู้ ที่ยืดหยุ่น ทำให้ประชาชนที่พลาดโอกาสและขาดโอกาส ได้มีโอกาสเลือกวิธีหรือรูปแบบในการเรียนรู้ให้ เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของ ตนเองมากยิ่งขึ้น

1.2.2 ลักษณะและประเภทของการศึกษานอกระบบ

การศึกษานอกระบบ (กล้า สมตระกูล, 2558, น. 2-29 – 2-31) ลักษณะและประเภทของการศึกษานอกระบบ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไข ปีพุทธศักราช 2545 ได้กำหนดความหมายของ การศึกษานอกระบบ (Non formal Education) ไว้ดังนี้

“การศึกษานอกระบบ” เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น ในการกำหนด จุดมุ่งหมายรูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จของการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลและกลุ่ม การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษา สำหรับผู้ที่พ้นวัยเรียนไปแล้ว ที่ไม่ได้ศึกษาในระบบโรงเรียนไปจนถึงผู้สูงอายุเป็นการศึกษาที่เอื้อ ต่อผู้ที่ด้อยโอกาสและพลาดโอกาสทางการศึกษา กลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลาย

จากความหมายที่ค่อนข้างกว้างและมีความยืดหยุ่น และหลายหน่วยงานมี ศักยภาพในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยในฐานะที่เป็นหน่วยงานกลางในการจัดและส่งเสริมการศึกษาดังกล่าว จึงได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 โดย แบ่งการศึกษานอกระบบ ออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1) การส่งเสริมการรู้หนังสือ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการส่งเสริมและการ พัฒนาให้คนไทยมีความรู้ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ตลอดจนมีความรู้ใน การสื่อสาร และสาระที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของตนเอง ครอบครัว และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

2) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ เป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดให้แก่ ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ให้มีโอกาสดวงหาความรู้เพิ่มเติมตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา ทั้งด้านวิชาสามัญและวิชาชีพที่ได้รับคุณวุฒิเท่ากับการศึกษาในระบบโรงเรียน

3) การพัฒนาทักษะอาชีพ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้แก่ผู้ที่ต้องการ พัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพ ทั้งในด้านความรู้ด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมชุมชน หัตถกรรม คหกรรม ธุรกิจการตลาด และช่วงบริการชุมชนสาขาต่างๆ ด้วยหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น

4) การพัฒนาทักษะชีวิต เป็นกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบที่จัดให้แก่ ผู้เรียนที่ต้องการความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น ด้านสุขภาพอนามัย การออกกำลังกาย การดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง งานศิลปะ ดนตรี กีฬา นันทนาการ เป็นต้น

5) การพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาสังคมและชุมชน เช่น ความรู้ ความ

เข้าใจในระบอบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
ลูกเสือชุมชน เป็นต้น การมีส่วนร่วมในกิจกรรม

1.2.3 การจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบในปัจจุบัน

1) การส่งเสริมการรู้หนังสือ กิจกรรมนี้ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นหน่วยงานหลักที่ทำการศึกษา วิจัย และพัฒนารูปแบบ วิธีการจัด พัฒนาสื่อการเรียนการสอน สำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนการจัดหาและ พัฒนาบุคลากรไปจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะในชุมชนห่างไกล ชนกลุ่มน้อยในถิ่นทุรกันดาร เด็กไทยที่เกิดในต่างประเทศ ผู้อพยพลี้ภัย และในชุมชนแออัด คนพิการ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐ และเอกชน โดยเฉพาะหน่วยงานราชการต้นสังกัด องค์กรและมูลนิธิ ต่างๆ ได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนให้แก่กลุ่มเป้าหมายพิเศษอื่นๆ เช่น ผู้ต้องขังใน เรือนจำ ทหารกองประจำการ เด็กยากไร้ในชุมชนแออัด เป็นต้น รูปแบบการจัดกิจกรรมการรู้ หนังสือ ที่จัดอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะในระดับชุมชน สำนักงาน กศน.และบางองค์กร ได้จัดให้มี ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน และจัดตั้งห้องสมุดประชาชนในระดับอำเภอ และจังหวัด เพื่อป้องกันการ ลืมหนังสืออีกด้วย ในบางพื้นที่อาจจัดให้มีคนในชุมชนเป็นอาสาและจัดประกวดการอ่านอีกด้วย

2) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ บทบาทและภารกิจของ สำนักงาน กศน. ในกิจกรรมนี้ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัด ผลิตและพัฒนาสื่อการเรียน การสอน นิเทศ ติดตามผล ประเมินผล และเทียบโอนความรู้ประสบการณ์ โดยมีหน่วยงานอื่นและ องค์กรทางศาสนามาร่วมจัดด้วย วิธีดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ในส่วนของ สำนักงาน กศน. ได้กำหนดให้เป็นภารกิจของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอ และศูนย์ กศน. ตำบล หรือศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นสถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายให้แก่ประชาชนในชุมชน โดยมีภาคีเครือข่าย เช่น หน่วยงานราชการทหาร เรือนจำ สถานบำบัดประเภทต่างๆ โรงงาน อุตสาหกรรม หน่วยงานภาครัฐกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษาในระบบโรงเรียน ร่วมจัดและดำเนินการ

3) การพัฒนาทักษะอาชีพ กิจกรรมการพัฒนาทักษะอาชีพระบบนอก โรงเรียนนี้ มีการจัดโดยหลายหน่วยงาน เช่น โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กระทรวง แรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงกลาโหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวง อุตสาหกรรม กระทรวงพัฒนาสังคมและทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐกิจ เอกชน เข้าร่วมจัดเป็นจำนวน มากวิธีดำเนินการ ในส่วนของสำนักงาน กศน. ได้กำหนดภารกิจนี้ให้แก่ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพ ราษฎรไทยบริเวณชายแดนในภูมิภาคต่างๆ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอศูนย์ กศน. ตำบล และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นหน่วยจัดการเรียนการสอนให้แก่ประชาชนทั้ง

ในเมืองและในชนบท และการเรียนวิชาทักษะอาชีพนี้ สำนักงาน กศน. ยังเปิดโอกาสให้มีการเทียบโอนความรู้ประสบการณ์เป็นหน่วยงานการเรียนในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบได้

4) การพัฒนาทักษะชีวิต คือการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชน เช่น ด้านสุขภาพอนามัย การออกกำลังกาย การดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง งานศิลปะ ดนตรี กีฬา นันทนาการ เป็นต้น เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น โดยหลายหน่วยงาน กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงกลาโหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพัฒนาสังคมและทรัพยากรมนุษย์ ภาคธุรกิจ เอกชน เข้าร่วมจัดเป็นจำนวนมาก ในการจัดกิจกรรมเหล่านี้ แต่ละองค์กร หรือหน่วยงาน สามารถดำเนินการได้ดำเนินการทั้งด้านเนื้อหาหลักสูตร และประชากรกลุ่มเป้าหมายได้โดยอิสระ สำหรับการดำเนินงานในส่วนที่เป็นความรับผิดชอบของสำนักงาน กศน. ได้กำหนดให้เป็นภารกิจของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ และศูนย์ กศน. ตำบล หรือศูนย์การเรียนชุมชนร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่ โดยเฉพาะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ

5) การพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยหลายหน่วยงาน เช่น กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย กระทรวงพัฒนาสังคมและทรัพยากรมนุษย์ ภาคธุรกิจ เอกชนนิติบุคคล องค์กรทางศาสนา ฯลฯ เข้าร่วมจัดเป็นจำนวนมาก ในส่วนที่เป็นความรับผิดชอบของสำนักงาน กศน. ได้กำหนดให้เป็นภารกิจของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ และศูนย์ กศน. ตำบล หรือศูนย์การเรียนชุมชนร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่ โดยเฉพาะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ สามารถรวบรวมเป็นองค์ความรู้และประสบการณ์ เพื่อขอรับการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนในระดับการศึกษานอกระบบได้

1.2.4 การศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาตามอัธยาศัย (สุมาลี สังข์ศรี, 2558, น. 14-6-14-8) ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542) ได้ระบุความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัยไว้ดังนี้

“การศึกษาตามอัธยาศัย” เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่นๆ

นอกจากค่านิยมของการศึกษาตามอรรถาจารย์ที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นี้แล้ว ยังมีค่านิยมที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 และนิยามที่ให้ไว้โดยนักการศึกษาอีกหลายท่าน

จากการศึกษาค่านิยมของการศึกษาตามอรรถาจารย์จากแหล่งต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่าการศึกษาตามอรรถาจารย์เป็นการศึกษาที่เกิดจากตัวผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการศึกษาที่บุคคลได้รับความรู้ ทักษะและประสบการณ์จากครอบครัว จากเพื่อนบ้าน จากคนในชุมชน จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทางด้านศาสนา ประเพณี จาก การพูดคุย สนทนา การสังเกต การประกอบอาชีพการงาน กิจกรรมการศึกษาตามอรรถาจารย์อาจเป็น กิจกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้แก่บุคคลโดยทั่วไป โดยไม่มีกลุ่มเป้าหมายที่เจาะจง ไม่มีหลักสูตรตายตัว ไม่มีเวลาเรียน ใครสนใจอ่าน ฟัง ดู ก็ได้ความรู้ รวมทั้งการได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อประเภทต่างๆ หรืออาจเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยวัตถุประสงค์อื่นแต่กลับทำให้บุคคลได้รับความรู้โดยปริยาย เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทางในชุมชน กิจกรรมทางประเพณี ศาสนา การไปเที่ยวสวนสาธารณะ การช่วยครอบครัวทำอาหาร ขนม การชมภาพยนตร์เกี่ยวกับสารคดีหรือประวัติศาสตร์ทำให้ได้รับความรู้ไปด้วย เป็นต้น

เมื่อศึกษานิยามและลักษณะของการศึกษาตามอรรถาจารย์จากแหล่งข้อมูลหลายๆ แหล่งจะพบว่านักการศึกษาบางท่านเรียกการศึกษาตามอรรถาจารย์ว่าการเรียนรู้ตามอรรถาจารย์ ในขณะที่บางท่านเรียกว่าการศึกษาตามอรรถาจารย์ นักการศึกษาที่ท่านเรียกว่าการเรียนรู้ตามอรรถาจารย์เป็น เพราะท่านพิจารณาในเชิงของกลุ่มเป้าหมายว่าการศึกษาตามอรรถาจารย์นั้นแตกต่างจากการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบเพราะการศึกษาตามอรรถาจารย์เริ่มต้นจากตัวผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายว่าสนใจจะเรียนรู้อะไร จะเรียนรู้เมื่อไร จะเรียนรู้จากที่ไหน จะเรียนรู้นานเท่าใด ทั้งนี้ไม่มีใครเป็นผู้กำหนดเหมือนการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ แต่ตัวผู้เรียนเป็นผู้กำหนดด้วยตนเอง ดังนั้นจึงเรียกว่าการเรียนรู้ตามอรรถาจารย์ ส่วนนักการศึกษาที่ท่านเรียกว่าการศึกษาตามอรรถาจารย์นั้น ท่านมองในมุมมองของผู้จัดถึงแม้การศึกษาตามอรรถาจารย์จะเกิดขึ้นได้ ก็ต้องเริ่มจากผู้เรียนดังกล่าวแล้วก็ตามแต่ในขณะเดียวกันการศึกษาตามอรรถาจารย์ส่วนหนึ่งก็เกิดขึ้นจากการที่มีผู้จัดแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ จัดเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อหรือผ่านกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเข้ามาเรียนรู้ ซึ่งในส่วนของผู้จัดต้องมีการจัดเตรียมมีการดำเนินการ ดังนั้นเมื่อมองในแง่ของการจัดการ การดำเนินการ ท่านจึงใช้คำว่าการศึกษาตามอรรถาจารย์

เมื่อศึกษานิยามและลักษณะของการศึกษาตามอรรถาจารย์ ทั้งในเชิงของกลุ่มเป้าหมายและในเชิงของผู้จัดกิจกรรมอาจจัดกลุ่มกิจกรรมการศึกษาตามอรรถาจารย์ที่เกิดขึ้นได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ หรือ 3 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

1) กิจกรรมที่มีการจัดขึ้นเพื่อให้การศึกษาตามอรรถาษยโดยตรง กิจกรรมที่มีการจัดขึ้นเพื่อจะให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามอรรถาษยโดยตรงนั้นเป็นกิจกรรมที่หน่วยงานองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนตลอดจนชุมชนจัดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์จะให้ประชาชนได้เรียนรู้ตามอรรถาษย กิจกรรมเหล่านี้ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ เช่น ห้องสมุด ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร พิพิธภัณฑ์ ศูนย์ข้อมูลอาชีพ ศูนย์กีฬา นันทนาการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ CD VCD อินเทอร์เน็ต เทปเสียง สื่อพื้นบ้าน สื่อบุคคล เป็นต้น แหล่งเรียนรู้และสื่อเหล่านี้ ประชาชนสามารถจะมาศึกษาหาความรู้เมื่อใดก็ได้ นานเท่าใดก็ได้ ตามความพร้อม ตามความสะดวกไม่มีการกำหนดเวลาตายตัว ไม่มีหลักสูตร ไม่มีผู้สอน ไม่มีการประเมินผลกลุ่มเป้าหมายสามารถเรียนรู้ได้ตามอรรถาษย

2) กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อจัดวัตถุประสงค์อื่นแต่ให้การศึกษาตามอรรถาษยโดยอ้อม กิจกรรมในกลุ่มนี้อาจจะจัดขึ้นโดยหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐหรือเอกชนหรือชุมชนจัดขึ้นโดยวัตถุประสงค์สำหรับกิจกรรมนั้นๆ มิได้จัดเพื่อจะให้การศึกษาตามอรรถาษยแก่ประชาชน เช่น การจัดกิจกรรมเดินการกุศลเพื่อต่อต้านยาเสพติด มีวัตถุประสงค์เพื่อการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด แต่ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้เรื่องยาเสพติดโดยปริยายด้วย หรือกิจกรรมระดมความคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหาเปลี้ยกระโดดในนาข้าวมีวัตถุประสงค์เพื่อหาทางกำจัดเปลี้ยกระโดดที่มำทำลายข้าว แต่ประชาชนที่เข้าร่วมระดมความคิดเห็นก็ได้รับความรู้เรื่องเปลี้ยกระโดดไปโดยปริยายด้วย กิจกรรมการจัดงานแสงสีเสียงแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มีวัตถุประสงค์เพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแต่ประชาชนที่เข้าร่วมงานได้รับความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตในสมัยพระนารายณ์ด้วย เป็นต้น เพราะฉะนั้นกิจกรรมเหล่านี้เกิดขึ้นโดยการดำเนินการของหลายหน่วยงาน หลายองค์กรรวมทั้งโดยชุมชนเอง ซึ่งก็นับเป็นอีกแหล่งหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามอรรถาษย

3) การศึกษาตามอรรถาษยที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน การดำเนินชีวิตของบุคคลประกอบด้วย การดำเนินชีวิตภายในครอบครัว การประกอบอาชีพ การงาน การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนหรือสังคม การทำกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินชีวิต สามารถทำให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามอรรถาษยไปโดยปริยาย เช่น การดำเนินชีวิตภายในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวจะมีการทำอาหาร ทำเครื่องใช้ มีการเย็บปักถักร้อย การเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ เป็นสิ่งเหล่านี้ทำให้สมาชิกได้เรียนรู้ ู้วิธีการทำอาหาร การทำเครื่องใช้ การเย็บปักถักร้อยซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบอรรถาษยไม่มีหลักสูตร ไม่มีกำหนดเวลาเรียน ไม่มีการสอบ หรือกรณีของการประกอบอาชีพ การงาน เช่น การทำนา ทำสวน ทำไร่ หรือการประกอบอาชีพอื่น สมาชิกก็จะได้รับความรู้เกี่ยวกับวิธีการประกอบอาชีพด้านนั้นๆ ไปโดยปริยาย หรือกรณีของการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เช่น การร่วมกิจกรรมประเพณีสงกรานต์ ประเพณีบวชนาค ประเพณีลอยกระทง การเข้าร่วมกิจกรรม

ทางศาสนา การร่วมกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด ฯลฯ กิจกรรมเหล่านี้ทำให้ประชาชนผู้เข้าร่วมได้รับความรู้ไปโดยปริยาย เช่น ประเพณีสงกรานต์จะได้รับความรู้เกี่ยวกับความเป็นมา วัตถุประสงค์ และลักษณะของกิจกรรมที่จัด เป็นต้น เพราะฉะนั้นกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันล้วนทำให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามอรรถาศัยโดยปริยาย

1.3 นักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ระดับมัธยมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนวัยรุ่น อายุระหว่าง 12-17 ปี มีเนื้อหาสาระให้เยาวชนมีความรู้และทักษะทางวิชาการที่เหมาะสมกับวัย และแบ่งออกเป็น 2 ช่วงชั้น ช่วงชั้นละ 3 ปี โดยรัฐบาลเป็นผู้จัด และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนและองค์กรทางศาสนาเข้าร่วมจัดการศึกษาในระดับนี้ด้วย

ระดับมัธยมศึกษา หมายถึง การศึกษาหลังระดับประถมศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ช่วงตอน คือ มัธยมศึกษาตอนต้น ที่จัดทำโดยกรมศิลปากรเทียบเท่าชั้น ม. 3 และมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทสามัญ คือ ชั้น ม.4 ถึง ม. 6 และประเภทอาชีวศึกษา คือ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลักสูตรประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ ชั้นกลาง หลักสูตรประกาศนียบัตรศิลปชั้นกลาง

1.3.1 มัธยมศึกษาตอนต้น

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัด และความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัว มีทักษะในการคิดวิจารณ์ ญาณคิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐาน ในการประกอบอาชีพ หรือการศึกษาต่อ

1.3.2 มัธยมศึกษาตอนปลาย

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) เน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการ และวิชาชีพ มีทักษะในการใช้วิทยาการ และเทคโนโลยี ทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาตน และประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่างๆ

2. แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น

2.1 ความหมายของวัยรุ่น

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วัลภา สบายยิ่ง หน่วยที่ 2 จิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น) ศัพท์คำว่า “วัยรุ่น”(Adolescence) เกิดขึ้นเมื่อศตวรรษที่ 15 “วัยรุ่น” มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือ “Adollescence” หมายถึงการเจริญเติบโตไปสู่วุฒิภาวะ (Muuss, 1990) มีการศึกษาถึงพัฒนาการวัยรุ่น ตั้งแต่เมื่อ 1,500 ปี มาแล้ว โดยปรากฏในการศึกษาของเพลโตและอริสโตเติล เกี่ยวกับกระบวนการอบรมขัดเกลาทางสังคมของเด็กตั้งแต่วัยเด็กเล็กถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น การศึกษานี้ได้มีผู้สนใจให้การศึกษา และสังเกตพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งพบว่าวัยรุ่นเป็นช่วงระยะหนึ่งของชีวิตที่มีลักษณะพฤติกรรมและพัฒนาการแตกต่างจากวัยอื่นๆ และได้ชี้ให้เห็นว่าลักษณะของเด็กวัยรุ่นแต่ละคนเป็นผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตของเขา วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการสิ่งต่างๆ มาก และพร้อมที่จะแสดงออกถึงความต้องการนั้นๆ เด็กวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงง่ายและมีอุดมคติสูง ต้องการเกียรติและชัยชนะมากกว่าเงินและไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องเงินมากกว่าเรื่องอุดมคติมีความทะเยอทะยานสูง ใหม่ๆ ที่ไม่มีประสบการณ์ชีวิตมาก่อน และยังไม่เข้าใจขีดจำกัดและสถานะแวดล้อมในสังคมเอง อริสโตเติลได้เสนอวิวัฒนาการวัฏจักรชีวิตเป็นระยะๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันโดยแต่ละระยะจะมีช่วงห่าง 7 ปี คือ

ระยะเด็กเล็ก (Infancy) 7 ปีแรกของชีวิต

ระยะเด็ก (Boyhood) 7 – 14 ปี

ระยะวัยรุ่น (Youngmanhood) 14 – 21 ปี

การแบ่งขั้นตอนของระยะพัฒนาการนี้ แสดงให้เห็นว่า อริสโตเติล เห็นความสำคัญของระยะวัยรุ่นว่าเป็นวัยหนึ่งที่แตกต่างจากวัยอื่นๆ พร้อมทั้งให้ข้อคิดเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นไว้อย่างชัดเจน ในธรรมชาติของเขา เด็กก็เหมือนสัตว์โลกทั่วไปที่แสดงพฤติกรรมต่างๆ ตามความพอใจ นั่นคือ กระทำเพื่อทำให้ตนมีความสุข ในวัยเด็กจะมีความสามารถในการเลือกสิ่งต่างๆ ได้อย่างจำกัด แต่ในวัยรุ่นจะมีพัฒนาการความสามารถในการเลือกเพิ่มขึ้น เพื่อแสดงถึงการบรรลุวุฒิภาวะของความเป็นผู้ใหญ่ แต่ในยุคปัจจุบัน ความสามารถของเด็กในการเลือกสิ่งต่างๆ ให้เหมาะสม จะเป็นพัฒนาการไปอย่างช้าๆ เพราะเด็กจำเป็นต้องอยู่ในแผนการศึกษาที่สังคมกำหนดไว้ให้ และพ่อแม่จะเป็นผู้ควบคุมให้เด็กดำเนินชีวิตไปตามแบบแผนนั้นๆ เด็กจึงมีการพัฒนาความสามารถนี้ช้ากว่าในอดีต หลังจากนั้น ได้มีนักจิตวิทยาอีกหลายท่านให้ความสนใจและศึกษาเด็กวัยรุ่นและสรุปพฤติกรรมของวัยรุ่นอย่างละเอียด เช่น อิริค อิริคสัน (Erik Erikson) นักจิตวิทยาที่เน้นการแบ่งขั้นตอนของการพัฒนาการในชีวิตของมนุษย์เช่นเดียวกับฟรอยด์ ได้คิดทฤษฎีพัฒนาการจิตวิทยาทางเพศ ซึ่งเน้นอิทธิพลของสภาพแวดล้อมและบุคคลในสังคมว่ามีผลต่อ

บุคลิกภาพของเด็กและผู้ใหญ่ในแต่ละวัย เพียเจท์ (Piaget) นักจิตวิทยาที่ศึกษาพัฒนาการด้านปัญญานิยม (การรู้คิด) (Cognitive Development) ของผู้เรียนได้อธิบายลักษณะการรู้คิดของเด็กวัยรุ่นอย่างละเอียด ซึ่งจากการค้นคว้าของนักจิตวิทยาเหล่านี้ทำให้เราได้ข้อมูลที่ข้อคิดต่างๆ เกี่ยวกับเด็กวัยรุ่นมาประกอบการทำความเข้าใจในพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น และหาวิธีการส่งเสริมให้เด็กวัยรุ่นมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ เพื่อเป็นพลเมืองที่ดีและมีประสิทธิภาพของประเทศชาติต่อไป ความหมายของวัยรุ่นมีผู้ให้ความหมายไว้ต่างๆ ดังนี้ คือ เพลโดและอริสโตเติล (อ้างถึงใน Muuss) กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นช่วงระยะหนึ่งของชีวิตที่มีลักษณะพฤติกรรมและพัฒนาการแตกต่างจากวัยอื่นๆ มีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตของเขา วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการสิ่งต่างๆ มาก และพร้อมที่จะแสดงออกถึงความต้องการนั้นๆ เด็กวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงง่ายและมีอุดมคติสูง

กูด (Good, 1972, p. 16) ให้ความหมายของวัยรุ่นว่า คือระยะเวลาของการพัฒนาเข้าสู่วัยหนุ่มสาวและการมีวุฒิภาวะซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งความยากลำบาก เริ่มตั้งแต่อายุ 12-13 ปี จนถึงอายุ 20 ปี วัยหนุ่มสาวนี้จะดำเนินไปอีกหลายปีหลังจากมีวุฒิภาวะทางเพศแล้ว และวัยรุ่นต้องมีความรับผิดชอบแบบผู้ใหญ่

เฮอร์ล็อก (Hurlock, 1973, p. 2) ให้ความหมายว่า วัยรุ่นหมายถึงการเจริญเติบโตไปสู่การมีวุฒิภาวะซึ่งช่วงวัยรุ่นนี้เป็นช่วงระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจของเด็กสู่ผู้ใหญ่

สุชา จันท์ธอม (2542, น. 2-3) กล่าวว่า เด็กวัยรุ่นนี้เป็นระยะที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อแห่งการเปลี่ยนแปลงจากเด็กสู่ผู้ใหญ่

โดยสรุป วัยรุ่นหมายถึงวัยที่เปลี่ยนจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีอารมณ์รุนแรง ภูมิใจในตัวเอง เป็นวัยที่ต้องการเพื่อน ต้องการความยอมรับ ความอบอุ่น ซึ่งเป็นวัยที่ควรได้รับความช่วยเหลือในเรื่องการปรับตัวเพื่อส่งเสริมไปในทางที่ถูกต้อง และคำแนะนำที่เหมาะสม มิฉะนั้นอาจจะเป็นปัญหาทางสังคมต่อไปได้

2.2 ประเภทของวัยรุ่น

2.2.1 วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) ซึ่งมาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า Pubescere ที่ให้ความหมายว่า การเจริญเติบโตที่มีขนทั่วตัว หมายถึงระยะ 2 ปี แรกที่เข้าสู่วัยรุ่น โดยมีขนอ่อนไม่เงื่อสีปรากฏในอวัยวะ มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างเต็มที่และรวดเร็วมาก (Growth Spurt) วัยรุ่นหญิงจะเริ่มมีประจำเดือนหรือระดูหรือเมนส์ (Menarche) มีไขมันสะสมทำให้สะโพกขยาย มีหน้าอกขยาย เอวคลอด เสียงแหลมเล็ก บางคนอาจมีสิวขึ้นตามใบหน้า ส่วนวัยรุ่นชายจะมีสัญญาณบ่งบอกว่าแตกเนื้อหนุ่ม คือการหลั่งน้ำกาม หรือ “การฟันเปียก” (Supermarche)

ซึ่งเกิดจากร่างกายของวัยรุ่นชายจับน้ำอสุจิออกมาระหว่างนอนหลับในเวลากลางคืน โดยวัยรุ่นชายไม่รู้ตัว นอกจากนี้ จะมีไขมันสะสมทำให้ช่วงไหล่ขยาย มีกล้ามเนื้อเป็นมัดๆ และหน้าอกขยายออก เรียกว่า “ผู้ชายอกสามศอก” มีขนขึ้นที่ใบหน้า เป็นหนวดหรือเครา มีหน้าอก และเสียงแตกพร่า

วัยรุ่นตอนต้นมีความรู้สึกสับสนในสภาพของความเป็นเด็กและบทบาทที่ควรกระทำในช่วงชีวิตผู้ใหญ่พยายามปฏิบัติตนให้เหมือนผู้ใหญ่แต่บางครั้งก็ไม่สามารถทำได้ เพราะมีความรู้สึกและความต้องการที่จะเล่นเหมือนเด็กๆ เป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมซึ่งจะมีผลต่อการเกิดทัศนคติและความรู้สึกที่รุนแรงจึงพยายามที่จะแสดงความรู้สึกหรือทัศนคติของตนต่อบิดามารดาและครู โดยแสดงพฤติกรรมต่างๆ เพื่อเรียกร้องความสนใจ วัยรุ่นตอนต้นเป็นช่วงที่อารมณ์ไม่คงที่ เช่น จากความรู้สึกกลัวเป็นเปลี่ยนเป็นการหัวเราะด้วยเสียงอันดังเป็นต้น วัยรุ่นตอนต้นเป็นช่วงเวลาของการมีปัญหาอย่างมากมาย เพราะเขามีโอกาสได้พบเห็นสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ และเขามีความรู้สึกว่าจะต้องช่วยเหลือตนเอง เพราะบิดามารดาได้ให้อิสระแก่ตนแล้ว แต่บางครั้งก็ไม่สามารถคลี่คลายปัญหาเหล่านั้นได้ จึงทำให้วัยรุ่นตอนต้นได้เผชิญกับปัญหาต่างๆ มากมายถ้าผ่านพ้นช่วงนี้ไปแล้วพัฒนาทางด้านต่างๆ ของวัยรุ่นจะเกิดขึ้นอย่างเหมาะสมนอกจากนั้นยังเป็นช่วงของระยะเวลาของการพัฒนาการบุคลิกให้ก้าวสู่วัยผู้ใหญ่ได้อย่างเต็มที่ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจสังคม และอารมณ์อีกด้วย

2.2.2 วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) หมายถึง ระยะเวลาจากการเป็นหนุ่มเป็นสาวจนถึงขั้นบรรลุนิติภาวะ ช่วงนี้เป็นระยะเวลาที่นานพอสมควร การเจริญเติบโตทางร่างกายจะมีลักษณะที่ต่อเนื่องกันและค่อยเป็นค่อยไปจนกลายเป็นสมบูรณ์แบบ โดยพัฒนาการทางด้านจิตใจจะเกิดขึ้นมากกว่าการพัฒนาทางด้านร่างกาย เช่นวัยรุ่นจะมีความนึกคิดหรือตั้งปรัชญาชีวิตของตนเองได้ การบรรลุถึงวุฒิภาวะของวัยรุ่นหญิงและชายตามความนึกคิดของอริสโตเติลและลูเอลลา โคล (Aristotle & Luella) คือเมื่อมีอายุ 21 ปี บริบูรณ์ หรือ เมื่อมีสภาวะสมบูรณ์ทุกด้าน หรือเมื่อวัยรุ่นคนนั้นสามารถรับผิดชอบในการดำเนินชีวิตของตนเองอย่างสมบูรณ์ เช่น แต่งงานมีครอบครัวหรือทำงานหารายได้เลี้ยงตนเอง เป็นต้น

วัยรุ่นตอนปลาย เป็นวัยที่มีวุฒิภาวะพร้อมทุกด้าน วัยรุ่นบางคนเมื่ออายุเพียง 17-18 ปี อาจต้องประกอบอาชีพซึ่งมีผลทำให้เขาต้องเรียนรู้บทบาทของตนและพยายามปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของงาน เช่น เพื่อนร่วมงานที่มีอายุมากกว่า มีประสบการณ์ในชีวิตมากกว่า วัยรุ่นเหล่านั้นจึงมักจะมีวุฒิภาวะเร็วกว่าวัยรุ่นที่ยังคงศึกษาอยู่วัยรุ่นตอนปลายมักจะเริ่มต้นเมื่ออายุประมาณ 17 ปี โดยประมาณ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่วัยรุ่นบางคนกำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือบางคนกำลังเตรียมตัวเพื่อจะสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา วัยรุ่นตอนปลายนี้ เป็นวัยที่เกิดพฤติกรรมและทัศนคติที่ถาวร ใน 6 ปีแรกของชีวิต นักจิตวิทยาทั้งหลายได้ให้ความสนใจเป็นอันมากเพราะเป็นระยะเวลาที่เด็กมีการหล่อหลอมบุคลิกภาพ ทัศนคติ

ลักษณะนิสัย และความสามารถในการควบคุมตัวเองให้เกิดขึ้นได้โดยทั่วไปบุคคลจะมีความแตกต่างกันเนื่องมาจากได้รับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและพันธุกรรมที่ต่างกัน ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย และลักษณะทางสรีระของเด็กทุกด้าน จะมีผลสืบเนื่องมาสู่ระยะวัยรุ่นตอนต้น และวัยรุ่นตอนปลายตามลำดับ ทำให้วัยรุ่นเกิดพฤติกรรมใหม่ๆ และมีทัศนคติที่ถาวรมากยิ่งขึ้นตามสภาพแวดล้อมที่แต่ละคนจะได้รับ วัยรุ่นตอนปลายนี้จะเริ่มมีทัศนคติและแบบแผนทางพฤติกรรมที่แน่นอน สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพปัญหาต่างๆ ที่วัยรุ่นเผชิญอยู่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการทำงาน การเงิน การเรียน หรือในเรื่องของความสัมพันธ์ทางเพศ ขณะเดียวกันวัยรุ่นตอนปลายนี้ได้รับการพ่่งเลี้ยงหรือได้รับความสนใจจากผู้ใหญ่น้อยลง ซึ่งผลที่ตามมาคือ วัยรุ่นตอนปลายสามารถเผชิญกับความเป็นจริงในเหตุการณ์ต่างๆ ได้ดีมากที่สุด

2.3 แนวคิดทางจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theories) ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ได้กล่าวถึงทฤษฎีจิตวิเคราะห์ว่า การศึกษาพัฒนาการของมนุษย์ได้จากการวิเคราะห์สภาพอารมณ์และประสบการณ์ในอดีตของบุคคล เขาได้วิเคราะห์คนไข้ของเขาอย่างละเอียดทุกแง่มุมและถึงแม้ว่าเขาจะมุ่งสนใจไปสู่พฤติกรรมของบุคคลในวัยผู้ใหญ่ก่อนอื่นก็ตาม เขาก็ได้ย้าให้เห็นถึงความสำคัญของประสบการณ์ในวัยเด็ก ที่จะส่งผลโดยตรงต่อลักษณะพัฒนาการและบุคลิกภาพของบุคคลในวัยใด จัดได้ว่าเป็นทฤษฎีที่มีอิทธิพลยิ่งต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก มีส่วนเปลี่ยนแปลงความเข้าใจและวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กจากความเชื่อแบบเก่าๆ มาสู่ความเห็นแบบใหม่ จุดเด่นของทฤษฎีนี้อยู่ที่ความพยายามที่จะอธิบายถึงพัฒนาการจิตสำนึก (Conscious) จิตใต้สำนึก (Sub-Conscious) และจิตไร้สำนึก (Unconsciousness) อย่างละเอียด ฟรอยด์ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในวัยเด็ก ที่จะหลอมบุคลิกภาพของบุคคลให้เปลี่ยนแปลงไป เขายังเชื่อว่าบุคลิกภาพของมนุษย์พัฒนามาจากแรงขับภายในซึ่งเป็นแรงขับพื้นฐานของมนุษย์ 3 ประการด้วยกัน คือ 1) แรงขับที่จะดำรงชีวิตอยู่ (Survival Drive) 2) แรงขับที่จะทำลาย (Aggressive Drive) และ 3) แรงขับทางเพศ (Sex Drive)

ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของอีริกสัน รูปแบบพัฒนาทางจิตสังคมของอีริกสัน (Erikson's psychosocial model) เป็นพัฒนาการของมนุษย์ในแต่ละช่วงวัยที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากขัดแย้ง (Conflicts) ซึ่งแหล่งหนึ่งของความขัดแย้งมาจากสภาพทางชีวภาพของแต่ละวัยซึ่งหากมีการปรับตัวที่ดีก็จะทำให้มีการพัฒนาการที่ดีในช่วงวัยนั้น อีริกสันเชื่อเชื่อในพัฒนาการมนุษย์มาจากพันธุกรรมเป็นพื้นฐานที่มนุษย์ต้องการหาอัตลักษณ์แห่งตน นอกจากนี้อีริกสัน ได้อธิบายว่า วัยรุ่นจะเกิดวิกฤตจากการพัฒนาอัตลักษณ์ (Crisis of forming an identity) โดยเกิดได้ทุกช่วงวัย ซึ่งจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้ผ่านพ้นไปได้

โดยสรุปแล้ว จุดเน้นของอิริคสัน ได้ให้ความสำคัญของประสบการณ์ชีวิตของคน ในทุกช่วงวัย ให้ความสำคัญกับ (Ego) ซึ่งหมายถึงตัวตนในปัจจุบัน สนใจความสามารถของบุคคล ในการเผชิญและควบคุมสิ่งแวดล้อมเพื่อที่จะเรียนรู้โลกตามที่เป็นจริงนำมาวิเคราะห์ในการพัฒนา ตนเอง รวมทั้งความแตกต่างทางวัฒนธรรม

3. แนวคิดการออกกลางคัน

การออกกลางคัน (drop out) เป็นความสูญเปล่าทางการศึกษาหรือการด้อยประสิทธิภาพ ของการจัดการศึกษา เพราะถ้าคำนึงตามหลักการทางเศรษฐศาสตร์ที่ถือว่าประสิทธิภาพเป็น ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยป้อน (input) กับผลผลิต (output) ดังนั้นในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ที่มี ประสิทธิภาพ กิจกรรมนั้นจะต้องให้ผลตอบแทนที่มีปริมาณและคุณภาพสูงด้วย เพราะฉะนั้นตาม หลักการนี้ถ้าการจัดการศึกษาของสถาบันใดสามารถใช้ปัจจัยป้อนน้อยแต่ได้ผลผลิต ที่มีปริมาณ และคุณภาพมากหรือสามารถผลิตนักเรียน นักศึกษาได้ตามจำนวนที่รับเข้าเรียนและเรียนจบตาม หลักสูตรทุกคน ไม่มีการออกกลางคันหรือไม่มีนักเรียน นักศึกษาคนใดใช้เวลาเรียนมากกว่า หลักสูตรกำหนด การจัดการศึกษาของสถาบันนั้นย่อมถือว่ามีประสิทธิภาพมากเช่นกัน

3.1 ความหมายของการออกกลางคัน

มีนักวิชาการทางการศึกษาและผู้รู้ได้ให้ความหมายของการออกกลางคันไว้ ดังนี้ รุ่งโรจน์ อารียะ (2552, น.5) อธิบายไว้ว่าการออกกลางคัน หมายถึง การที่นักเรียน นักศึกษา เข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาแล้วต้องออกจากสถานศึกษาก่อนสำเร็จการศึกษาตาม หลักสูตรด้วยสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง เช่น ลาออกเนื่องจากผลการเรียนไม่ถึงเกณฑ์ที่สถานศึกษา กำหนด จำหน่ายชื่อออกเพราะไม่ลงทะเบียนเรียนตามกำหนดเวลา ขาดเรียนเกินกำหนด จึงพ้น สภาพการเป็นนักเรียน นักศึกษา ก่อนสำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นไปตามระเบียบของสถานศึกษา

วัชรินทร์ แสงมา และคณะ (2551, น. 4) อธิบายว่าการออกกลางคัน หมายถึง การ ที่ผู้เรียนเข้ามาเรียนในสถานศึกษาแล้วต้องออกก่อนสำเร็จการศึกษาด้วยสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง ได้แก่ การลาออก ไม่ลงทะเบียนเรียน หรือผลการเรียนไม่ถึงเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

ชัยมงคล จำรูญ (2548, น. 19) อธิบายไว้ว่าการออกกลางคัน หมายถึง การที่ผู้เรียน ต้องออกจากสถานศึกษาก่อนการเรียนจบตามที่หลักสูตรกำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกจาก สถานศึกษาหรือหยุดเรียนก่อนครบเวลาเรียน ซึ่งไม่ใช่สาเหตุอันสืบเนื่องมาจากการย้ายที่เรียน

ภุมริน บุญทวี (2548, น. 7) มีความเห็นว่าการออกกลางคัน หมายถึง การที่นักเรียน นักศึกษาหยุดเรียนในกระบวนการเรียนการสอนก่อนที่จะจบหลักสูตร เช่น เข้าเรียนแล้วหยุดเป็น

ช่วงๆ จนกระทั่งมีเวลาเรียนไม่พอ หรือเข้าเรียนระยะหนึ่งแล้วหยุดเรียนไปเลย หรือเข้าเรียนแล้วไม่เข้ารับการประเมินผล เป็นต้น

สุรศักดิ์ คติพงษ์ธาดา (2548, น. 20) ได้กล่าวไว้ว่าการออกกลางคัน หมายถึง การที่นักเรียน นักศึกษาต้องออกจากสถานศึกษาในระหว่างที่ยังไม่สำเร็จการศึกษาไม่ว่าจะเป็นกรณีโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม

ศิริชัย กาญจนวาสิ. (2546, น. 8) สรุปว่าการออกกลางคัน หมายถึง การที่ผู้เรียนออกจากสถานศึกษาก่อนจบหลักสูตร โดยไม่ได้ไปเรียนต่อที่อื่น ซึ่งมีลักษณะสองประการ ได้แก่ ออกก่อนสิ้นปีการศึกษา หรือเป็นลักษณะการออกระหว่างเรียน กับออกจากสถานศึกษาตอนสิ้นปีการศึกษา เมื่อจบหลักสูตรในระดับชั้นใดชั้นหนึ่งแต่ไม่ครบทุกชั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวกับแนวคิดและความหมายของการออกกลางคันพอสรุปได้ว่า การออกกลางคันเป็นสภาพการณ์ที่นักเรียน นักศึกษา ได้เข้าเรียนในสถานศึกษาแต่ไม่สามารถ เรียนจบได้ตามระยะเวลา หรือครบถ้วนตามที่หลักสูตรแต่ละระดับกำหนดไว้

3.2 ปัจจัยและสาเหตุในการการออกกลางคัน

สำหรับปัจจัยหรือแรงจูงในที่ส่งผลต่อการออกกลางคัน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลของสถานศึกษา ตลอดจนผลงานของนักวิชาการต่างๆ จึงสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ ด้านสถานศึกษา ด้านครูผู้สอน ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ด้านส่วนตัวของนักเรียน นักศึกษา ด้านสภาพครอบครัว และด้านสภาพแวดล้อม มีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

3.2.1 ด้านสถานการศึกษา: ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2543, น. 45-46) อธิบายไว้ว่าสถานศึกษามีอิทธิพลที่จะทำให้นักเรียน นักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ ค่านิยมและความรู้สึกต่อสถานศึกษาในลักษณะต่างๆ เช่น 1) การเข้าเรียนในสถาบันนั้นๆ มีผลต่อชีวิตนักเรียน นักศึกษาอย่างมาก 2) การเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ และค่านิยมของนักเรียน นักศึกษา แตกต่างกันไป ตามลักษณะสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา 3) การเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและค่านิยมต่างๆ ขึ้นอยู่กับพื้นฐานเดิมของนักเรียน นักศึกษาด้วย 4) การเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ และค่านิยมเกิดขึ้นทุกชั้นปีจนจบการศึกษา

จิราลัชช์ รวมทรัพย์ (2538, น. 68) กล่าวว่า ถ้าหากสถานศึกษาใช้เครื่องมือวัดคุณภาพที่ดี สามารถคัดเลือกนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนได้ในแผนกที่ตรงกับความรู้ความสามารถของผู้เรียนจะช่วยลดปัญหาการออกกลางคันได้ และเมื่อนักเรียน นักศึกษาขาดเรียนบ่อย ควรติดตามเยี่ยม เย็นถึงบ้านพักอาศัย เพื่อทำความเข้าใจ สร้างความเป็นกันเองจะช่วยลดปัญหาหลงได้ ส่วนครูผู้สอนก็ไม่ควรมีชั่วโมงสอนมากเกินไป เพื่อจะได้บริการแนะแนว ดูแลสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้ปกครอง นักเรียน นักศึกษาได้ ครูผู้สอนที่มีความรับผิดชอบจะได้รับ

ความเชื่อถือเป็นแรงจูงใจให้กับผู้เรียน และจะต้องเรียนรู้จิตวิทยาของวัยรุ่น เพื่อจะได้แก้ไขและลดปัญหาของนักเรียน นักศึกษา

ประยูรศรี มณีศรี (2532, น. 166-172) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของสถานศึกษา ที่จะส่งผลกระทบต่อปัจจัยสาเหตุหรือมีอิทธิพลต่อการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษา โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ สังคมและสติปัญญา

จากที่กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวกับปัจจัยด้านสถานศึกษาพอสรุปได้ว่าสถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษา ฝึกอบรมและส่งเสริมการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้กับนักเรียน นักศึกษา เพื่อให้สอดคล้อง กับนโยบายของหน่วยงานระดับสูง และความ ต้องการของตลาดแรงงานในระดับท้องถิ่น การบริหารการจัดการอาชีวศึกษา จึงต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมในหลายๆ ด้าน เช่น อาคารสถานที่ เครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์ในการฝึกงาน การจัดบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี ความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งการจัดครูผู้สอน บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามรรลุดตามวัตถุประสงค์ของการอาชีวศึกษา โดยคำนึงถึงพัฒนาการความต้องการของเยาวชน ในช่วงวัยรุ่นเป็นสำคัญ นอกจากนี้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตตรวจราชการที่ 7 ยังให้ความสำคัญกับนโยบายของหน่วยเหนือ ที่ให้โอกาสกับผู้เรียนที่ต้องการเข้าเรียนต่อสายอาชีพอย่างทั่วถึงทุกคน โดยไม่ต้องมีการสอบคัดเลือก ซึ่งเป็นปัจจัยสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งของสถานศึกษาที่จะประสบกับปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษาอย่างที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

3.2.2 ด้านครูผู้สอน: อุทัย ลือสกุล (2553, น.55) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนด้านอาชีวศึกษาว่าครูจะต้องสอนให้นักเรียน นักศึกษามีเป้าหมายในชีวิตและในอาชีพ มีกระบวนการแนะแนวที่ถูกต้อง เป็นแบบอย่างที่ดี และจะต้องมีกระบวนการที่ให้ผู้เรียนค้นพบตัวเองเพื่อปรับเจตคติไปสู่อาชีพที่ต้องการ

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2552, น.16) อธิบายว่า ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้รู้จักปรับการสอนให้เข้ากับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมและตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องที่สอนและการเรียนรู้ แต่จะมีคำถามหลายอย่างที่ไม่แน่ใจว่าจะมีคำตอบถูกต้องหรือไม่ เช่น

- 1) ผู้เรียนที่จะสอนจะสามารถเรียนรู้ในบทเรียนที่ตนเตรียมจะสอนหรือไม่
- 2) วัตถุประสงค์ที่สำคัญของบทเรียนที่จะสอนคืออะไร
- 3) ถ้าหากผู้เรียนไม่เกิดการเรียนรู้จะมีวิธีแก้ไขได้อย่างไร
- 4) วิธีสอนอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับผู้เรียนทุกคน
- 5) จัดเตรียมการสอนอย่างไรจึงจะดีที่สุด
- 6) ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการห้องเรียนจะมีวิธีแก้ไขอย่างไร

7) จะใช้หลักในการประเมินผลและการตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนอย่างไร

สุวรรณ จำเดิม (2546, น.2) ได้อธิบายว่า ครูช่างอุตสาหกรรมทำหน้าที่สอนฝึกทักษะและความรู้ให้สัมพันธ์กับวิชาการต่างๆ ในโรงฝึกงานของสถานศึกษา รวมทั้งอบรมสั่งสอนนักเรียนนักศึกษา คือ ทำหน้าที่เหมือนเป็นผู้จัดการโรงงานด้วย ครูช่างที่ดีควรมีประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์การสอนสมัยใหม่และเป็นผู้ที่ทันเหตุการณ์อยู่เสมอ ต้องมีภาระหน้าที่มากกว่าครูผู้สอนวิชาสามัญ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544, น. 109) ได้กล่าวว่าครูผู้สอนทางด้านอาชีวศึกษา นอกจากจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ดี มีคุณธรรมและมีความสามารถในการปฏิบัติงาน มีความรู้ทางวิชาการ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีแล้ว ยังต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบในเรื่องอื่นๆ อีก

สุรพันธ์ ต้นศรีวงษ์ (2538, น. 11-14) กล่าวว่า ครูผู้สอนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การเตรียมการสอนของครูจึงมีความสำคัญที่สุดที่จะทำให้การเรียนการสอนราบรื่น ถูกต้อง และน่าสนใจ แม้ว่าภารกิจการสอนที่ดีนั้นจะเป็นงานที่ค่อนข้างยุ่งยาก แต่ถ้าหากมีการจัดเตรียมการสอนให้เป็นระบบ ก็จะทำให้ลดความสับสนยุ่งยากลงและนำทางให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยดี การเตรียมการสอนที่ดีทำให้ครูได้สอนตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด และช่วยในการวางแผนให้นักเรียน นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม มีความสนใจ ชื่นชมยินดี มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวครูผู้สอน ซึ่งจะทำให้ การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนที่ดำเนินไปนั้น อาจเกิดปัญหาเกี่ยวกับตัวครูผู้สอนได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวกับปัจจัยด้านครูผู้สอนพอสรุปได้ว่า ครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนประสบผลสัมฤทธิ์สูงสุด แต่อาจจะมีปัญหาบางประการที่อาจจะทำให้ การจัดการเรียนการสอนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากการจัดการสอนของครูไม่ดี เช่น เข้าห้องเรียนไม่ตรงเวลา ไม่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน วิธีการสอนไม่น่าสนใจ จึงทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งอาจจะทำให้เป็นสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษาได้ ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรวางแผนการเรียนการสอน ตรวจสอบ ปรับปรุง พัฒนาและประเมินผลการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

3.2.3 ด้านตัวนักเรียนเอง: กระทรวงศึกษาธิการ ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันที่เกี่ยวข้องกับด้านส่วนตัวของนักเรียน นักศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2540, น. 10-23) ดังนี้

1) การย้ายสถานศึกษา ประเด็นการย้ายมีความสัมพันธ์กับการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษา เพราะการย้ายสถานศึกษาทำให้ขาดประสบการณ์ในสถานศึกษาใหม่ ขาดกลุ่มเพื่อนที่จะคอยช่วยเหลือทั้งในเรื่องการเรียน การให้กำลังใจ การปรับตัวให้เข้ากับสังคมใหม่ ก็ย่อมส่งผลต่อการเรียน และการที่ผลการเรียนถูกกระทบกระเทือนก็จะส่งผลต่อความเมื่อน่าย ต่อการเรียนและเป็นสาเหตุของการออกกลางคันได้ นอกจากนี้ การย้ายสถานศึกษาที่ว่ามีความเกี่ยวข้องกับผลการเรียนที่ต่ำลงของนักเรียน นักศึกษา เนื่องจากต้องอยู่ห่างไกลพ่อแม่ ผู้ปกครอง ทำให้ไม่สามารถควบคุมดูแลได้อย่างใกล้ชิด

2) เพศ มีผลต่อการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษา เพศหญิงที่ออกกลางคันมากกว่าเพศชายในสถานศึกษา เนื่องจากการตั้งครรภ์และการแต่งงานมีครอบครัว

3) การถูกล่วงโทษ มักจะเกี่ยวข้องกับตัวแปรอื่น เช่น ไม่ทำการบ้าน การทำผิดระเบียบ วินัยของสถานศึกษา การขาดเรียน การทะเลาะวิวาท การติดยาเสพติด ฐัสาว การถูกทำโทษมีผลต่อจิตใจนักเรียน นักศึกษา และส่งผลต่อการออกกลางคันในที่สุด

4) สติปัญญา มีผลโดยตรงต่อผลการเรียน การที่บุคคลมีความแตกต่างกัน สติปัญญาเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญโดยเฉพาะการเรียนรู้ของบุคคล นักเรียน นักศึกษาที่มีสติปัญญาดีสามารถเล่าเรียนได้ดีกว่านักเรียน นักศึกษาที่มีสติปัญญาไม่ค่อยดี สติปัญญาจึงส่งผลต่อการออกกลางคัน

5) การเมื่อน่ายต่อการเรียน นักเรียน นักศึกษาที่เมื่อน่ายต่อการเรียนจะมีอัตราเสี่ยงในการออกกลางคัน เพราะการเมื่อน่ายต่อการเรียนเป็นอุปสรรคโดยตรงต่อการประสพผลสำเร็จในการเรียนและนำไปสู่การออกกลางคัน

6) ปัจจัยด้านสถานศึกษา มักจะมุ่งไปที่พฤติกรรมของนักเรียน นักศึกษา เป็นความประพฤติ ความตั้งใจ ความสนใจ ทักษะคิดต่อการเรียน ผลการเรียนต่ำ และการตกซ้ำชั้นจะมีความสัมพันธ์กับการออกกลางคัน

7) การสนับสนุนทางบ้าน นักเรียน นักศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนจากทางบ้านจะออกกลางคั้นน้อยกว่านักเรียน นักศึกษาที่ไม่ได้รับการสนับสนุนทางบ้าน และการสนับสนุน ทางบ้านมีผลต่อการเรียนของนักเรียน นักศึกษาด้วย

8) การขาดเรียน มีสาเหตุมาจากหลายสาเหตุนักเรียน นักศึกษา มาเรียนมาก ทำให้การออกกลางคั้นน้อย และถ้านักเรียน นักศึกษามาเรียนน้อยมีความเสี่ยงในการออกกลางคั้น

มากพฤติกรรมขาดเรียนมีสาเหตุจากสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา และความน่าสนใจของกิจกรรมในชั้นเรียน การหนีเรียนถือเป็นสาเหตุการออกกลางคัน

9) พฤติกรรมเบี่ยงเบน นักเรียน นักศึกษาที่มีพฤติกรรมใช้สารเสพติด พฤติกรรมเสี่ยงเสื่อมเสียในเรื่องต่างๆ มีความสัมพันธ์กับการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษา

อย่างไรก็ตามจากการศึกษา พบว่า การออกกลางคันก็มีสาเหตุมาจากเรื่องส่วนตัวของนักเรียน นักศึกษาเป็นสำคัญ อันเป็นผลมาจากปัญหาด้านการศึกษาเล่าเรียน ด้านร่างกาย จิตใจอารมณ์ สังคม สติปัญญา สภาพแวดล้อมทั่วไป พฤติกรรมเบี่ยงเบน การคบเพื่อน การย้ายสถานศึกษา การถูกทำโทษ การติดสารเสพติด สภาพครอบครัวที่ส่งผลต่อตัวนักเรียน นักศึกษา และพื้นฐานความรู้เดิมที่มีน้อย ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน ส่งผลให้ขาดเรียนบ่อย และผลสุดท้ายต้องออกจากสถานศึกษาก่อนที่จะเรียนจบครบตามที่หลักสูตรกำหนด

3.2.4 ด้านครอบครัว แทนคุณ จิตต์อิสระ (2550, น. 27) ได้อธิบายไว้ว่า ครอบครัวมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนมากที่สุด บุคคลในครอบครัวต้องมีความรัก ความเข้าใจต่อกัน พฤติกรรมการเอาใจใส่ ความรับผิดชอบ การเห็นคุณค่าและการเคารพนับถือกัน เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ และการที่พ่อแม่ไม่ค่อยมีเวลาให้กับบุตรจะทำให้บุตรไม่สนิทสนมกันเท่าที่ควร ความห่างเหินกันทำให้บุตรรู้สึกแตกแยกและเอาแต่ใจตนเอง จนกลายเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การหนีเรียน ทะเลาะวิวาทและต้องย้ายสถานศึกษาในที่สุด

ชาญ สุขเสวบัณฑิต (2546, น. 37 - 38) กล่าวว่าพ่อแม่เป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักเรียน นักศึกษามากกว่าคนอื่นในครอบครัว ถ้าพ่อแม่มีความสัมพันธ์แนบแน่นลึกซึ้ง มีการอบรมเลี้ยงดูให้ความรัก ความอบอุ่นและเป็นตัวอย่างที่เหมาะสมนับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญต่อเด็กอย่างยิ่ง

ธีรารัง อุดมไพจิตรกุล (2544, น. 66) ให้ความหมายว่าครอบครัว หมายถึงสถาบันทางสังคมซึ่งเป็นหน่วยเล็กที่สุด แต่มีความผูกพันแนบแน่นทางสายโลหิต แม้จะมีการแยกครอบครัวแต่ความผูกพันทางญาติยังมีอยู่ ทั้งนี้เพราะปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในฐานะสามี ภรรยา พ่อแม่กับลูก พี่กับน้องมาจากพื้นฐานของความรักและปรารถนาดีต่อกันโดยตามธรรมชาติ

กองสารวัตรนักเรียน (2541, น. 11) อธิบายเกี่ยวกับสภาพปัญหาทางครอบครัวที่อาจจะส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียน นักศึกษา ที่จะเป็นปัจจัยสาเหตุการออกกลางคัน ดังนี้

1) ปัญหาความยากจน ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร โดยเฉพาะที่อยู่อาศัยในชนบท หรือในแหล่งเสื่อมโทรม และยังมีลูกมากด้วย จึงต้องต่อสู้กับปัญหาของความอดอยากดิ้นรนทำมาหากินเลี้ยงตัวเองและครอบครัว ไม่มีเวลาเอาใจใส่ทั้งด้านการเรียน การอบรม สุขภาพอนามัย ตลอดจนการให้ความรัก ความอบอุ่น เลี้ยงดูกันตามขนาน นอกจากนี้นักเรียน นักศึกษายังต้องช่วยเหลือทำงานหาเงินเลี้ยงครอบครัว ต้องทำงานก่อนไปเรียน บางทีเลิกเรียนแล้ว

กลับไปช่วยงานอีกจนถึงค่ำไม่มีโอกาสได้ทำการบ้าน ออกจากบ้านไปเรียนก็สาย บางครั้งก็จะไม่ไปเรียนเลยเพราะทำการบ้านไม่เสร็จกลัวถูกทำโทษ เกิดความกลัวครูผู้สอน เกิดปมด้อย อายเพื่อน จึงทำให้ขาดเรียน

2) ปัญหาบ้านแตก ได้แก่ พ่อแม่แยกกันอยู่ หรือพ่อแม่ ทะเลาะกันทุกวันจนลูกอยู่บ้านไม่ได้ ในกรณีที่พ่อแม่แยกทางกันนักเรียน นักศึกษาอาจจะอยู่กับฝ่ายพ่อหรือฝ่ายแม่หรือกับญาติ นักเรียน นักศึกษาพวกนี้จะเก็บตัวเงียบ เหงาเศร้า ไม่ได้ได้รับความอบอุ่นไปถึงสถานศึกษาถูกเพื่อน ถามสภาพทางบ้านหรือถูกเพื่อนๆ หยอกล้อ จึงทำให้เกิดการเบื่อหน่ายอยากหนีสังคมจึงไม่ยอม ไปเรียน

3) พ่อ แม่ ขาดความใส่ใจ นักเรียน นักศึกษาจะไปเรียนหรือไม่ก็ไม่สนใจ บางคนสนับสนุนให้นักเรียน นักศึกษาขาดเรียนเสียอีกพ่อแม่ไปเที่ยวหรือไปมั่วสุมในวงการพนันก็ทำให้นักเรียน นักศึกษาขาดเรียนเพื่ออยู่เฝ้าบ้าน ดังนั้น เมื่อขาดเรียนบ่อยจึงเกิดเป็นนิสัยเฉยชิน

4) พ่อ แม่ไม่สนใจไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา โดยมีความคิดเอาเฉพาะหน้าให้ได้ใช้งานนักเรียน นักศึกษาเพื่อความสบายของตนเอง และคิดว่าถ้าไม่ได้เรียนหนังสือก็อยู่ได้หรือคิดว่าเรียนไปก็ไม่ได้เรียนต่อ ไม่ได้ช่วยให้ฐานะครอบครัวดีขึ้น จึงให้ช่วยกันทำงานหาเงินคิดว่าไม่สนับสนุนให้ไปเรียน ซึ่งบางห้องที่พ่อแม่ ผู้ปกครองนำไปทำนาทำไร่ไกลจากบ้าน โดยไปสร้างที่อยู่อาศัยพักชั่วคราวเพื่ออยู่ทำงานกันจนเสร็จตามฤดูกาลจึงกลับมา

5) พ่อแม่มีอาชีพเร่ร่อน ได้แก่ กรรมกรขายแรงงานซึ่งพบได้จากพ่อแม่ที่เป็นลูกจ้าง เมื่อไปทำงานที่ใดก็นำลูกไปด้วยโดยไม่ได้แจ้งย้ายภูมิลำเนา และไม่แจ้งย้ายจากสถานศึกษาเดิม เมื่อนักเรียนนักศึกษาไปอยู่ด้วยก็ให้อยู่บ้านช่วยทำงาน

กระทรวงศึกษาธิการ (2540, น. 11-19) บันทึกไว้ว่า นักเรียน นักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำจากงานอาชีพและมีประสบการณ์การว่างงานมาแล้ว จะส่งผลต่อการออกกลางคันสูง และครอบครัวที่ลักษณะเป็นแบบบ้านแตก ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ดี พ่อแม่ไม่เข้าใจปัญหาและความต้องการของลูก อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมไม่ดี ก็เป็นสาเหตุของการออกกลางคัน การที่นักเรียนต้องอาศัยอยู่กับผู้ปกครองที่เป็นพ่อแม่ เพียงคนเดียวในช่วงที่เป็นเด็กไม่ว่าจะเนื่องจากสาเหตุการหย่าร้างหรือการเสียชีวิตของพ่อแม่ มีความเกี่ยวข้องกับการออกกลางคันด้วย และนักเรียน นักศึกษาที่มีผู้ปกครองที่เป็นพ่อแม่ เพียงคนเดียวมีแนวโน้มที่จะออกกลางคันมากกว่านักเรียน นักศึกษาที่มีผู้ปกครองเป็นทั้งพ่อ แม่ทั้งสองคน

จากที่กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวกับปัจจัยด้านครอบครัวพอสรุปได้ว่า ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญเพราะครอบครัวเป็นแหล่งที่หล่อหลอมและพัฒนาจริยธรรม ค่านิยม และบุคลิกลักษณะของนักเรียน นักศึกษา การที่ครอบครัวจะสามารถทำหน้าที่เกื้อหนุนส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และมีพลังสร้างสรรค์เป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ได้นั้น

จำเป็นต้องอาศัยสื่อสัมพันธ์เชื่อมโยงสมาชิกทุกคนในครอบครัวให้ได้มีโอกาสพูดคุยกัน สอบถาม เข้าใจความเป็นอยู่ของกันและกันในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มีความสบายใจ ซึ่งปัญหาของนักเรียน นักศึกษาที่มีสาเหตุมาจากครอบครัวมีหลายองค์ประกอบด้วยกัน เช่น พ่อแม่ มีฐานะยากจน ไม่มีเวลาดูแลอบรมสั่งสอนลูก หรือร่ำรวยมากเกินไปเลี้ยงดูลูกอย่างไม่เหมาะสมใช้จ่ายฟุ่มเฟือย อาจจะมีพฤติกรรมไปในทางที่ผิด พ่อแม่ เอาใจใส่มากเกินไปบังคับให้ทำตามคำสั่งอยู่เสมอ สมาชิกในครอบครัวมีความรู้สึกไม่ได้รับความอบอุ่นอย่างเพียงพอ กำหนดระเบียบเคร่งครัดเกินไป หรือปล่อยปละละเลย ไม่สนใจและไม่สนับสนุนให้ศึกษาเล่าเรียน สถานที่ตั้งของบ้านเรือนถ้าอยู่ในบริเวณแหล่งแออัดอาจจะได้พฤติกรรมที่ไม่ดีก้าวร้าวหยาบคายก็ได้ เพราะฉะนั้นปัญหาต่างๆ เหล่านี้เป็นปัญหาที่น่าจะส่งผลให้การเรียนไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร และอาจจะเป็นปัจจัยสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

4. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น

4.1 แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการเรียนต่อ

แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการเรียน หรือมีอิทธิพล โดยตรงต่อการศึกษา คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motivation) ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน เป็นความต้องการทางจิตใจของมนุษย์ที่จะเอาชนะอุปสรรคฝ่าฟันกระทำการที่ยากๆ ให้ประสบผลสำเร็จเป็นความปรารถนาที่จะกระทำการใดๆ ให้สำเร็จโดยเร็วที่สุดและได้ผลดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่สูงจะบรรลุผลสำเร็จในการศึกษา และมีความมานะพยายามที่จะศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไป ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการศึกษาของบุคคลนั้น มีผู้กล่าวไว้หลายทัศนะด้วยกันดังนี้

สุภัททา ปัทมาแพทย์ (2542, น. 144) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจในการศึกษาว่า ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังนี้

แรงจูงใจเกิดจากความต้องการความสุขส่วนตัว มนุษย์มีความต้องการหาความสุขให้กับตนเอง หลีกหนีความไม่พึงพอใจ ดังนั้นแรงจูงใจจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ มนุษย์แสดงพฤติกรรมเพื่อแสวงหาความสุข ไม่ว่าจะเป็นในด้านความสุขหรือความเจ็บปวด ซึ่งขึ้นอยู่กับความพอใจแห่งตน

- 1) แรงจูงใจเกิดจากการตอบสนองสัญชาตญาณ โดยไม่ต้องมีการเรียนรู้ เช่น การตอบสนองต่ออาหารตอบสนองต่อสิ่งเร้าทางเพศและความเจ็บปวดต่างๆ
- 2) แรงจูงใจเกิดขึ้นตามเหตุและผล คนเรามีอิสระที่จะกระทำหรือตัดสินใจต่างๆ โดยมีเหตุผลและรู้ว่าตนต้องการอะไร ทำให้การตัดสินใจเลือกเป็นแรงจูงใจตามหลักเหตุและผล

3) แรงจูงใจเกิดจากแรงขับ การกระทำที่มนุษย์เลือกกระทำขึ้นอยู่กับความมากน้อยของแรงขับที่จะตัดสินใจให้เกิดแรงกระทำนั้น ๆ

4) แรงจูงใจเกิดจากการกระตุ้นของอารมณ์ ในบางครั้งบุคคลก็จะแสดงพฤติกรรมตามพลังของอารมณ์

เปรมจิตร ศิริสานต์ (2542, น. 27-28) กล่าวว่า แรงจูงใจในการศึกษาต่อ นอกจากความต้องการที่จะเรียนเพื่อสนองต่อต่อเหตุจูงใจที่คาดหวังจะประสบ ความสำเร็จตามเป้าหมาย ทั้งด้านความรู้ ด้านสังคม ด้านอาชีพ ด้านรายได้ ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น และเหตุผลส่วนตัวอื่น ๆ แล้ว ยังขึ้นอยู่กับสภาพภาพของผู้เรียนเอง มีความพอใจและมีความสุขในการเรียนการที่ได้ นำความรู้ไปช่วยเหลือผู้อื่น การใช้ เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นการจัดการศึกษาตรงกับความต้องการของผู้เรียน สะดวก ในการเดินทางมาเรียนและมีความเชื่อถือในชื่อเสียงของสถาบันที่จะเข้าศึกษา

ทิพย์วรรณ นพวงศ์ ณ อยุธยา (2526, น. 32-36) กล่าวว่า ความคิดเกี่ยวกับการเรียน อาจจะเริ่มมีแนวหันเหเข้าสู่ผลได้ทางเศรษฐกิจ เช่น จะเรียนในสาขาที่หางาน ทำได้ง่าย มีรายได้ดี ไม่ต้องทำงานหนัก และที่สำคัญคือต้องเป็นงานประเภทที่ตนมีใจรัก และชอบที่จะทำด้วย เป็นต้น บางครั้งการเลือกเรียนสาขาวิชาต่าง ๆ มักจะขึ้นอยู่กับค่านิยมของพ่อแม่พี่น้องและเพื่อน โดยไม่คำนึงถึงความสามารถของผู้เรียน ในเรื่องการสนับสนุนของครอบครัวถ้าครอบครัวใดมีฐานะทางเศรษฐกิจดีมักจะพยายามส่งเสริม บุตรหลานให้ได้เรียนระดับสูงสุดเท่าที่สติปัญญาจะเอื้ออำนวยให้เรียนได้ ส่วนครอบครัวใดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ไม่อาจส่งบุตรหลานให้เรียนถึงระดับอุดมศึกษาได้ ก็จำเป็นต้องให้ออกไปประกอบอาชีพช่วยเหลือครอบครัวก่อน เมื่อมีโอกาสในภายหน้า และถ้ามีความสนใจจึงกลับเข้าศึกษาต่อใหม่ ในการเข้าศึกษาของกลุ่มหลังนี้มักจะมีลักษณะแตกต่างไปจากกลุ่มแรก คือ คนกลุ่มหลังนี้มักจะเลือกเรียนในสิ่งที่ตนสนใจ และเพื่อเพิ่มพูนวิทยฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจด้วย

จิราภรณ์ ไหวติ (2541, น. 29-30) กล่าวว่า แรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา เป็นการศึกษาในระดับสูงที่มุ่งศึกษาในแต่ละสาขาวิชาอย่างลึกซึ้ง จึงมีนิสิตเป็นจำนวนมากมาศึกษาต่อเพราะต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ความก้าวหน้าทางวิชาการตลอดจน ความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจึงต้องพัฒนา ตนเองเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มิฉะนั้นแล้วก็จะกลายเป็นผู้ล้าหลัง นอกจากนี้ผู้ที่จบการศึกษาในระดับมหาบัณฑิตยังเป็นที่ยอมรับของสังคมส่งผลต่อ ความก้าวหน้าในการรับราชการ และด้านเศรษฐกิจจึงมีผู้ให้สำคัญต่อการศึกษาระดับนี้ เป็นจำนวนมากและมีความใฝ่ฝันที่จะศึกษาต่อ

สรุปได้ว่า แรงจูงใจในการเลือกศึกษาจะประกอบด้วยความต้องการและเป้าประสงค์ที่มีลักษณะผสมผสานกันหลายประการ ทั้งด้านเหตุผลส่วนตัว ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้องและด้านสถาบัน

5. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

ได้มีผู้ศึกษาทฤษฎีแรงจูงใจเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ไว้มากมายหลายท่าน ดังนี้ มาสโลว์ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2544, น. 160-161 อ้างอิงจาก; Maslow, 1970, pp. 35-47) ได้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการ (Hierarchy of Needs Theory) โดยอธิบายว่ามนุษย์จะมีความต้องการจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับที่สูงขึ้น ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs) หมายถึง ความต้องการขั้นพื้นฐานของร่างกาย เช่น ความหิว ความต้องการทางเพศ และการพักผ่อน เป็นต้น ความต้องการเหล่านี้เป็นความต้องการที่จำเป็นสำหรับการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ทุกคนมีความต้องการทางร่างกายอยู่เสมอจะขาดเสียมิได้

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยหรือสวัสดิการ (Safety needs) หมายถึง ความต้องการความมั่นคง ปลอดภัย ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เป็นอิสระจากความกลัว ขู่เข็ญ บังคับจากผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม เป็นความต้องการที่จะได้รับการปกป้องคุ้มกัน ความต้องการประเภทนี้เริ่มตั้งแต่วัยทารกจนกระทั่งถึงวัยชรา ความต้องการที่จะมีงานทำเป็นหลักแหล่งก็เป็นความต้องการเพื่อสร้างสวัสดิภาพของผู้ใหญ่อย่างหนึ่งด้วย

3. ความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ (Love and belonging needs) มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาจะให้เป็นที่รักของผู้อื่น และต้องการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ โดยทุกคนยอมรับตนเป็นสมาชิก คนที่รู้สึกเหงาไม่มีเพื่อน ชีวิตไม่สมบูรณ์เป็นผู้ที่จะต้องช้อนความต้องการประเภทนี้ คนที่รู้สึกว่าตนเป็นที่รักและยอมรับของหมู่คณะจะเป็นผู้ที่สมปรารถนาในความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ

4. ความต้องการที่จะรู้ดีว่าตนเองมีค่า (Esteem needs) ความต้องการนี้ประกอบด้วยความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ มีความสามารถ ต้องการที่จะให้ผู้อื่นเห็นว่าตนมีความสามารถมีคุณค่าและมีเกียรติ ต้องการได้รับความยกย่องนับถือจากผู้อื่น ผู้ที่มีความสมปรารถนาในความต้องการ นี้จะเป็นผู้ที่มีความมั่นใจในตนเอง เป็นคนมีประโยชน์ และมีค่าตรงข้ามกับผู้ที่ขาดความต้องการประเภทนี้ จะรู้สึกว่าตนไม่มีความสามารถและมีปมด้อย มองโลกในแง่ร้าย

5. ความต้องการที่จะรู้จักตนเองอย่างแท้จริงและพัฒนาตนเองเต็มที่ตามศักยภาพของตน (Need for self actualization) มาสโลว์ อธิบายความต้องการที่เรียกว่า “Self actualization” ว่าเป็นความต้องการที่จะรู้จักตนเองตามสภาพที่แท้จริงของตน กล้าที่ตัดสินใจเลือกทางเดินของชีวิต รู้จักค่านิยมของตนเอง มีความจริงใจต่อตนเอง ยอมรับทั้งในส่วนดีและส่วนเสียของตนที่สำคัญที่สุดคือการมีสติที่จะยอมรับว่าตนใช้กลไกกลในการป้องกันตนเองในการปรับตัวและพยายามที่จะเลิกใช้เปิดโอกาสให้ตนเองเผชิญกับความจริงของชีวิตเผชิญกับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ โดยคิดว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายน่าตื่นเต้น และมีความหมาย เพราะมีน้อยคนที่จะได้ถึงขั้นนี้อย่างสมบูรณ์ดังนั้นทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมาสโลว์จะกล่าวถึงความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์โดยลำดับความต้องการจากต่ำสุดไปสูงสุด 5 ลำดับ คือ ความต้องการทางร่างกาย ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยหรือสวัสดิภาพ ความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ความต้องการที่จะรู้สึกว่าคุณค่าและความต้องการที่รู้จักและพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของตน

วูม (สถาบันดำรงราชานุภาพ. 2550: ออนไลน์ อ้างอิงจาก Vroom. 1990, น. 336-338) ได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษารับรู้ของบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ โดยคาดหวังว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น หากบุคคลประพฤติปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใด และการคาดการณ์ของความเป็นไปได้ของผลลัพธ์นี้จะเป็นสิ่งที่จูงใจบุคคลให้แสดงพฤติกรรมบางอย่างที่ต้องการออกมา ทั้งนี้ตามแนวคิดของวูม การจูงใจประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ความชอบ (Valence) ความคาดหวัง (Expectancy) และความเป็นสื่อกลาง (Instrumentality) ดังนี้

1. ความชอบ (Valence) หมายถึง ความชอบหรือไม่ชอบต่อรางวัลที่ได้รับ หรืออีกนัยหนึ่งคือ การที่บุคคลตีค่าผลที่ได้รับ (Outcome) นั้นว่าพอใจหรือไม่พอใจ ซึ่งความชอบนี้ไม่ได้เกิดมาจากรางวัลที่ได้รับ แต่เกิดจากปัจจัยของแต่ละบุคคล จึงมีความแตกต่างกันออกไปตามแต่ละบุคคล ปัจจัยดังกล่าวได้แก่ อายุ การศึกษา สถานภาพ ลักษณะงาน ตัวอย่างเช่น คนบางคนชอบทำงานราชการเพราะให้ความมั่นคงในการทำงานสูง บางคนชอบทำงานที่ทำท้าทายและมีความรับผิดชอบสูง เพราะมีค่านิยมเกี่ยวกับความสำเร็จในการทำงาน ความชอบที่แตกต่างกันนี้ยังแตกต่างกันออกไปตามระยะเวลาด้วย

2. ความคาดหวัง (Expectancy) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ความเป็นไปได้ว่าหากมีความพยายาม (Effort) เพิ่มขึ้นจะนำไปสู่ผลงาน (Performance) ที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างความพยายามในการทำงานกับผลงานที่เกิดขึ้น หรือเป็นความเชื่อว่าคุณความพยายามนั้นๆ จะนำไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์

3. ความเป็นสื่อกลาง (Instrumentality) หมายถึง การรับรู้ของบุคคลที่ว่าหากได้ทำงานไประดับหนึ่งแล้วความเป็นไปได้ที่ผลงานที่เกิดขึ้นจากความพยายามที่เพิ่มขึ้นจะนำไปสู่ผลที่ต้องการได้รับ (Outcome attainment) ทฤษฎีแรงจูงใจของวูมมีความเชื่อว่าแรงจูงใจต่างๆ เกิดจาก

ความคิดของบุคคลในการตั้งความคาดหวังในสิ่งที่กระทำ โดยการจูงใจนั้นประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการคือ ความชอบความคาดหวัง และความเป็นสื่อกลาง ทั้งนี้ความหวังนั้นเป็นไปตามค่านิยมของตนเองที่ทำให้บุคคลพยายามกระทำในสิ่งที่บุคคลนั้นๆ ต้องการ หากสิ่งที่บุคคลพยายามทำสอดคล้องกับความสามารถก็จะเป็นแรงจูงใจมากขึ้น

มุกดา ศรีรงค์ และคนอื่นๆ (2539, น. 227) และอารี พันธุ์ณี (2542, น. 183-192) ได้กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวกับเหตุจูงใจอีกหลากหลายทฤษฎี สรุปได้ดังนี้

1. ทฤษฎีความต้องการความสุขส่วนตัว (Hedonistic theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความต้องการแสวงหาความสุขส่วนตัว ลักษณะความต้องการแสวงหาความสุขนี้จึงเป็นเหตุจูงใจหรือตัวเร้าที่ทำให้บุคคลได้มีกรกระทำหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา แต่ลักษณะการแสดงออกของพฤติกรรมในแต่ละบุคคลนั้นมีการแสดงออกมาแตกต่างกัน บางคนก็มีความพึงพอใจต่อการกระทำนั้น ๆ แต่บางคนมีการแสดงออกถึงความสุขของตนในการสร้างความเดือนร้อนต่อผู้อื่น ลักษณะการแสวงหาความสุขส่วนตัวนี้ ยังมีการแสดงออกในลักษณะของความรู้สึกเจ็บปวดด้วย เช่น บางคนชอบสะกิดและแคะแกะเกาบาดแผลที่แห้ง (ตกสะเก็ด) แม้ว่าแผลนั้นจะไม่แห้งสนิทก็ตาม ขณะที่กำลังจะสะกิดบาดแผลที่ตกสะเก็ดนั้นจะมีความสุขแม้ว่าจะเกิดความเจ็บปวดเพราะบาดแผลไม่แห้งก็ตาม

2. ทฤษฎีสัญชาตญาณ (Instinctual theory) สัญชาตญาณเป็นสิ่งที่ติดตัวบุคคลมาตั้งแต่กำเนิดซึ่งทำให้บุคคลมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างๆ โดยไม่จำเป็นจะต้องมีการเรียนรู้ เช่น เมื่อแรกคลอดทารกจะสามารถสนองต่ออาหาร น้ำ ความรู้สึกร้อนหนาว ความรู้สึกเจ็บปวด ฯลฯ ลักษณะของสัญชาตญาณซึ่งเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดจึงเป็นปฏิกิริยาที่มีผลต่อเหตุจูงใจให้บุคคลได้กระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ลักษณะของสัญชาตญาณมีหลายประเภท คือ 1) สัญชาตญาณเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอยู่ นั่นคือ เมื่อร่างกายอยู่ในสภาวะที่ไม่สมดุลความไม่สมดุลทางด้านร่างกายจะเป็นตัวเร้า หรือเป็นเหตุจูงใจให้ร่างกายได้แสดงพฤติกรรมต่างๆ ขึ้นเพื่อให้ร่างกายอยู่ในสภาวะที่สมดุลอันเป็นผลทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้ เช่นเมื่อเกิดความหิวจะต้องรับประทานอาหารเมื่อเกิดความกระหายจะต้องดื่มน้ำ หรือเมื่อเกิดความรู้สึกเกรงกลัวว่าคนอื่นจะมาทำร้ายตนจึงจำเป็นต้องทำร้ายผู้อื่นก่อนที่ผู้อื่นจะทำร้ายตน ฯลฯ ลักษณะดังกล่าวจึงเป็นเรื่องของสัญชาตญาณสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ 2) สัญชาตญาณเกี่ยวกับความตาย โดยทั่วไปแล้วบุคคลทุกคนมักจะให้ความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับความตาย เกรงกลัวว่าตนจะถึงแก่ความตาย จึงทำให้สนใจในสุขภาพอนามัยของตนเองไปหาแพทย์เพื่อทำการตรวจรักษา หรือบางคนจะมีความหวาดระแวงว่าตนเจ็บป่วยเป็นโรคร้ายตลอดเวลา 3) สัญชาตญาณทางสังคม เมื่อบุคคลมีอายุเพิ่มมากขึ้นย่อมจะมีการเรียนรู้และประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น ทำให้บุคคลได้รับการเรียนรู้และมีการลอกเลียนแบบสภาพแวดล้อมจากประสบการณ์ตามสภาพสังคมของแต่ละแห่ง ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูจากสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม

ของแต่ละแห่งนั้นจะมีการถ่ายทอดสืบต่อเนื่องกันมาและจะต้องมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละบุคคล ผลก็คือ ทำให้สัญชาตญาณทางสังคมของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันออกไป

3. ทฤษฎีหลักการมีเหตุผล (Cognitive theory) ทฤษฎีหลักการมีเหตุผลเป็นทฤษฎีที่มีความเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลในการมีเหตุผลที่จะตัดสินใจกระทำสิ่งต่างๆ เพราะบุคคลทุกคนมักจะมีสติปัญญาและความปรารถนาที่จะกระทำพฤติกรรมต่างๆ ด้วยความจริงใจนอกจากนั้นทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าบุคคลมีอิสระที่จะกระทำพฤติกรรมใดๆ ได้อย่างมีเหตุผล สามารถตัดสินใจต่อการกระทำต่างๆ ได้ มีความรู้ที่ตนต้องการอะไร ปรารถนาสิ่งใดและควรจะต้องตัดสินใจออกมาในลักษณะใด

4. ทฤษฎีแรงขับ (Drive theory) โดยปกติแล้วพฤติกรรมและการกระทำต่างๆ ของบุคคลนั้นจะมีความสัมพันธ์กับแรงขับภายในของแต่ละบุคคล แรงขับนั้นเป็นสภาวะความตึงเครียดทางร่างกายเป็นตัวการที่ทำให้ร่างกายได้มีการแสดงพฤติกรรมต่างๆ เพื่อขจัดความเครียดนั้นออกไป แรงขับนั้นจึงมีลักษณะที่สำคัญ 2 ลักษณะคือ แรงขับภายในร่างกายหรือแรงขับปฐมภูมิเป็นแรงขับที่เกิดจากความต้องการของร่างกาย และแรงขับภายนอกหรือแรงขับทุติยภูมิ เป็นแรงขับที่เกิดจากความต้องการทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะมีผลทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไปอันเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์และการเรียนรู้ที่มีการสะสมไว้ในแต่ละบุคคลนอกจากนี้แรงขับสามารถที่จะจำแนกทำให้บุคคลเกิดเหตุจูงใจตามระบบทางชีววิทยา (Classification of biological drives) ซึ่งแรงขับดังกล่าวสามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ 1) แรงขับเพื่อการอยู่รอดของชีวิต (Survival drives) แรงขับประเภทนี้เป็นแรงขับที่จะมีอิทธิพลผลักดันให้มนุษย์แสวงหาอาหาร น้ำ อากาศ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ถ้าปราศจากสิ่งต่างๆ เหล่านี้แล้ว บุคคลนั้นจะไม่สามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ 2) แรงขับฉุกเฉิน (Emergency drives) แรงขับฉุกเฉิน คือ แรงขับที่จูงใจให้บุคคลกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้เมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้น เช่น เมื่อไฟไหม้บ้าน บางคนรีบชนข้าวของหนีไฟ หรือเมื่อเห็นคนจมน้ำ จะรีบกระโดดลงไปช่วยหรือถ้าว่ายน้ำไม่เป็นก็จะตะโกนด้วยเสียงดังเพื่อให้คนอื่นช่วยเหลือคนจมน้ำ เป็นต้น 3) แรงขับเพื่อการสืบพันธุ์ (Reproductive drives) แรงขับเพื่อการสืบพันธุ์นี้เป็นแรงขับที่ทำให้บุคคลเกิดปฏิกิริยาทางเพศในลักษณะต่าง ๆ เช่น บางคนแต่งกายยั่ววนเพื่อให้ชายหนุ่มมีความสนใจในตนเอง เป็นต้น 4) แรงขับเพื่อการศึกษา (Educational drives) แรงขับเพื่อการศึกษาเป็นแรงขับที่จะจูงใจให้บุคคลเกิดความอยากรู้อยากเห็น พยายามศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ ตลอดเวลา พยายามแสวงหาคำตอบหรือหาข้อเท็จจริง เช่น การไปโรงเรียนเพื่อเรียนหนังสือจึงมักจะมีคำถามอาจารย์เมื่อเกิดปัญหาข้อใจ เป็นต้น

ดังนั้นการจำแนกแรงขับตามระบบทางชีววิทยาจึงเป็นการจำแนกที่เน้นแรงขับเพื่อการอยู่รอดของชีวิตก่อน เพราะเป็นแรงขับที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ในการแสวงหาสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต ถ้าไม่มีแรงขับเพื่อให้ตนเองอยู่รอดแล้วแรงขับอื่นๆ จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นแรงขับลูกฉิ่ง แรงขับเพื่อการสืบพันธุ์หรือแรงขับเพื่อการศึกษาที่ตามทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเหตุจูงใจของมนุษย์นั้นมีหลากหลายทฤษฎี ดังที่ได้กล่าวไว้เบื้องต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า มนุษย์มีความต้องการที่ไม่สิ้นสุด และความต้องการของแต่ละบุคคลนั้นก็มียุติมากน้อยไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแรงขับที่อยู่ในตัวของบุคคลนั้น หรือสภาวะแวดล้อมที่บุคคลนั้นได้ประสบ โดยอาจเป็นเหตุจูงใจภายใน เช่น ความต้องการความรัก ความเข้าใจ หรือความต้องการภายนอก ได้แก่ เกียรติยศชื่อเสียง ต้องการให้คนอื่นยกย่อง อยากมีอำนาจบารมี หรือความเจริญก้าวหน้าของอาชีพการงาน เป็นต้น

5. ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตวิญญาณ (Spiritual theory) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนา จำลอง ดิษยวณิช (2545) ได้อธิบายความหมายของคำว่าจิตวิญญาณไว้ดังนี้ "จิตวิญญาณ หมายถึง ภาวะจิต (the life continuum) ในพุทธศาสนา หรือจิตไร้สำนึก (the unconscious) ในจิตวิเคราะห์ จิตวิญญาณ ซึ่งเป็นส่วนลึกภายในจิตใจของมนุษย์มีแรงจูงใจที่ทรงพลังอย่างหนึ่งคือกรรมกรรมเป็นการกระทำของเรา ไม่ว่าจะเป็นทางใจ ทางวาจา หรือทางกาย ถ้ากระทำความดีก็จะส่งผลไปในทางที่ดี ถ้ากระทำความชั่วก็จะส่งผลไปในทางที่ไม่ดี ทำกรรมเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น สมดังคำกล่าวที่ว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว."พลังกรรมและผลของกรรมถือว่า เป็นแรงจูงใจ ที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในชีวิตประจำวันของเรา และถูกเก็บสะสมไว้ในจิตไร้สำนึก ความสุขจะเกิดขึ้นได้ เพราะ เป็นผลของการ กระทำความดี แต่ในทางตรงกันข้ามความทุกข์จะเกิดขึ้น เนื่องจากผลของการกระทำกรรมที่ไม่ดี

5.1 ความหมายของแรงจูงใจ

อารี พันธุ์ณี (2546, น. 269) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง การนำปัจจัยต่างๆ ที่เป็นแรงจูงใจมาผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างมีทิศทางเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายหรือเงื่อนไขที่ต้องการปัจจัยต่างๆ ที่นำมาอาจจะเป็นเครื่องล่อรางวัล การลงโทษ การทำให้เกิดการตื่นตัว รวมทั้งทำให้เกิดความคาดหวัง เป็นต้น

เดิมศักดิ์ กทวณิช (อ้างถึงใน พาสนา จุรัตน์, 2548, น. 194) สรุปความหมายของแรงจูงใจ หมายถึง กระบวนการของการใช้ปัจจัยทั้งหลายที่จะทำให้บุคคลเกิดความต้องการเพื่อสร้างแรงขับและแรงจูงใจไปกระตุ้นร่างกายให้แสดงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้โดยปัจจัยดังกล่าวนั้น อาจจะเป็นสิ่งเร้าภายนอกกับสิ่งเร้าภายในหรือทั้งสองประการก็ได้

เสนาะ ดิยาว (2543, น. 208) ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ว่า แรงจูงใจในความหมายหนึ่ง คือ การจูงใจเป็นพลังที่กระตุ้นพฤติกรรม กำหนดทิศทางของพฤติกรรม และมี

ลักษณะเป็นความมุ่งมั่นอย่างไม่ลดละไปยังเป้าหมายหรือสิ่งจูงใจนั้น ดังนั้นการจูงใจจึงประกอบด้วยความต้องการ (needs) พลัง (force) ความพยายาม (effort) และเป้าหมาย (goal)

พวงเพชร วัชรอยู่ และสุปราณี สนธิรัตน์ (2537, น. 187) ให้ความหมายของแรงจูงใจ (Motivation) คือ สิ่งใดๆ ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำ

สุชา จันทน์เอม (2533, น. 101) กล่าวว่า การจูงใจโดยทั่วไป หมายถึง ประการแรกสภาวะที่อินทรีย์ถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายปลายทาง (goal) ที่ตั้งไว้ ประการที่สองพฤติกรรมที่สนองความต้องการของมนุษย์ และเป็นพฤติกรรมที่นำไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทาง ประการที่สามพฤติกรรมที่ถูกกระตุ้นโดยแรงขับ (drive) ของแต่ละบุคคล มีแนวโน้มมุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางอย่างใดอย่างหนึ่ง และร่างกายอาจจะสมประสงค์ในความปรารถนาอันเกิดจากแรงขับนั้นๆ ได้ เมื่อร่างกายเกิดความต้องการ (needs) ขึ้นก็จะเกิดแรงขับซึ่งทำให้เกิดความตึงเครียดขึ้น มนุษย์และสัตว์จะต้องค้นหาทางบำบัดความต้องการนี้

สรุปแล้ว แรงจูงใจ หมายถึง สิ่งเร้า สิ่งจูงใจ หอแรงกระตุ้นที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างมีแนวทาง เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการการที่บุคคลจะตัดสินใจแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา สิ่งที่ต้องพิจารณา คือ อะไรเป็นต้นเหตุ หรือเป็นตัวผลักดันให้เกิดการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น ซึ่งต้นเหตุที่เป็นตัวผลักดันดังกล่าวอาจเรียกได้ว่าเป็นแรงจูงใจ

5.2 ความสำคัญของแรงจูงใจ

Tolman (อ้างถึงใน กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ, 2528, น. 227) กล่าวว่า การจูงใจประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ 1) แรงจูงใจ ได้แก่ ความต้องการ ความสนใจ ทักษะคิด ลักษณะนิสัย ฯลฯ ซึ่งเป็น สิ่งที่เกิดภายในร่างกาย 2) สิ่งจูงใจหรือเครื่องล่อ ได้แก่ สิ่งเร้าต่างๆ ที่อยู่ภายนอก ร่างกาย ซึ่งเป็นตัวกำหนดทิศทางของพฤติกรรม

สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (2538, น. 71-72) กล่าวว่า แรงจูงใจ เป็น สิ่งที่ทำให้บุคคลเกิดพลังที่จะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่จะทำให้เกิดการที่จะกระทำ หรือไม่กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และทำให้เกิดความพร้อมในการเรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้แรงจูงใจทำให้บุคคลหรือผู้เรียนสามารถไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางตามที่พวกเขาคาดหวังไว้

ชัยนาท นาคบุบผา (2529, น. 54-56) กล่าวถึง แรงจูงใจว่า มีอิทธิพลต่อการเรียน และการทำงานของบุคคลเป็นอย่างมาก หากผู้เรียนหรือผู้ทำงานได้รับแรงจูงใจ ในระดับสูงย่อมทำให้พวกเขามีความตั้งใจเรียนหรือทำงานอย่างเต็มความสามารถโดยไม่ย่อท้อ

กฤษณา ศักดิ์ศรี (2530, น. 123) กล่าวว่า แรงจูงใจมีลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ 1) ส่งเสริมให้ทำงานสำเร็จ เป็นแรงผลักดันให้แสดงพฤติกรรม แรงผลักดันนั้นๆ อาจเกิดจากสิ่งเร้า

ภายในหรือภายนอกก็ได้ ให้พลังอินทรีย์แสดงพฤติกรรม 2) กำหนดแนวทางของพฤติกรรมซึ่งควรเป็นไปในรูปใด นำพฤติกรรมให้ตรงทิศทางเพื่อที่จะบรรลุถึงเป้าหมายประสงค์ คือ สำเร็จความต้องการ

กิติ ดยัคคานนท์ (2532, น. 121) กล่าวว่า แรงจูงใจมีความสำคัญ 3 ประการ คือ
1) ทำให้เกิดความสนใจ การเลือก และกำหนดให้ตนเองแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา
2) ทำให้เกิดพฤติกรรมเกิดพลังงานเร้าให้มีกิจกรรม และ 3) นำไปสู่ความสำเร็จในเป้าหมาย

ประยูรศรี มณีสร (2532, น. 35-71) กล่าวว่า แรงจูงใจมีส่วนช่วยส่งเสริมให้คนทำงานนั้นๆ จนบรรลุถึงความสำเร็จ และแรงจูงใจนี่จะเป็นสิ่งที่นำทางให้คนทำงานไปในแนวทางที่ถูกต้องหรือเป็นพฤติกรรมที่สนองตอบความต้องการของมนุษย์ และเป็นพฤติกรรมที่นำไปสู่จุดหมายปลายทาง ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นจากสิ่งเร้าภายในหรือสิ่งเร้าภายนอกก็ได้

สรุปได้ว่า แรงจูงใจ มีความสำคัญต่อบุคคลในการช่วยส่งเสริมหรือมีอิทธิพลต่อการเรียนและการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลให้สามารถไปสู่จุดหมายปลายทางตามที่คาดหวังไว้

5.3 ประเภทแรงจูงใจ

Tolman (อ้างถึงใน กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ, 2528, น. 227) ได้แบ่งแรงจูงใจ ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) แบ่งตามที่มาของแรงจูงใจซึ่งแบ่งได้ 2 ประเภทคือ

(1) แรงจูงใจทางร่างกาย (physiological motive) คือ แรงจูงใจที่มีติดตัวมาแต่กำเนิดมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งเกิดจากความต้องการทางร่างกาย ได้แก่ ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ ฯลฯ

(2) แรงจูงใจทางสังคม (social motive) คือ แรงจูงใจที่เกิดขึ้นทีหลังจากการเรียนรู้ในสังคม ได้แก่ ความต้องการความรัก ความอบอุ่น การเป็นที่ยอมรับในสังคม ฯลฯ

2) แบ่งตามเหตุผลของเบื้องหลังในการแสดงออกตามพฤติกรรมได้ 2 ประเภท คือ

(1) การจูงใจภายใน (intrinsic motivation) หมายถึง บุคคลมองเห็นคุณค่า ที่จะกระทำด้วยความเต็มใจ เชื่อกันว่า ถ้าผู้เรียนเกิดแรงจูงใจประเภทนี้จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด ดังนั้นครุควรพยายามสร้างแรงจูงใจประเภทนี้ให้เกิดขึ้นมากที่สุด ได้แก่ การอยากเรียน เพราะต้องการเป็นผู้มีความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับอาร์ พันช์มณี (2546, น. 270) ที่ว่า เป็นสภาวะที่บุคคลต้องการที่จะกระทำหรือเรียนรู้บางสิ่งบางอย่างด้วย ตนเอง ไม่ต้องอาศัยการชักจูงจากสิ่งเร้าภายนอก เช่น ความต้องการเรียนเพื่อต้องการ ความรู้ ทำงานเพราะต้องการความสนุกและชำนาญ ซึ่งความต้องการหรือความสนใจพิเศษ ตลอดจนความรู้สึกนึกคิด หรือทัศนคติของแต่ละบุคคล จะผลักดันให้บุคคลสร้างพฤติกรรมขึ้น ซึ่งได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น ความสนใจ ความรัก ความศรัทธา เป็นต้น

(2) การจูงใจภายนอก (extrinsic motivation) หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรม เพราะต้องการสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่นำมาไว้ภายนอก เช่น รางวัล เกรด เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับอริ พันธ์มณี (2546, น. 270) ที่ว่า เป็นภาวะที่บุคคลได้รับการกระตุ้นจากภายนอก เช่น สิ่งของหรือเกียรติยศ เงินเดือน ปริญญาบัตร ความก้าวหน้า รางวัล คำชมเชย การแข่งขัน การดิเคียน ทำให้บุคคลมองเห็นเป้าหมาย จึงเร้าให้บุคคลเกิดความต้องการและแสดงพฤติกรรมมุ่งสู่เป้าหมายนั้น

ถวิล เกื้อกุลวงศ์ (2528, น. 94-114) กล่าวว่า แรงจูงใจประกอบไปด้วยลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) แรงจูงใจด้านความมั่นคงมักอยู่ในรูปของจิตสำนึกโดยที่จะเห็นได้จากการที่มนุษย์มีความต้องการความปลอดภัย ส่วนความมั่นคงในรูปของจิตใต้สำนึกนั้นเป็นสิ่งที่ได้พัฒนา มาตั้งแต่เกิด โดยการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดที่จะทำให้เป็นคนที่มี จิตใจมั่นคงหรืออ่อนแอ

2) แรงจูงใจด้านสังคม เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม จึงต้องมีการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมีการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น เพื่อจะได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและได้รับ ขก่อง การที่บุคคลติดต่อสัมพันธ์กันนั้นมิใช่เพื่อมิตรภาพอย่างเดียวเสมอไป หากแต่ ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับ ศรัทธาและเชื่อถือ

3) แรงจูงใจด้านชื่อเสียง เป็นแรงจูงใจที่มีมากขึ้นทุกทีในสังคมไทย โดยเฉพาะ สังคมในระดับชนชั้นกลาง ความต้องการด้านชื่อเสียงเป็นการกำหนดขีดจำกัดของบุคคล อย่างหนึ่ง บุคคลบางคนมีความพึงพอใจกับชื่อเสียงในระดับเพื่อนหรือในระดับชุมชน เท่านั้น แต่บางคนก็อาจแสวงหาชื่อเสียงในระดับชาติหรือระดับโลก

4) แรงจูงใจด้านอำนาจ อำนาจเป็นศักยภาพแห่งอิทธิพลของบุคคล แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ อำนาจตามตำแหน่ง และอำนาจส่วนตัว เช่น บุคคลที่สามารถทำให้ผู้อื่น ปฏิบัติตาม เพราะตำแหน่งหน้าที่นั้นแสดงว่าเป็นผู้ที่มีอำนาจตามตำแหน่ง ส่วนบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลโดยบุคลิกภาพและพฤติกรรมแสดงว่าเป็นผู้มีอำนาจส่วนตัว แต่บางคนเป็นเจ้าของอำนาจทั้งสองประเภทคือ ทั้งอำนาจตามตำแหน่งและอำนาจส่วนตัว

5) แรงจูงใจด้านความสามารถ ความสามารถ หมายถึง การควบคุมองค์ประกอบ สิ่งแวดล้อมทั้งกายภาพและสังคม ความรู้สึกด้านความสามารถที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด กับมโนทัศน์ด้านความคาดหวังบุคคลจะมีความสามารถหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับความสำเร็จ และความล้มเหลวในอดีต ถ้าความสำเร็จอยู่เหนือความล้มเหลวแล้ว ความรู้สึกด้านความสามารถจะมีแนวโน้มสูงทำให้บุคคลมองโลกในแง่บวก และได้มองสถานการณ์ต่างๆ ว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายน่าสนใจและสามารถที่จะเอาชนะได้ แต่ถ้าความล้มเหลวอยู่เหนือความสำเร็จแล้ว จะทำให้บุคคลมองโลกในแง่ลบ และบุคคลที่มีความรู้สึกต่ำจะไม่มีเหตุจูงใจที่จะแสวงหาการทำทนายใหม่ๆ หรือทำการเสี่ยงบุคคลเหล่านี้ จะปล่อยให้สิ่งแวดล้อมบังคับควบคุมมากกว่าที่จะพยายามควบคุมและบังคับสิ่งแวดล้อม

6) แรงจูงใจด้านความสำเร็จ เป็นแรงจูงใจที่เด่นชัดของมนุษย์ที่สามารถแยกออกจากความต้องการด้านอื่นๆ ลักษณะอย่างหนึ่งของบุคคลที่มีแรงจูงใจด้านความสำเร็จคือ มีความพอใจในความสำเร็จส่วนตัวมากกว่ารางวัลของความสำเร็จ ความสำเร็จที่ได้รับมีค่ามากกว่าเงินทอง และคำยกย่องสรรเสริญ บุคคลเหล่านี้จะมีความก้าวหน้าในการทำงาน เพราะว่าจะเป็นผู้สร้างสรรค์ให้ งานสำเร็จ

7) แรงจูงใจด้านเงิน เงินเป็นแรงจูงใจที่สลับซับซ้อนและสัมพันธ์กับความต้องการทุกประเภท ทุกระดับ คุณลักษณะที่เด่นและสำคัญที่สุดของเงินก็คือ เป็นตัวแทน ในการแลกเปลี่ยน สิ่งที่เงินสามารถซื้อได้นั้น ไม่ใช่ตัวเงินโดยตรง แต่เป็นคุณค่าของเงิน ตัวเงินนั้นไม่ได้มีความสำคัญ แต่เป็นตัวแทนของความต้องการใดๆ ที่บุคคลต้องการให้เป็นตัวแทน

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542, น. 140) ได้จำแนกแรงจูงใจออกเป็น 3 ประเภท คือ

1) แรงจูงใจเพื่อความอยู่รอด (survival motives) เป็นแรงจูงใจที่ช่วยให้คนเราสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้แรงจูงใจชนิดนี้มักจะสัมพันธ์กับสิ่งเบื้องต้นที่คนเราต้องการในชีวิต เช่น อาหาร น้ำ อากาศ การขับถ่าย ฯลฯ

2) แรงจูงใจทางสังคม (social motives) เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ในสังคม อาจได้รับอิทธิพลโดยตรงกับจากสิ่งเร้าที่เป็นบุคคล หรือจากวัตถุที่มองเห็นได้ จับต้องได้ หรือมาจากภาวะทางสังคมที่มองไม่เห็นก็ได้ เช่น การมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น การเป็นผู้นำ การสร้างมิตร เป็นต้น

3) แรงจูงใจเกี่ยวกับตนเอง (self- motives) แรงจูงใจชนิดนี้ค่อนข้างซับซ้อนพอสมควร และเป็นสิ่งผลักดันให้คนเราพยายามปรับตัวไปในทางที่ดีขึ้น เช่น แรงจูงใจ ที่เกี่ยวกับความสำเร็จในหน้าที่การงานหรือความสำเร็จในชีวิต เป็นต้น

อุบลรัตน์ เฟื่องสติชัย (2533, น. 48-51) แบ่งแรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) แรงจูงใจปฐมภูมิ เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากการมีวุฒิภาวะซึ่งจัดว่า เป็นแรงจูงใจ ที่มีพื้นฐานมาจากสภาพร่างกายไม่ได้เกิดมาจากการเรียนรู้ สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1) แรงจูงใจด้านสรีระวิทยา จะเกิดขึ้นเมื่อร่างกายอยู่ในภาวะไม่สมดุล ร่างกายจะเกิดความต้องการ เพื่อทำร่างกายอยู่ในภาวะที่สมดุลให้ได้ เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ ความต้องการอากาศ การนอนหลับ ความอบอุ่น ความเย็น และความเจ็บป่วย

(2) แรงจูงใจทั่วไป เป็นแรงจูงใจที่มีได้เกิดขึ้นจากลักษณะทางด้านสรีระ มากนัก และมีได้เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากการเรียนรู้ทุกๆ เรื่อง เช่น การเคลื่อนไหวและ ทำกิจกรรมต่างๆ ความกลัว ความอยากรู้อยากเห็น ความสนใจ

2) แรงจูงใจทุติยภูมิเป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากการเรียนรู้และทำให้เกิดพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไปตามประสบการณ์ เช่น ในเด็กเล็กๆ เด็กจะมีแรงจูงใจ เพื่อการมีชีวิต

รอด แต่ในวัยผู้ใหญ่จะถูกจูงใจด้วยสิ่งเร้าที่นอกเหนือจากแรงจูงใจปฐมภูมิ เป็นต้นว่า ได้รับการเร้าจากอำนาจเงิน ความสำเร็จในการทำงาน ชีวิตในครอบครัว ฯลฯ ฉะนั้นแรงจูงใจทุติภูมิจึงเป็นสิ่งจูงใจค่อนข้างสลับซับซ้อน ซึ่งจะต้องมีการเรียนรู้ ประกอบด้วย

(1) ความต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม ทำให้บุคคลมีการคล้อยตามและมีการทำพฤติกรรมตามสภาพของสังคมแต่ละแห่ง

(2) ความต้องการพึ่งพาจากกลุ่ม เกิดขึ้นมาตั้งแต่วัยแรกเกิดซึ่งยังช่วยตนเองไม่ได้จนกระทั่งวัยเด็ก วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ เป็นลำดับ

(3) ความต้องการมีชื่อเสียงเกียรติยศ เป็นแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลมีความบากบั่น ความปรารถนาที่จะได้รับผลสำเร็จ เป็นความปรารถนาที่จะประสบ ความสำเร็จและเกิดความเชี่ยวชาญในงานที่สลับซับซ้อน

Hilgard (1962, pp. 127-128) แบ่งแรงจูงใจออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) แรงจูงใจเพื่อการอยู่รอด (the survival motives) หมายถึง ความต้องการทางกาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดเสียมิได้ เช่น ความต้องการอาหาร ความต้องการน้ำ ความต้องการอุณหภูมิพอเหมาะ ความต้องการในการขับถ่ายของเสีย ความต้องการพักผ่อน และความต้องการทำกิจกรรม

2) แรงจูงใจทางสังคม (the social motives) หมายถึง แรงจูงใจอันเกิดจากความต้องการทางสังคมของมนุษย์ในการเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับบุคคลอื่น ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการตำแหน่งในสังคม ความต้องการทางเพศ ความต้องการเหล่านี้กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจให้คนเรากระทำพฤติกรรมทางสังคม

3) แรงจูงใจในทางอวดตน (ego-integrative motives) หมายถึง แรงจูงใจอันเกิดจากความต้องการความสำเร็จ ความต้องการปรัชญาชีวิตที่น่าพอใจ ความต้องการชื่อเสียงเกียรติยศ ความต้องการในการสร้างและประดิษฐ์เพื่อให้เกิดความรู้สึกนับถือตนเอง ซึ่งจะเป็นแนวทางให้บุคคลสามารถหลีกเลี่ยงจากการมีปมด้อยและความรู้สึกว่าคุณไม่มีค่า หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ตนจะได้รับความรู้สึกว่าคุณมีความสามารถ ส่วนแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการปรัชญาชีวิตที่น่าพอใจนั้นก็เพื่อบุคคลจะได้เป็นที่น่านิยมยกย่องของผู้อื่นในสังคมด้วย

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยภายในประเทศ

พรรณวิไล รักวิโรจน์สุข (2546) ศึกษาแนวทางการปฏิบัติหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษาโรงเรียนศรีธนาพาณิชยการเทคโนโลยี เชียงใหม่ พบว่า อาจารย์ที่ปรึกษามีปัญหาในการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาในด้านวิชาการ ด้านพฤติกรรมและด้านบุคลิกภาพ ด้านประกอบอาชีพและ

การศึกษาต่อ ส่วนความต้องการในการปฏิบัติหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษา วิธีการแสวงหาความรู้ ช่วงเวลาในการให้คำปรึกษาและการสนับสนุนอื่นๆ สำหรับความต้องการคำปรึกษาของนักศึกษา พบว่ามีความต้องการในระดับมากเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาทางด้านวิชาการ ด้านพฤติกรรมและ บุคลิกภาพ ด้านการประกอบอาชีพและศึกษาต่อ

ภุมริน บุญทวี (2548) ศึกษาปัจจัยทางครอบครัวและพฤติกรรมทางสังคมที่มีผลต่อการออกกลางคันของนักเรียน โรงเรียนอาชีวะเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยทางครอบครัว มีผลต่อการออกกลางคันของนักศึกษาใน โรงเรียนอาชีวะเอกชนอย่างมาก นักศึกษาที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนเกิดจากปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ความคาดหวังที่ครอบครัวมีต่อนักศึกษา การที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ไม่เชื่อมั่นและไว้วางใจลูกมีผลทำให้นักศึกษาขาดแรงจูงใจในการเรียน นอกจากนี้การที่เพื่อนและครูไม่เชื่อมั่นในตัวนักศึกษามีความสามารถในการเรียน การได้ยินหรือตอกย้ำถึงความสามารถดังกล่าวมีผลทำให้นักศึกษาท้อแท้ และไม่ต้องความสำเร็จอีกต่อไป ในส่วนพฤติกรรมทางสังคมที่แสดงออกในกลุ่มนักศึกษาอาทิ การเลียนแบบเพื่อน ในการอยู่หอพัก การเที่ยวกลางคืน ค่านิยมคบเพื่อนต่างเพศ การมีเพศสัมพันธ์ ในวัยเรียนจนกระทั่งนำไปสู่การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ การใช้ยาเสพติด การแสดงออกในทางที่สังคมไม่ยอมรับ เช่น การเข้าแก๊งมอเตอร์ไซค์ การแต่งกายเฉพาะกลุ่ม มีภาษาพูดที่แสดงถึงความสนิทสนมกันภายในกลุ่ม การทะเลาะวิวาทกับกลุ่มอื่นๆ พฤติกรรมเหล่านี้ทำให้นักศึกษาต้องออกกลางคันของนักศึกษา

พิงใจ รังคะวงษ์ (2549) ได้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู โรงเรียนบ้านปางสนุกจังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในโรงเรียนบ้านปางสนุก จังหวัดลำปาง คือ ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจและด้านความสามารถในการดำเนินกิจกรรมระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยทั่วไปในระดับปานกลาง ในด้านความรู้ความเข้าใจ เมื่อแยกพิจารณาเป็นประเด็นย่อยพบว่า ครูมีปัญหา มากทางด้าน การจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน และการจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน ในด้านความสามารถพบว่าครูมีปัญหาทางด้าน การเยี่ยมบ้าน การศึกษารายกรณี และสังคมมิติ ครูได้เสนอแนะทางแก้ปัญหาไว้ดังนี้คือ ควรมีการจัดอบรมด้านความรู้ความเข้าใจและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แก่ครู ควรสนับสนุนงบประมาณและจัดรูปแบบในการเยี่ยมบ้านให้เหมาะสมและควรมีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและจริงจัง

ประภาศรี ศรีวงศ์พันธ์ (2549) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประถมศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

พบว่า 1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนทุกขนาด มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก 2. ด้านการคัดกรองนักเรียนโรงเรียนทุกขนาดมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน โรงเรียนทุกขนาดมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ยกเว้น โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษที่ดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด 4. ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหา โรงเรียนทุกขนาดมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ยกเว้น โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษที่ดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุดด้านการส่งต่อนักเรียน โรงเรียนทุกขนาดมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษที่ดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 6. ปัญหาและข้อเสนอแนะ ครูมีภาระงานมาก ทำให้ไม่มีเวลาไปเยี่ยมบ้านนักเรียนและขาดงบประมาณ ผู้ปกครองไม่มีเวลามาพบครูเมื่อนักเรียนมีปัญหาและไม่เข้าใจในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร ขาดการติดตามอย่างต่อเนื่องโดยให้ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการอบรมเพื่อพัฒนาครูทุกคนในสังกัด ควรมีการสนับสนุนงบประมาณให้มากขึ้น ควรจัดงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นระบบและดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ควรมีเครือข่ายผู้ปกครอง และควรมีการชี้แจงให้ผู้ปกครองเข้าใจถึงขั้นตอนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 (2550) ศึกษาปัญหาและสาเหตุการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545 กรณีเด็กไม่ได้เข้าเรียน เข้าเรียนแล้วแต่ออกกลางคันและเรียนแล้วมีแนวโน้มการออกกลางคัน พบว่า กรณีที่เด็กนักเรียนเข้าเรียนแล้วมีแนวโน้มออกกลางคันประกอบด้วย 1. ปัญหาสภาพครอบครัวหย่าร้าง 2. เป็นเด็กที่ไม่มีที่อยู่เป็นหลักเป็นแหล่ง 3. ผู้ปกครองมีรายได้น้อยเด็กย้ายตามผู้ปกครองและเด็กต้องทำงานเพื่อหารายได้มาดูแลบิดามารดา ส่วนในกรณีเด็กนักเรียนเข้าเรียนแล้วออกกลางคันมีสาเหตุมาจาก 1. ปัญหาครอบครัวแตกแยก 2. อยู่ในกลุ่มเสี่ยง 3. มีปัญหาการปรับตัวเองในสังคม

เอกบุตร อยู่สุข (2550) ได้ศึกษาสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยการอาชีพพุทธมณฑล สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากระทรวงศึกษาธิการ พบว่าสาเหตุออกกลางคันของนักศึกษา ด้านสถานศึกษา คือ ไม่มีตู้โทรศัพท์สาธารณะ และไม่มีรถประจำทางผ่านหน้าสถานศึกษา ด้านหลักสูตร และการเรียนการสอน คือ หลักสูตรที่ใช้ไม่มีความเหมาะสม เนื้อหาวิชาที่นักศึกษาเรียนไม่มีความเหมาะสม ด้านลักษณะของวิชาชีพและผู้เรียนคือ นักศึกษาไม่มีความศรัทธาต่อวิชาชีพ ด้านนโยบายการรับนักศึกษาเข้าเรียนต่อคือ มีการปฏิบัติตามนโยบายการรับนักศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งบางนโยบายไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมและท้องถิ่น ด้านครอบครัว คือ ครอบครัวแตกแยก และมีความขัดแย้งระหว่างบุคคลในครอบครัว ด้านสิ่งแวดล้อมภายนอกคือการนัดเพื่อนเป็นกลุ่มรับประทานอาหารนอกวิทยาลัยในช่วงเช้าจึงไม่เข้าวิทยาลัย ด้านนักศึกษา คือ ไม่ชอบเรียนในบางรายวิชา ด้านครู-อาจารย์ที่สอนวิชาสามัญคือ งานที่มอบหมายมีมากเกินไปไม่ใช้เกณฑ์การ

วัดผลตามระเบียบ ด้านครู-อาจารย์ที่สอนวิชาชีพคือ เข้าและเลิกสอนไม่ตรงต่อเวลาขาดสัมพันธภาพ และความเป็นกันเองกับนักศึกษา ด้านทัศนคติต่อวิชาชีพที่เรียนคือ ประกอบอาชีพส่วนตัวได้ยาก เป็นอาชีพที่ใช้ความคิดมาก ด้านสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาคือ นักศึกษาไม่ได้รับการช่วยเหลือดูแลอย่างใกล้ชิดจากอาจารย์ที่ปรึกษา อุปกรณ์กีฬาและสนามกีฬาไม่เพียงพอ โรงอาหารคับแคบและการบริการน้ำดื่มไม่เพียงพอ ด้านแผนกวิชาที่เรียนคือ เครื่องมือ อุปกรณ์การฝึกงานล้ำสมัยเครื่องมือ อุปกรณ์ การฝึกงานไม่อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้

อัญชิสา อยู่ยี่นง (2550) การศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลส่งผลให้เยาวชนตัดสินใจออกจากโรงเรียนกลางคันในระดับมัธยมศึกษา กรณีศึกษา: ตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจออกจากโรงเรียนกลางคันของเยาวชนคือปัจจัยทางด้านสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวเนื่องจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัวนั้นสามารถเชื่อมโยงไปสู่ปัญหาอื่นๆ ที่ทำให้เยาวชนตัดสินใจออกจากโรงเรียนกลางคันในระดับมัธยมศึกษาได้โดยที่เป็นปัจจัยที่สอดคล้องกับปัจจัยตัวอื่นๆ และปัจจัยที่สำคัญรองมาคือปัจจัยด้านครอบครัวของเยาวชน ซึ่งก็คือการที่ผู้ปกครองมีการศึกษาในระดับต่ำ โดยผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาและไม่สนับสนุนทางการศึกษาแก่ตัวเยาวชน ส่วนปัจจัยต่อมาก็คือปัจจัยทางด้านตัวของเยาวชน ซึ่งก็คือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญมากปัจจัยหนึ่งเนื่องจากส่วนใหญ่การตัดสินใจออกจากโรงเรียนกลางคันนั้นเป็นการตัดสินใจของตัวเยาวชนเอง โดยมาจากเหตุผลต่างๆ กันไป เช่น สถิติปัญหาผลการเรียน การเรียนซ้ำชั้น ลักษณะนิสัยส่วนตัว พฤติกรรมเบี่ยงเบนการคบเพื่อน การไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาและมองไม่เห็นอนาคตจากการศึกษา การลอกเลียนแบบการดำเนินชีวิตจากสิ่งแวดล้อมรอบข้าง นอกจากนี้แล้วยังพบว่าเยาวชนของตำบลบ้านบัวนั้นมีแนวโน้มของการออกจากโรงเรียนกลางคันเพิ่มขึ้นด้วยเหตุผลที่แตกต่างกันของเยาวชนแต่ละคน และยังพบอีกว่าอัตราการตัดสินใจออกจากโรงเรียนกลางคันในระดับมัศึกษานั้นเยาวชนที่เป็นเพศชายมีจำนวนการออกกลางคันมากกว่าเยาวชนที่เป็นเพศหญิงถึงร้อยละ 50 และสิ่งที่สำคัญที่ผู้ศึกษาได้ตระหนักและเห็นความสำคัญมากที่สุดก็คือการที่เยาวชนที่ตัดสินใจออกจากโรงเรียนกลางคันในระดับมัศึกษานั้นเกือบทุกคนที่ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาและมองไม่เห็นอนาคตที่ได้จากการศึกษาจึงส่งผลให้เยาวชนไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการที่เยาวชนตัดสินใจออกจากโรงเรียนกลางคัน

วัชร ตระกูลงาม (2550) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการออกกลางคันของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการออกกลางคัน พบว่ามี 4 ปัจจัยหลักประกอบด้วย 1. ปัจจัยด้านนักศึกษา พบว่า การมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ส่งผลกระทบต่อการออกกลางคันในระดับมาก ส่วนในระดับปานกลาง ได้แก่ การขาดเรียนมากจนหมดสิทธิ์สอบ และไม่มีเพื่อนที่สามารถปรึกษาได้ 2. ปัจจัยด้านครอบครัว พบว่า มีเพียงปัจจัยเดียวที่ส่งผลกระทบ

ต่อการออกกลางคันในระดับปานกลาง คือ ปัญหาค่าใช้จ่าย 3. ปัจจัยด้านการเรียนการสอนแบ่งเป็น 3 ปัจจัยย่อย คือ ด้านอาจารย์ผู้สอน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การออกกลางคันระดับมากที่สุด คือ ผู้สอน ไม่มีเทคนิคการนำเสนอที่น่าสนใจในระดับมาก มี 2 ปัจจัย คือ ให้งานมากเกินไปจนเกิดความท้อแท้ และผู้สอนเคร่งเครียดเกินไป ด้านอาจารย์ที่ปรึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนใหญ่ส่งผลกระทบต่อ การออกกลางคันในระดับปานกลาง โดยกลุ่มที่มหาวิทยาลัยให้ออกมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบในระดับมาก 2 ปัจจัย คือ ไม่มีจิตวิทยาในการให้คำปรึกษาและมีความรู้เรื่องบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาน้อย ส่วนกลุ่มที่ขอลาออกเอง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบสูงสุดคือ มีความรู้เรื่องบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาน้อย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ พบว่า ปัจจัยส่วนใหญ่ส่งผลกระทบต่อ การออกกลาง และน้อย โดยปัจจัยที่ส่งผลกระทบสูงสุด คือ บุคลากรที่ให้บริการขาดมนุษยสัมพันธ์ 1. ความคาดหวังที่มีต่อการแก้ไขปัญหที่เกิดจากปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การออกกลางคัน ส่วนใหญ่มีความคาดหวังในระดับมาก โดยกลุ่มที่มหาวิทยาลัยให้ออกมีความคาดหวังสูงสุด คือ เมื่อมีปัญหาด้านการเรียน จะได้รับการช่วยเหลือโดยเร็ว ส่วนกลุ่มที่ลาออกเองคาดหวังให้อาจารย์ที่ปรึกษามีความรู้เรื่องหลักสูตรดี สามารถให้คำแนะนำได้ 2. ข้อเสนอแนะที่ต้องการให้มหาวิทยาลัยพัฒนาและปรับปรุง เพื่อป้องกันปัญหาการออกกลางคันของนักศึกษา คือ อาจารย์ผู้สอนควรเข้าใจถึงความแตกต่างของนักศึกษา พร้อมให้ความช่วยเหลือเรื่องการเรียนปรับปรุงการสอนให้ไม่น่าเบื่อ อธิบายให้นักศึกษาเข้าใจได้โดยง่าย และใจเย็นไม่ดุถูกนักศึกษาพูดจาไพเราะ อาจารย์ที่ปรึกษาควรมีเวลาให้นักศึกษาได้พบ ให้ความช่วยเหลือเมื่อนักศึกษามีปัญหาและต้องเข้าใจหลักสูตรที่เป็นที่ปรึกษา ฝ่ายกิจการนักศึกษาควรบอกข่าวสารให้นักศึกษา 48 ได้รับรู้ทั่วทุกศูนย์การศึกษา เพิ่มการจัดกิจกรรมที่ทำให้ นักศึกษาร่วมมือกันมากขึ้น ตลอดจนปรับปรุงกิจกรรมให้เป็นประโยชน์และน่าสนใจ และการให้บริการต่างๆ ของมหาวิทยาลัย ควรปรับปรุงการให้บริการของเจ้าหน้าที่และแก้ไขปรับปรุงระบบคอมพิวเตอร์

จิราภรณ์ ไหวดี (2541) ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับปริญญาโท ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีการศึกษา 2540 ในด้านสถาบัน ด้านเหตุผลส่วนตัว ด้านอิทธิพลการชักจูงจากบุคคลและสื่อ ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ด้านหลักสูตรหรือ สาขาวิชา และด้านทั่วไป พบว่า แรงจูงใจของนิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีแรงจูงใจด้านการชักจูงจากบุคคลและสื่อ อยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ในระดับมาก การจัดลำดับความสำคัญของแรงจูงใจในการเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทในแต่ละ ด้าน พบว่า ด้านที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกคือด้านเหตุผลส่วนตัว รองลงมาคือ ด้านสถาบัน ด้านทั่วไป ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ด้านหลักสูตรและสาขาวิชา และด้านการชักจูงจากบุคคลและสื่อ

ปรเมศวร์ โภชคาลัย (2541) ได้วิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการเลือกเข้าศึกษาต่อวิทยาลัยนาฏศิลป์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในด้านเจตคติและความสนใจต่อวิชา ศิลปะด้าน

ดนตรีและนาฏศิลป์ไทย ด้านอิทธิพลการชักจูงจากบุคคลและสื่อ และด้าน เศรษฐกิจ พบว่า แรงจูงใจในการเลือกเข้าศึกษาต่อโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีด้านเจตคติและความสนใจ ต่อวิชาศิลปะด้านดนตรีและนาฏศิลป์ไทยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอิทธิพลการชักจูงจากบุคคลและ สื่อ และด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับปานกลาง การจัดลำดับแรงจูงใจในการเลือกเข้าศึกษาต่อ พิจารณาโดยรวมและรายด้าน จำแนกตาม ตัวแปร เพศภาควิชาและระดับชั้นพบว่าแรงจูงใจที่สำคัญ ที่สุดคือด้านเจตคติและ ความสนใจต่อวิชาศิลปะด้านดนตรีและนาฏศิลป์ไทย รองลงมา ด้านเศรษฐกิจ ลำดับสุดท้าย คือ ด้านอิทธิพลการชักจูงจากบุคคลและสื่อ

ประชา อ่อนรักษา (2542) ได้วิจัยเรื่อง องค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจในการเข้า ศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยรามคำแหงพบว่า แรงจูงใจในการเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย รามคำแหงมี องค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจ 7 องค์ประกอบ คือ ด้านความมั่นคงก้าวหน้า ด้านการสนับสนุนการมา เรียนด้านสังคมในมหาวิทยาลัย ด้านการยอมรับในสถาบัน ด้านเหตุผลส่วนตัว ด้านการพัฒนา ตนเอง ด้านความพึงพอใจ มีค่าความร่วมกันอยู่ ระหว่าง 0.33330 ถึง 0.71355 และมีค่าความ แปรปรวนสะสมเท่ากับ 57.6%

เปรมจิต ศิริสานต์ (2542) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบของแรงจูงใจใน การศึกษาของนักศึกษาบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า องค์ประกอบของ แรงจูงใจ ด้านการพัฒนาตนเองตามสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านการ พัฒนางานในอาชีพที่ทำ อยู่และด้านการยอมรับในสถาบัน ด้านความก้าวหน้าของชีวิต ด้านความต้องการ การศึกษาตลอด ชีวิต ด้านความต้องการการศึกษาตลอดชีวิต ด้านการ พัฒนาตนเองตามคำนิยามของสังคม ด้าน ลักษณะเฉพาะของสถาบันที่เอื้ออำนวยต่อ การศึกษา ด้านต้องการเป็นแบบอย่างของการใช้เวลาให้ เกิดประโยชน์ตามลำดับ พระสุดใจ อากสโร (2544) ได้ศึกษา แรงจูงใจในการเข้าศึกษาต่อใน มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ของนิสิตระดับปริญญาตรี พบว่านิสิต โดยรวมและจำแนกตามสถานภาพและคณะที่สังกัดมีแรงจูงใจในการเข้าศึกษาต่อ ในมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยวิทยาเขตหนองคาย โดยรวมและเป็นรายด้าน 5 ด้าน อยู่ใน ระดับปานกลาง มีแรงจูงใจในการเข้าศึกษาต่อในด้านเหตุผลส่วนตัว อยู่ในระดับมาก แต่มีแรงจูงใจ ในการเข้าศึกษาต่อ ในด้านอิทธิพลการชักจูง จากบุคคลและสื่ออยู่ในระดับน้อย

สุนิตย์ จันทร์ตรี (2544) ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการเข้าศึกษาต่อระดับ ปริญญา โท ระบบพิเศษของนิสิตศูนย์พัฒนาการศึกษาอุดรธานี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการการศึกษา ด้านสังคม ด้านการประกอบอาชีพ และด้านการเรียนเพื่อรู้ โดยผล การศึกษาพบว่า มีแรงจูงใจในการเข้าศึกษาต่อโดยรวมและ เป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับสูง นอกจากนี้มีนิสิตที่มีความแตกต่างในด้านเพศ อายุ และสถานภาพสมรส มีแรงจูงใจในการเข้าศึกษา ต่อ โดยรวมและทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่นิสิตเพศหญิงมีแรงจูงใจเข้าศึกษาต่อในด้านการศึกษา

มากกว่านิสิตเพศชายอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ และนิสิตที่มีอาชีพที่ต่างกัน มีแรงจูงใจในการเข้าศึกษาโดยรวมและ เป็นรายด้าน 2 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้วย

พล เหลืองรังษี (2546) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2546 สถาบันราชภัฏกลุ่มรัตน โกสินทร์ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจ คือ ปัจจัยด้านเหตุผลส่วนตัว ด้านลักษณะของสถาบัน ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่อการเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รชนีวรรณ สีนะวัฒน์ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจของผู้ชายทันตแพทย์ในการเลือกเข้าศึกษาต่อ หลักสูตรประกาศนียบัตรสาธารณสุข (ทันตสาธารณสุข) วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจของผู้ช่วยทันตแพทย์ในการเข้าศึกษาต่อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ลำดับที่ 1 ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในด้านบุคลากร ลำดับที่ 2 คือ ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจด้านเหตุผลส่วนตัว ลำดับที่ 3 คือ ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจด้าน สถาบัน ลำดับที่ 4 คือ ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจด้านการเรียนการสอน และอันดับสุดท้าย คือ ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจด้านอิทธิพลการจูงใจจากบุคคลและสื่อการประชาสัมพันธ์

พระมหาแมนชัย คำสี (2547) ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจของนักศึกษาในการเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการนำความรู้ไปช่วยเหลือสังคม ด้านหลักสูตร ด้านชื่อเสียงของสถาบัน ด้านอิทธิพลของบุคคลและสื่อ และด้านค่าใช้จ่าย ในการศึกษา พบว่า นักศึกษา มีแรงจูงใจในการเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านนำความรู้ไปช่วยเหลือสังคม ด้าน หลักสูตร ส่วนด้านที่มีแรงจูงใจระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านชื่อเสียงของสถาบัน ด้าน ค่าใช้จ่ายในการศึกษา และด้านอิทธิพลของบุคคลและสื่อ ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจ ของนักศึกษาที่เป็นพระภิกษุกับนักศึกษาที่เป็นสามเณรมีแรงจูงใจในการเข้าศึกษาต่อ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันแต่พระภิกษุมีแรงจูงใจในการเข้าศึกษาต่อมากกว่าสามเณร ในด้านการนำความรู้ไปช่วยเหลือสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน

7. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

7.1 การวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology)

เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ที่ศึกษาเรื่องราวการรับรู้ของบุคคล โดยมีฐานคติ (Assumption) ว่าความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม รวมทั้งโลกทัศน์ของบุคคลเกิดจากการมีประสบการณ์กับเรื่องราว เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์หนึ่งๆ ที่พวกเขาได้ประสบ ดังนั้นหน้าที่ของนักวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา คือการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจแก่นแท้ของประสบการณ์ (Essence of Experience) ของบุคคลในปรากฏการณ์ที่ศึกษา ในการศึกษาดังกล่าว “นักวิจัย” ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสังเกต สัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลรวมทั้งเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีอุปนัย (Inductive) สำหรับสร้างเป็นข้อสรุปสำหรับพรรณนาหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษานั้นอย่างลึกซึ้ง (นิรนาท แสนสา, 2554) มุ่งเน้นทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่ศึกษาเป็นการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดของบุคคล วิเคราะห์กระบวนการที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาของบุคคล และนำมาอธิบายถึงการให้ความหมายต่อสิ่งต่างๆ ของบุคคลที่จะศึกษานักวิจัยเชิงคุณภาพสนใจว่าบุคคลตีความประสบการณ์ของพวกเขาอย่างไร มีความหมายอะไรบ้างที่พวกเขาได้สร้างขึ้นจากประสบการณ์ของพวกเขา การอ้างอิงผลการศึกษาไปยังประชากรทั้งหมดไม่ใช่เป้าหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพ แต่มุ่งเน้นศึกษาทำความเข้าใจเฉพาะกลุ่มที่นักวิจัยสนใจศึกษา จึงใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) เรียกว่าเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive หรือ Purposeful Sampling) มุ่งเน้นที่จะเข้าใจมุมมองความเข้าใจของผู้ถูกวิจัยสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การทำความเข้าใจมุมมองของผู้ถูกวิจัยที่อยู่ในปรากฏการณ์ ไม่ใช่มุมมองของนักวิจัยที่เป็นบุคคลภายนอก สิ่งนี้งานวิจัยเชิงคุณภาพใช้คำว่า มุมมองของคนใน (Emic หรือ Insider's view) ซึ่งตรงกันข้ามกับมุมมองของคนนอก (Etic หรือ Outsider' view) ลักษณะทั้งสองประการนี้มีผลอย่างยิ่งต่อการได้ข้อมูลความจริงจากปรากฏการณ์ที่ศึกษา ซึ่งนักวิจัยต้องพยายามเข้าถึงและเก็บรวบรวมข้อมูลที่สะท้อนจากมุมมองคนในให้มากที่สุด ข้อค้นพบในงานวิจัยจึงจะมีคุณค่าต่อการนำไปอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาแนวคิดการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา (School of Phenomenology) มี 3 ลักษณะ (Holloway & Wheeler, 1996 อ้างใน อัญญา) ได้แก่

1) Duquesne school มีแนวทางการศึกษาตาม โครงสร้างที่เหมือนจริง (Eidetic structure) ของ Husserl โดยให้ความสำคัญกับการพรรณนา (Notion of description) การศึกษาในลักษณะนี้ได้รับการพัฒนาโดยนักวิจัยหลายคน เช่น Colaizzi Giorgi และ Van Kaam

2) Heideggerian Hermeneutic มีแนวทางการศึกษาโดยใช้การตีความปรากฏการณ์ (interpretation of phenomena) ซึ่งได้รับความนิยมนอย่างมากในการวิจัยพยาบาล โดยนำมาเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจต่อความหมาย(Common meaning) เพื่อความช่วยเหลือแก่บุคคล นักวิจัยในกลุ่มนี้คือ Diekmann, Allen & Tanner Leonard และ Benner

3) Dutch school มีแนวทางการศึกษาที่ผสมการพรรณนา (description) กับ การตีความ (interpretation) ไว้ด้วยกัน การศึกษาประเภทนี้นิยมนำมาประยุกต์ใช้การศึกษาทางสังคมวิทยา เพื่อค้นหาความลับของโลก (World' secret) และความคุ้นเคย (Intimacies) โดยผ่านการถามและการอธิบาย นักวิจัยที่ใช้การศึกษานี้ได้แก่ Van manen เป็นต้น

แนวคิดการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยามีจุดเน้นที่มีความแตกต่างกัน และสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 แนวทาง(Schwandt, 2001 และ ชาย โภธิสิตา, 2549 อ้างใน อัญญา) ดังนี้

1) ปรากฏการณ์วิทยาแนวอูตรวิสัย (Transcendental Phenomenology) เป็นแนวคิดของ Edmund Husserl แนวคิด Husserlian Phenomenology เป็นความคิดที่เกิดขึ้นอย่างอิสระในเรื่องที่ต้องการศึกษา หลักสำคัญของแนวคิดนี้คือ มุ่งพรรณนาความหมายที่สร้างขึ้นมาจากจิตสำนึก ผู้ศึกษาตามแนวคิดนี้ต้องไม่มีอคติ และไม่มีอารมณ์ในสิ่งที่ศึกษา โดยขจัดความคิดเห็นของตนออกจากสิ่งที่ตนเองกำลังศึกษา (bracketing) เน้นที่จุดมุ่งหมาย (intentionality) และสาระสำคัญ (essences) ของการรับรู้ของบุคคล มีความเชื่อว่ามนุษย์จะเข้าใจสิ่งที่ประสบได้ด้วยการรับรู้

2) ปรากฏการณ์วิทยาแนวอัตถิภาวะ (Existential Phenomenology) ตามแนวคิดของ Maurice Merleau-Ponty และ Jean-Paul Satre ที่ว่าการดำรงอยู่ในโลกของบุคคลมีอิทธิพลต่อบุคคลนั้นๆ มุ่งวิเคราะห์ภาวะที่มี ที่เป็น (Existence) ของบุคคลและสิ่งต่างๆ โดยเชื่อว่าการรับรู้ของบุคคลส่งผลต่อการดำรงอยู่ในโลกด้วย การใช้ชีวิตในปัจจุบันเป็นผลมาจากภูมิหลังและประสบการณ์เดิม (Historical person) ของแต่ละคน

3) ปรากฏการณ์วิทยาแนวอรรถปริวรรต (Hermeneutic Phenomenology) ตามแนวคิดของ Heidegger โดยได้พัฒนาแนวคิดการศึกษาปรากฏการณ์วิทยา มาเป็นปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ (Hermeneutic Phenomenology or Interpretative Phenomenology) ที่เน้นการตีความหมายของประสบการณ์ของบุคคลเป็นหลัก โดยมีมุมมองขัดแย้งกับ Husserl ในเรื่องของการแยกตัวเองออกจากเรื่องที่ศึกษา โดยเชื่อว่า สิ่งที่เป็นอยู่ (being) เวลา (time) มีความหมายในตนเอง (meaning) ซึ่งสามารถตีความหมายได้ และภาษามีความสำคัญมากในการตีความ ซึ่งผู้ศึกษาต้องมีความเข้าใจในสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้นๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงไม่สามารถแยกตนเองออกจากการศึกษาได้

การวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (interpretative phenomenology analysis: IPA) เป็นการศึกษาตามแนวคิดของ Heidegger ที่เน้นทำความเข้าใจความหมายของประสบการณ์ในทัศนะของบุคคลที่ได้รับประสบการณ์นั้น เพราะ Heidegger เชื่อว่าเราเข้าถึงสิ่งต่างๆ ผ่านการตีความหมายเสมอ (Smith, Flowers, & Larkin, 2009 อ้างใน ทิวาพร, 2557) การศึกษาปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความเชื่อว่า บุคคลมีความสำคัญมากต่อการศึกษา โดยแต่ละคนจะมีความรู้สึกรู้จักคิดต่อประสบการณ์ต่างๆ ด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นประสบการณ์เฉพาะบุคคล (Leonard V. W., 1989 และ Heidegger M, 1962) และเป็นการให้ความหมายตามความคิดของแต่ละคนที่อาจแตกต่างจากคนอื่น ลักษณะที่สำคัญ คือ

1) บุคคลเป็นผู้อยู่ในสิ่งแวดล้อม (The person as having a world) หมายถึง บุคคลมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวตั้งแต่เกิด ไม่สามารถแยกจากกัน ได้ สิ่งแวดล้อมในที่นี้ได้แก่ ภาษา วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ในบริบทของบุคคลนั้นๆ ซึ่งผู้วิจัยควรมีความเข้าใจในสิ่งแวดล้อมที่ศึกษา

2) บุคคลเป็นผู้ทรงคุณค่า (The person as being for whom things significance and value) หมายถึง บุคคลเป็นผู้ให้ความหมายในเรื่องสิ่งต่างๆ ตามสิ่งแวดล้อม ภาษาและวัฒนธรรม คุณลักษณะพื้นฐานของแต่ละคนจะแสดงออกจากการรับรู้และประสบการณ์ ซึ่งผู้วิจัยควรให้ความสำคัญต่อมุมมอง ความคิด และมีความเข้าใจต่อบุคคลในบริบทนั้นๆ

3) บุคคลเป็นผู้แปลความหมาย (The person as self-interpreting) หมายถึง บุคคลเป็นผู้ให้ความหมายตามความคิดและประสบการณ์ของตนเอง โดยปราศจากทฤษฎีต่างๆ เป็นการรับรู้เฉพาะของบุคคลตามการให้ความสำคัญที่เป็นพื้นภูมิหลังของบุคคล

4) บุคคลเป็นการรวมเข้าไว้ด้วยกัน (The person as embodied) หมายถึง บุคคลมีลักษณะของการรวมเข้าไว้ด้วยกันของความรู้สึกรู้จักคิด การให้ความหมายแบบแผนการดำรงชีวิต ประกอบด้วย กาย จิต สังคม ภายใต้อสภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กัน ไม่สามารถแยกออกเป็นส่วนๆ ได้

5) บุคคลมีมิติของกาลเวลา (The person in time) หมายถึง บุคคลมีความเป็นอยู่ตามมิติของเวลาและตามประสบการณ์ชีวิตที่ได้รับจากอดีต ซึ่งส่งผลเกี่ยวเนื่องถึงอนาคตได้

แนวคิดของการศึกษาปรากฏการณ์วิทยา มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การพรรณนาและการตีความ (Heidegger M, 1962 และ Husserl E, 1965 อ้างใน อัญญา) เพื่อให้เห็นประสบการณ์ชีวิตและเขียนความเข้าใจนั้นเป็นลักษณะแบบแผนชีวิต และสะท้อนเป็นเสียงที่มาจากประสบการณ์ของบุคคลตามสภาพที่เป็นอยู่ (Van manen M, 1977 อ้างใน อัญญา) อาจกล่าวได้ว่า นักปรากฏการณ์วิทยาทำความเข้าใจความหมายที่มีอยู่ในบุคคล หรือสาระของประสบการณ์ต่อการใช้ชีวิตอยู่บนโลก โดยให้ความสำคัญต่อความเข้าใจที่มีต่อประสบการณ์มากกว่าที่จะอธิบายเหตุผลของประสบการณ์นั้นๆ (Van Manen M., 1978 อ้างใน อัญญา) แม้ว่าแนวคิดการศึกษาปรากฏการณ์จะมีจุดเน้นที่

แตกต่างกัน แต่ปรากฏการณ์ทุกรูปแบบก็มีลักษณะร่วมกันอยู่อย่างหนึ่ง คือ การปฏิเสธสัจนิยมเชิงประจักษ์ (Empirical realism) ซึ่งเชื่อว่า สิ่งที่เป็นจริงจะต้องเป็นสิ่งที่สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสเสมอไป แต่หลายอย่างสามารถเข้าถึงได้ด้วยการหยั่งรู้ (Intuition) ผ่านความเข้าใจถึงความรู้สึกหรือสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล (ชาย โปธิลิตา, 2549 อ้างใน อัญญา) เนื่องจากความจริงหรือความรู้ของคนเป็นกระบวนการที่คนหรือกลุ่มคน เรียนรู้หรือประกอบสร้างความหมายของประสบการณ์ใดประสบการณ์หนึ่งผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ของสังคมหรือกลุ่มสมาชิก ซึ่งถือว่าเป็นมุมมองและการตีความของผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาประกอบสร้างความหมายอีกระดับหนึ่งที่สะท้อนความเป็นจริงของสังคม (ปรากฏการณ์) ผ่านมุมมองและการตีความของผู้ให้ข้อมูล (เบญญา ยอดคำเนิน-แอ็ดติกจ์ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์, 2552 อ้างใน ทิวพร หงส์ร้อน, 2557) ดังนั้น การวิเคราะห์แนวปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความมีหลักสำคัญ 3 ส่วน คือ ปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) การให้ความหมาย (Hermeneutics) และอิดบรราย (Ideography) (Smith, Flowers, & Larkin, 2009 อ้างใน ทิวพร หงส์ร้อน, 2557) การวิเคราะห์แนวปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความมีทั้งความเป็นปรากฏการณ์วิทยาในแง่ของการแสวงหาความเข้าใจมุมมองของบุคคลในฐานะที่เป็น “คนใน” และยอมรับว่า ความเข้าใจในปรากฏการณ์จะสามารถเกิดขึ้นได้ด้วยการตีความ และยอมรับว่าผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหลักในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยที่ความเชื่อของผู้วิจัยไม่ได้ถือว่าเป็นอคติที่ต้องกำจัดออกไปแต่เป็นสิ่งที่จำเป็นในการเข้าใจประสบการณ์ของบุคคลอื่นๆ (Fade, 2004 อ้างใน ทิวพร หงส์ร้อน, 2557) ซึ่งเพิ่มเติมจากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์นิยมที่เน้นทำความเข้าใจปรากฏการณ์และการให้ความหมายในเรื่องนั้นของผู้ให้ข้อมูลเองในฐานะที่เป็น “คนใน” มากกว่าแม้แนวคิดในการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการศึกษาแนวปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความอาจเกิดข้อโต้แย้งเกี่ยวกับผลการวิจัยที่ขาดลักษณะปฏิฐานนิยมเชิงตรรกะหรือประจักษ์นิยมเชิงตรรกะที่ได้รับการยอมรับว่ามีความน่าเชื่อถือด้วยลักษณะของความเป็นวิทยาศาสตร์ เหตุเพราะลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางการวิเคราะห์แบบปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความที่มีความโน้มเอียงไปในการแสวงหาความรู้แบบอัตวิสัย (Subjective knowledge) มากกว่าแบบภววิสัยหรือวัตถุวิสัย (Objective knowledge) อาจจะเป็นเหตุให้ถูกลดทอนคุณค่าหรือคุณภาพของผลการศึกษาวิจัยให้ด้อยลงไป ทว่าจากประสบการณ์ชีวิตและผลการศึกษาค้นคว้าในมิติทางด้านจิตใจในตัวบุคคลหลายชิ้น ผู้วิจัยพบว่าวิธีการศึกษาเพื่อเข้าถึงความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มบุคคลผู้ตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่จำต้องถูกบีบบังคับให้กลายเป็นผู้ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด จำต้องเจียบและยอมศิโรราบกับทุกกฎเกณฑ์ เนื่องจากฐานะของการเป็นผู้ต้องโทษด้วยระยะเวลายาวนานและไม่อาจรับรู้อนาคตตนเอง การเจียบและสยบยอมจะทำให้ผู้ต้องขังเหล่านี้เกิดความรู้สึกปลอดภัยในภาวะการณ์ที่เต็มไปด้วยความหวาดระแวง ไม่อาจไว้วางใจผู้คนรอบข้างจากสภาพชีวิตในเรือนจำ ผู้วิจัยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่

ต้องเข้าถึงชีวิตจิตใจของบุคคลเหล่านั้นด้วยการใช้มากกว่าประสาทสัมผัสทั้งห้าโดยตรง ดังนั้นเครื่องมือสำคัญที่จำเป็นต้องนำมาใช้เพื่อการเข้าถึงเบื้องลึกของชีวิตผู้ต้องขังโทษสูงเหล่านี้โดยแท้จริงจึงไม่อาจหลีกเลี่ยงการใช้เครื่องมือที่มีลักษณะอัตวิสัย กล่าวคือ จิต และสติ ของนักวิจัยที่สามารถเชื่อมโยงกับจิตและสติของนักโทษผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

แนวทางการศึกษายุคใหม่พยายามทำให้การเรียนรู้ทุกประเภทเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ อันมีเป้าหมายอยู่ที่ความรู้แบบภววิสัย และด้วยพลังอำนาจของกระบวนการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ ทำให้การเรียนรู้เพื่อให้ได้ความรู้แบบอัตวิสัยถูกเบียดออกจากพื้นที่ของการเรียนรู้ในสังคมยุคใหม่. ในสังคมปัจจุบันการศึกษาควรจะเป็นไปทั้งในมิติของภววิสัยและอัตวิสัยควบคู่กันไป โดยให้ความรู้ทั้งสองแบบมีความหมายที่เกื้อกูลต่อกันและกัน อย่าปล่อยให้ความรู้แบบใดแบบหนึ่งขับความรู้อีกแบบออกไปจากพื้นที่การเรียนรู้ด้วยการดำหนิ ประณามว่าเป็นความรู้ที่ไร้คุณค่า (ประมวล เพ็งจันทร์ อังใน ศักดิ์ชัย อนันต์ตรีชัย และคณะ, 2555) นอกจากนี้ ประมวล เพ็งจันทร์ ยังได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับประโยชน์และความสำคัญของความรู้แบบอัตวิสัยไว้ว่า “พวกเราใช้ชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันซึ่งคุ้นชินกับความหมายเชิงภววิสัยและความคุ้นชินเช่นนี้เองที่ทำให้เราสูญเสียความกล้าที่จะเข้าถึงความรู้เชิงอัตวิสัย เราถูกฝึกฝนให้คิดคำนวณหาความหมายของเวลาและพื้นที่เป็นหน่วยความหมายทางภววิสัย จนหลงลืมความหมายทางอัตวิสัยอันเป็นไปภายในตนเอง แม้เมื่อปรารภจะกลับมาสู่ความหมายทางอัตวิสัยอันเป็นไปภายในก็ยังไม่ละทิ้งวิธีการคิดคำนวณที่เคยใช้หาความหมายของโลกภายนอก ทั้งที่ความจริงแล้วความหมายทางอัตวิสัยภายในตนเองนั้นไม่ต้องใช้ความคิดเชิงเหตุผลใดๆ เลย เพียงแต่มองดูผู้ภายในจิตใจตัวเองเท่านั้นถ้าจะมองเห็นความหมายของความจริง ความรู้ ความดี ความงามอันเป็นตัวตนของตัวเองอย่างชัดเจน และความรู้เชิงอัตวิสัยนี้แหละที่จะก่อให้เกิดพลังอำนาจของการเปลี่ยนแปลงความหมายต่างๆ ภายในตัวเราเอง”

จากแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ พอสรุปได้ว่าการที่จะพรรณาหรืออธิบายข้อมูลได้อย่างลึกซึ้งนั้นผู้วิจัยจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจแก่นแท้ประสบการณ์ที่ออกมาจาก ความรู้สึกนึกคิด ทัศนนะคติความเชื่อของแต่ละบุคคล ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความในการศึกษาประสบการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้

7.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) ได้มีการพัฒนาขึ้นครั้งแรกระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1939-1945) โดยนำมาใช้ในการประเมินประสิทธิผลของรายการวิทยุกระจายเสียงที่ออกอากาศในช่วงนั้น พอสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ค.ศ. 1946 ได้มีการนำมาใช้

ในกลุ่มที่ทำงานทางด้านสังคมศาสตร์ (Social Sciences) มีลักษณะเป็นการสนทนากลุ่มแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาที่มีการกำหนดหัวข้อเฉพาะบางประเด็นของผู้จัด (Organizer) โดยกลุ่มคนที่เข้าร่วมประมาณ 8-10 คน ซึ่งเรียกว่า เป็น Participants หรือ Respondents โดยผู้ที่เข้าร่วมการทำ Focus group จะได้รับการคัดเลือก (Screen) ตามเงื่อนไขมาอย่างดี (กรมการพัฒนาชุมชน, ม.ป.ป. เว็บไซต์)

7.2.1 ความหมายของการสนทนากลุ่ม

ได้มีผู้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่มไว้ดังนี้ คือ การสนทนากลุ่มไม่ได้เป็นเพียงการรวมกลุ่มบุคคลแล้วพูดคุยกันแบบทั่วๆ ไป แต่เป็นกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะทั้งในเรื่องวัตถุประสงค์ของการสนทนา ขนาดของกลุ่ม องค์ประกอบ และกระบวนการดำเนินการภายในกลุ่ม (Krueger and Casey, 2000, p. 4) ดังนั้น การสนทนากลุ่มจึงหมายถึงการที่ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมาร่วมสนทนา แสดงความรู้สึกนึกคิดในประเด็นต่างๆ ที่ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย มีบรรยากาศกลุ่มที่อิสระสามารถแสดงความคิดเห็นซักถามซึ่งกันและกันได้ทั้งผู้ดำเนินการ และสมาชิกด้วยกันเอง การซักถาม รับฟังแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันนี้ นำไปสู่การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่ละเอียดลึกหลากหลายมุมมองที่ผู้วิจัยสามารถนำไปวิเคราะห์ทำความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ที่ศึกษา ซึ่งหลักการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำเป็นต้องเลือกบุคคลที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาร่วมกลุ่มสนทนา (Mcmillan and Shumacher, 200, p. 360) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงาน สกว. (2551. เว็บไซต์) ได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่มไว้ว่า การสนทนากลุ่ม หมายถึงการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจง โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนาเพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนาในแต่ละกลุ่มประมาณ 6-10 คน ซึ่งเลือกมาจากประชากรเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้

วานิช มาลัยและอรสา ปานขาว (2548) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสนทนากลุ่มเป็นรูปแบบการสัมภาษณ์ชนิดหนึ่งที่ใช้สำหรับผู้ที่ถูกสัมภาษณ์กลุ่มเล็กๆ มักใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในกรณีที่ต้องการได้ข้อมูลจากการพิจารณาบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ผู้ที่นำมาใช้ในการทำสนทนากลุ่มจะเป็นบุคคลที่ผู้ศึกษาคาดว่าจะเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยปกติจะใช้ ผู้เข้าร่วมสนทนาประมาณ 8-12 คน หากใช้จำนวนน้อยกว่า 8 คน จะถือว่ากลุ่มตัวอย่างยังไม่เป็นตัวแทน แต่ถ้าใช้มากกว่า 12 คน จะทำให้เกิดปัญหายุ่งยากในการดำเนินงาน

เกษมสิงห์ เฟื่องฟู และคณะ (2551. เว็บไซต์) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดสนทนากลุ่ม คือ การที่จัดให้มีกลุ่มคนที่เป็นผู้รู้มีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ หรือ คุณลักษณะภูมิหลังต่างๆ ที่ใกล้เคียงกันที่สุด และคาดว่าเป็นกลุ่มที่สามารถตอบประเด็นคำถาม ที่นักวิจัยสนใจได้

ดีที่สุด มีสมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่ม มีจำนวน 7-8 คน เป็นกลุ่มที่มีลักษณะโต้ตอบและโต้แย้งกันดีที่สุด ก่อนให้เกิดการสนทนา ที่เปิดกว้างที่จะให้ทุกคนไม่อายคน วิพากษ์วิจารณ์ได้ดีที่สุด ส่วนในกรณีที่มีสมาชิก 9-12 คน ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่วงสนทนาอาจจะมีการแบ่งกลุ่มย่อย หันหน้าเข้าสนทนากันเอง แต่ในกรณีนี้อาจจะลำบากในการนั่งสนทนาเป็นกลุ่ม และยากต่อการสรุปประเด็นปัญหาหรือวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปแล้ว การสนทนากลุ่ม (Focus group) หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถให้คำตอบในประเด็นที่ต้องการศึกษาได้ โดยจัดให้มีกลุ่มสนทนาประมาณ 6-12 คน ซึ่งกลุ่มที่จะมีลักษณะโต้ตอบโต้แย้งกันดีที่สุด คือ 7-8 คน และจะต้องมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง

7.2.2 องค์ประกอบในการสนทนากลุ่ม

ในการจัดกลุ่มสนทนาแต่ละครั้ง นักวิจัยจะต้องดำเนินการอย่างละเอียดรอบคอบเพื่อให้คุ้มค่ากับเวลาที่ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มสนทนาจะมีผู้ให้ข้อมูลจำนวนหลายคนที่เสียสละเวลาเวลามาให้ข้อมูล ซึ่งถ้านักวิจัยเตรียมการอย่างดี และมีการดำเนินการสนทนาอย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้ได้ข้อมูลที่ดี มีคุณค่าต่อการนำมาวิเคราะห์ตอบปัญหาในการวิจัย องค์ประกอบสำคัญในการดำเนินการสนทนากลุ่มมีดังนี้

1) บุคคลากรดำเนินการสนทนากลุ่ม การดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม มีบุคคลที่เกี่ยวข้องสำคัญ 3 คน ได้แก่ ผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จดบันทึกคำสนทนา และผู้ให้บริการทั่วไป แต่ละคนมีหน้าที่สำคัญ ดังนี้

(1) ผู้ดำเนินการสนทนา (moderator) เป็นผู้ทำหน้าที่ตั้งคำถามดำเนินการสนทนาและกำกับให้การสนทนาเป็นไปตามแนวทางของประเด็นที่ต้องการศึกษา ซึ่งผู้ที่จะเป็นคนดำเนินการสนทนากลุ่มควรเป็นนักวิจัยเอง ทั้งนี้เนื่องจากนักวิจัยเป็นผู้ที่มีความรู้ลึกซึ้งในเรื่องที่วิจัย ประเด็นปัญหาวิจัย และวัตถุประสงค์การวิจัยดีกว่าบุคคลอื่น

(2) ผู้จดบันทึกคำสนทนา (note-taker) มีหน้าที่หลายประการ ได้แก่ ก่อนการเริ่มสนทนาผู้จดบันทึกต้องเขียนแผนผังตำแหน่งการนั่งของสมาชิกกลุ่มว่าใครนั่งตรงไหน ชื่ออะไรบ้าง เมื่อเริ่มสนทนาต้องจดบันทึกคำสนทนาของสมาชิกกลุ่มให้ได้มากที่สุด ซึ่งในปัจจุบันมีเครื่องช่วยบันทึกเสียงหลายรูปแบบและมีประสิทธิภาพสูงในการบันทึกดังนั้นผู้จดบันทึกต้องทำหน้าที่เป็นผู้บันทึกเสียงไปด้วย นอกจากนี้แล้ว ผู้จดบันทึกยังต้องจดบันทึกิริยาท่าทางของสมาชิก เพราะท่าทางบางอย่างของสมาชิกอาจมีประโยชน์ต่อการประกอบการศึกษาของนักวิจัย

นอกจากนี้ ผู้จัดบันทึกอาจทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้ดำเนินการสนทนาให้ถามคำถามบางคำถามที่อาจจะลืมหรือข้ามไป

(3) ผู้ให้บริการทั่วไป (provider) เป็นผู้อำนวยการความสะดวกแก่ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ดูแลเรื่องสถานที่ อาหาร เครื่องดื่ม ตลอดจนคอยดูแลกลุ่มรอบนอกเพื่อป้องกันไม่ให้กลุ่มถูกรบกวนจากบุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสนทนา

2) แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม นักวิจัยจะต้องจัดทำหัวข้อใหญ่ หัวข้อรอง และแนวคำถามย่อยๆ ที่เรียงลำดับก่อนหลังของข้อคำถาม เพื่อความเข้าใจง่าย และราบรื่นในการสนทนาภายในกลุ่ม ทั้งนี้คำถามที่ใช้ดำเนินการสนทนาต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และคำถามหลักในการวิจัย

3) สถานที่จัดสนทนากลุ่ม ลักษณะของสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการจัดสนทนากลุ่ม ควรเป็นสถานที่ที่สมาชิกกลุ่มหรือผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความสะดวกในการเดินทางมาร่วมการสนทนา และเป็นสถานที่สมาชิกมีความคุ้นเคย บรรยากาศเงียบสงบมีความเป็นส่วนตัว ปราศจากการรบกวนจากบุคคลภายนอก อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่มีเสียงรบกวน สามารถบันทึกเสียงการสนทนาด้วยเครื่องบันทึกได้อย่างชัดเจน

4) ระยะเวลาในการสนทนา นักวิจัยควรคำนึงถึงความยาวนานของการสนทนาว่าจะใช้เวลานานเท่าใดจึงจะสามารถเก็บข้อมูลได้ถูกต้องครบถ้วนตามประเด็นปัญหาการวิจัย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนคำถาม และความยินดีของผู้ร่วมสนทนาที่จะให้เวลาในการให้ข้อมูล ทั้งนี้เวลาที่เหมาะสมกับสมาชิกที่จะมีสมาธิในการร่วมกลุ่มสนทนา ไม่น้อยกว่า ตั้งใจตอบคำถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกระตือรือร้นมักจะมีระยะเวลาประมาณ 2 ชั่วโมง หรืออาจจะมากกว่าหรือน้อยกว่าครึ่งชั่วโมงขึ้นอยู่กับบรรยากาศกลุ่มที่ดีหรือไม่ดีในการสนทนา

5) การกำหนดบุคคลเข้าร่วมกลุ่มสนทนา นักวิจัยต้องกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่จะร่วมวงสนทนาพร้อมทั้งคัดเลือกให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งเกณฑ์ข้อสำคัญที่นักวิจัยต้องกำหนด คือ ต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับประเด็นปัญหาวิจัย หรือที่เรียกว่าคนใน (emic) เพราะบุคคลเหล่านี้มีความรู้อย่างแท้จริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่นักวิจัยสนใจศึกษา นอกจากนี้แล้ว จะต้องเป็นคนที่มีความสามารถในการถ่ายทอดข้อมูล หรือกล้าพูดกล้าคุย แสดงความคิดเห็นต่อวงสนทนากลุ่มได้

7.2.3 การดำเนินการสนทนากลุ่ม

เมื่อองค์ประกอบการจัดสนทนากลุ่มพร้อมแล้ว และถึงวันดำเนินการสนทนากลุ่ม นักวิจัยในฐานะผู้ดำเนินการสนทนา ร่วมกับทีมงานซึ่งได้แก่ผู้จัดบันทึกคำสนทนา และผู้ให้บริการทั่วไปจะต้องไปคอยต้อนรับผู้ร่วมสนทนาและเชิญนั่งในสถานที่จัดให้ แล้วพูดคุยสนทนาเพื่อสร้างความคุ้นเคยไว้วางใจ

เมื่อถึงเวลาที่กำหนดและสมาชิกมาครบผู้ดำเนินการสนทนาจึงเริ่มเปิดกลุ่มอย่างเป็นทางการ โดยผู้ดำเนินการสนทนาแนะนำตนเอง และทีมงานที่เกี่ยวข้องทุกคน แล้วอธิบายจุดมุ่งหมายของการสนทนา และบอกให้ทราบว่าจะมีการบันทึกเสียงการสนทนาและจดบันทึกคำสนทนาตลอดรายการพูดคุย เพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยไม่เปิดเผยชื่อที่แท้จริงของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งทั้งหมดนี้จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ร่วมการสนทนาทุกคน ต่อจากนั้นผู้ดำเนินการสนทนาสร้างความคุ้นเคยให้มากยิ่งขึ้น โดยให้สมาชิกแต่ละคนแนะนำตัวเพื่อการทำความรู้จักซึ่งกันและกัน จนเห็นว่าสมาชิกมีท่าทีผ่อนคลายพร้อมที่จะเริ่มสนทนาในประเด็นการวิจัยแล้ว จึงเริ่มต้นตั้งคำถามที่ได้จัดเตรียมมาเพื่อให้สมาชิกกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ช่วงระหว่างนี้ผู้ดำเนินการสนทนาต้องคอยซักถามเพิ่ม สรุปประเด็นคำตอบของสมาชิกบางคน โยงไปสู่คำถามสมาชิกคนอื่นๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น รวมทั้งสร้างประเด็นคำถามใหม่ๆ ให้กลุ่มได้ถกประเด็นความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยหลีกเลี่ยงการซักถามเป็นรายบุคคลแบบเจาะลึกที่ใช้เวลานานเฉพาะบุคคลเกินไป นอกจากจะต้องการคำตอบที่ต่อเนื่องกันเพื่อให้ได้รายละเอียดเชิงเหตุผลออกมา ผู้ดำเนินการสนทนา จะต้องสร้างบรรยากาศการสนทนาให้ลื่นไหลเป็นไปตามธรรมชาติ เว้นจังหวะการถามและการเปิดประเด็นคำถามให้เหมาะสม พร้อมทั้งควบคุมให้สามารถถามตามแนวคำถามที่เตรียมมาให้ได้ข้อมูลครอบคลุมมากที่สุด รวมทั้งอาจสอดแทรกอารมณ์ขันเพื่อสร้างบรรยากาศสนุกสนานในการสนทนาตามความเหมาะสม เมื่อประเด็นการสนทนาเสร็จสิ้นลง ผู้ดำเนินการสนทนา และทีมงานจะต้องแสดงความขอบคุณแก่สมาชิกทุกคน ซึ่งอาจจะมีทั้งการขอบคุณด้วยวาจา ด้วยวัตถุสิ่งของที่เป็นของที่ระลึก หรือเป็นเงินซึ่งถือว่าเป็นความจำเป็นเพราะการเดินทางมาร่วมวงสนทนาของสมาชิกแต่ละคนย่อมมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง นักวิจัยจึงควรเตรียมส่วนนี้ไว้ด้วย และท้ายที่สุดอาจจะมีการรับประทานอาหารและเครื่องดื่มร่วมกันก่อนแยกย้ายกลับภูมิลำเนาของตน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (Interpretative Phenomenology Analysis) มุ่งเน้นศึกษาประสบการณ์ของนักเรียนที่ออกกลางคันแล้วกลับเข้าศึกษาต่อผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้ดำเนินการดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก
4. วิธีการเข้าถึงข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
5. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. จริยธรรมการวิจัยและการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) วิเคราะห์และตีความให้ความหมายแก่ประสบการณ์ที่ศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมการวิจัยโดยการศึกษาจาก ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงได้ทบทวนและศึกษาระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาและได้ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษารวมทั้งเพื่อนๆ รุ่นเดียวกันที่ทำงานวิจัยเชิงคุณภาพที่จบการศึกษาไปในภาคการศึกษาก่อนหน้านี้ เพื่อให้เข้าใจการทำวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความมากยิ่งขึ้น

2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวผู้วิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดในการวิจัย ผู้วิจัยต้องเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง โดยการสังเกต จดบันทึก และเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) โดยมีการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะลงมือทำวิจัย โดยการเรียนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งตัวผู้วิจัยได้เรียนรู้เกี่ยวกับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) การจัดหมวดหมู่ข้อมูล การถอดรหัสข้อมูล (Coding) การแยกประเด็น (Themes) และการวิเคราะห์สรุปผล รวมทั้งยังได้ศึกษาวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาที่ได้เรียนรู้ ผักผัน และศึกษาข้อมูลข้างต้นทำให้ตัวผู้วิจัยมีความสามารถที่จะเป็นเครื่องมือวิจัยที่มีคุณภาพในการทำวิจัยครั้งนี้

2.2 การสนทนากลุ่ม (Focus group Interview)

การสนทนากลุ่มไม่ได้เป็นเพียงการรวมกลุ่มบุคคลแล้วพูดคุยกันแบบทั่วๆ ไป แต่เป็นกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะทั้งในเรื่องวัตถุประสงค์ของการสนทนา ขนาดของกลุ่ม องค์ประกอบ และกระบวนการดำเนินการภายในกลุ่ม (Krueger and Casey, 2000, p. 4) ดังนั้น การสนทนากลุ่มจึงหมายถึงการที่ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมาร่วมสนทนา แสดงความรู้สึกนึกคิดในประเด็นต่างๆ ที่ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย มีบรรยากาศกลุ่มที่อิสระสามารถแสดงความคิดเห็นซักถามซึ่งกันและกันได้ทั้งผู้ดำเนินการ และสมาชิกด้วยตนเอง การซักถาม รับฟังแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันนี้ นำไปสู่การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่ละเอียดลึกหลากหลายมุมมองที่ผู้วิจัยสามารถนำไปวิเคราะห์ทำความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ที่ศึกษา ซึ่งหลักการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำเป็นต้องเลือกบุคคลที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาร่วมกลุ่มสนทนา (Mcmillan and Shumacher, 200, p. 360) ดังนั้นคำถามและหัวข้อในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) ในครั้งนี้ที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การออกกลางคันแล้วกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาผู้วิจัยได้เลือกใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้างซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นในการเล่าประสบการณ์ต่างๆ อย่างอิสระ โดยเป็นคำถามที่ยืดหยุ่น และมีการเรียงลำดับของคำถามซึ่งมุ่งเจาะลึกถึงสภาวะอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อการออกกลางคันแล้วกลับเข้าศึกษาต่อ และประสบการณ์ด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังตัวอย่างแนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) ข้างล่างนี้

1) คำถามนำ

(1) ผู้วิจัยกล่าวทักทายอย่างเป็นทางการพร้อมทั้งแนะนำตนเองให้นักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลักได้รู้จัก

(2) ขอให้ให้นักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคนเล่าถึงประวัติส่วนตัวของตนเอง ภูมิฐานะ อายุ และชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัว

2) คำถามหลัก

(1) ปัญหาและอุปสรรคที่พบเจอเป็นอย่างไรบ้างถึงทำให้ต้องตัดสินใจออก กลางคัน

(2) หลังจากที้ออกกลางคันไปใช้ชีวิตเหมือนคนธรรมดาทั่วไปมีความรู้สึก อย่างไร

(3) สิ่งอะไรที่พบเจอจนทำให้ต้องตัดสินใจกลับเข้ามาเรียนต่ออีกครั้ง

2.3 แบบบันทึกข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและออกแบบเอกสารเพื่อใช้เป็นแบบฟอร์มบันทึกข้อมูลที่ได้ จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) ของผู้ให้ข้อมูลหลักโดยแยกออกเป็นข้อมูลพื้นฐาน ทั่วไปที่เกี่ยวกับประวัติส่วนตัวและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การออกกลางคันและ การกลับเข้าศึกษาต่อ

2.4 อุปกรณ์บันทึกเสียง

ผู้วิจัยได้ใช้อุปกรณ์บันทึกเสียงในการบันทึกเสียงขณะสนทนากลุ่ม และนำไป พิมพ์แบบคำต่อคำเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครอบคลุมครบถ้วน

3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การทำวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่เป็นนักเรียนที่ เคยออกกลางคันแล้วกลับเข้าศึกษาต่อจำนวน 15 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามเกณฑ์ใน การคัดเลือกดังนี้

1) ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นนักเรียนที่ออกกลางคนมาอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 1 ปี

2) ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย (กศน)

3) ผู้ให้ข้อมูลหลักมีอายุระหว่าง 15-18 ปี

จากการคัดเลือกนักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลัก มีรายละเอียดเป็นรายบุคคล ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่ม ที่	ID	ชื่อ สมมติ	เพศ	อายุ ปัจจุบัน	อายุตอน ออก กลางคัน	ระยะเวลาที่ ออกกลางคัน แล้วเข้าศึกษา ต่อ	ระดับการศึกษา ที่ออกกลางคัน แล้วเข้าศึกษา ต่อ
1	ID1	บอย	ชาย	17	15	2	ม3
	ID2	เมย์	หญิง	17	16	1	ม2
	ID3	เจน	หญิง	16	14	3	ม3
	ID4	ไมค์	ชาย	14	13	1	ม1
	ID5	แอนท์	หญิง	17	15	2	ม1
2	ID6	เฟลง	ชาย	16	14	2	ม4
	ID7	กานต์	ชาย	18	17	1	ม5
	ID8	อิว	หญิง	16	14	2	ม3
	ID9	เจมส์	ชาย	18	15	3	ม3
	ID10	แมน	ชาย	16	14	2	ม2
3	ID11	ด้อม	ชาย	16	15	1	ม2
	ID12	อิม	หญิง	17	16	1	ม5
	ID13	พริ้ง	หญิง	18	17	1	ม6
	ID14	คุณ	ชาย	18	15	3	ม3

จากตาราง 3.1 แสดงให้เห็นถึงการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม จำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มละ 5 คน เป็นเพศหญิง 8 คนและเพศชาย 7 คน รวมทั้งหมด 15 คนรายละเอียดของแต่ละกลุ่มมีดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วยเพศชาย 2 คนและเพศหญิง 3 คน ระยะเวลาที่ออกกลางคันแล้วถึงจะกลับมาเรียนต่อสูงสุด 3 ปี รองลงมา 1ปีและ 2 ปีเท่าๆกัน ส่วนระดับการศึกษาตอนที่ออกกลางคันสูงสุด มัธยมศึกษาปีที่3และต่ำสุดมัธยมศึกษาปีที่ 1

กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วยเพศชาย 2 คนและเพศหญิง 3คน ระยะเวลาที่ออกกลางคันแล้วถึงจะกลับมาเรียนต่อสูงสุด 3 ปี รองลงมา 1 ปีและ 2 ปีเท่าๆ กัน ส่วนระดับการศึกษาตอนที่ออกกลางคันสูงสุด มัธยมศึกษาปีที่5และต่ำสุดมัธยมศึกษาปีที่ 2

กลุ่มที่ 3 ประกอบด้วยเพศชาย 3 คน และเพศหญิง 2 คน ระยะเวลาที่ออกกลางคันแล้ว ถึงจะกลับมาเรียนต่อสูงสุด 3 ปี รองลงมา 2 ปีและ 1 ปีตามลำดับ ส่วนระดับการศึกษาตอนที่ออกกลางคันสูงสุด มัธยมศึกษาปีที่ 6 และต่ำสุดมัธยมศึกษาปีที่ 1

4. วิธีการเข้าถึงข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ด้วยตัวเอง โดยเลือกพื้นที่ศึกษา เลือกผู้ให้ข้อมูล การลงสู่ภาคสนาม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 พื้นที่ศึกษา

การทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการศึกษาเพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 แห่งด้วยกัน คือ

- 1) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หมู่บ้านพนาสนธิ ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ
- 2) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ชุมชนสุเหร่าแดง แขวงคันทนายาว กรุงเทพมหานคร
- 3) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ชุมชนบ้านเกาะสวนสยาม แขวงคันทนายาว กรุงเทพมหานคร

4.2 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมาจากการสังเกต การสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) ซึ่งลักษณะการพูดคุยและสนทนาเป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) แนวคำถามมีลักษณะยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมและได้ลำดับคำถามก่อนหลังมีขั้นตอนการเก็บข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ประสานงานกับทางศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทั้ง 3 แห่งเพื่อขอเข้าไปเก็บข้อมูล
2. ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลด้วยตัวเองและชี้แจงรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยแก่ผู้ให้ข้อมูลที่ยินดีเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้จนเกิดความเข้าใจ โดยได้นัดหมายเวลาและสถานที่ในการสนทนา และขออนุญาตบันทึกเสียงขณะที่มีการสนทนากัน
3. ผู้วิจัยเริ่มการสัมภาษณ์ด้วยคำถามปลายเปิด และสัมภาษณ์ตามแนวคำถามที่ได้เตรียมไว้โดยเชื่อมโยงประเด็นต่างๆด้วยการสนทนาแลกเปลี่ยนอย่างเป็นธรรมชาติของการสัมภาษณ์แบบเชิงคุณภาพโดยมุ่งเน้นที่ประสบการณ์ชีวิต และมุ่งทำความเข้าใจให้ความหมายกับข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ การสังเกต น้ำเสียง สีหน้า ท่าทาง ภาษากาย และสังเกตบริบทแวดล้อม

อื่นๆเป็นการมุ่งเน้นเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยเน้นข้อมูลเชิงพรรณนาเป็นการเปิดกว้างในการหาข้อมูลในมิติต่างๆอย่างรอบด้าน โดยการถามคำถามของผู้วิจัยเสมือนว่าไม่เคยมีความรู้ในเรื่องนั้นมาก่อน บันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตในระหว่างการสัมภาษณ์

4. เมื่อเห็นว่าข้อมูลอ้อมตัวหรือข้อมูลที่ได้มาเป็นข้อมูลที่ซ้ำๆ ไม่มีข้อมูลใหม่อีกแล้วจึงยุติการสัมภาษณ์และกล่าวขอบคุณ (นิรนาท แสนสา, 2554, น. 44) จากการได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่มีคุณค่าและข้อมูลที่ได้รับจะนำไปวิเคราะห์เพื่อสรุปผลการวิจัยต่อไป

5. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้เวลาในการเก็บข้อมูล 3 เดือน คือ มกราคม กุมภาพันธ์ และมีนาคม พ.ศ. 2559 ส่วนรายละเอียดของระยะเวลาในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) เพื่อเก็บข้อมูลในแต่ละกลุ่มสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 รายละเอียดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลของนักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มที่	นักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลัก (นามสมมติ)	วันที่ สนทนา กลุ่ม	ช่วงเวลา สนทนากลุ่ม	ระยะเวลา สนทนา กลุ่ม	สถานที่สนทนากลุ่ม
1	บอย เมย์ เจน ไมค์ แอนท์	8 ม.ค. 59	09.55–11.58 น.	2.03 ชม.	ศูนย์การศึกษาอนุระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย หมู่บ้านพนาสันธุ์ ตำบล ท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ
2	เพลง กานต์ อิว เจมส์ แมน	5 ก.พ. 59	10.04–12.09 น.	2.05 ชม.	ศูนย์การศึกษาอนุระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ชุมชนสุเหร่าแดง คันทวยาว กรุงเทพมหานคร
3	ด้อม อิม พริ้ง	12 มี.ค. 59	09.51–11.57 น.	2.06 ชม.	ศูนย์การศึกษาอนุระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย ชุมชน บ้านเกาะสวนสยาม คันทวยาว กรุงเทพมหานคร

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (Interpretative Phenomenological Analysis) ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำการถอดเทปแบบคำต่อคำ (Verbatim) ที่ได้จากการบันทึกเสียงสัมภาษณ์ ด้วยการตรวจสอบและฟังซ้ำ
2. จากนั้นผู้วิจัยอ่านบทสัมภาษณ์ซ้ำหลายรอบเพื่อทำความเข้าใจในเนื้อหาโดยการทำ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในประเด็นต่างๆ และถอดรหัสข้อความจากมุมมองของผู้วิจัยรวมถึงการ วิเคราะห์ข้อมูล ความเห็น และความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการอ่านบทสนทนาและสัมภาษณ์
3. เมื่อถอดรหัสข้อความจากมุมมองของผู้วิจัยแล้ว ผู้วิจัยทำการถอดรหัสข้อความจาก มุมมองของผู้ให้ข้อมูลในลักษณะเดียวกันกับการถอดรหัสข้อความการวิจัยเชิงคุณภาพแนว ปรากฏการณ์วิทยา จากนั้นทำการตรวจสอบการถอดรหัสกับบทสัมภาษณ์เพื่อจะนำไปเป็นประเด็น หลัก
4. หลังจากถอดรหัสเสร็จแล้วผู้วิจัยรวบรวมประเด็นหลัก (Theme) ด้วยการมุ่งหา ความสัมพันธ์ในประเด็นต่างๆ จากผู้ให้ข้อมูลรายแรกโดยได้รวบรวมรหัสข้อความที่เหมือนหรือ คล้ายกันแล้วแยกเป็นหมวดหมู่ย่อย (Subcategory) โดยจัดหมวดหมู่ย่อยเข้าเป็นหมวดหมู่เดียวกัน (Category) จากนั้นรวมหมวดหมู่ให้เป็นประเด็นย่อย (Subtheme) แล้วรวมเป็นประเด็นหลัก (Theme) และได้ตั้งชื่อประเด็นหลัก
5. ผู้วิจัยวิเคราะห์ประเด็นหลักด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลรายแรกกับผู้ให้ ข้อมูลทุกคน ด้วยการใช้นิวประเด็นหลักของผู้ให้ข้อมูลรายแรกเป็นหลักและเมื่อพบประเด็น ใหม่จากผู้ให้ข้อมูลคนอื่นๆ ผู้วิจัยจะปรับเปลี่ยนประเด็นเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสม จนได้ ข้อมูลครบทุกรายและรวบรวมจนถึงประสบการณ์อย่างลึกซึ้ง และการเข้าใจความหมายของ ปรากฏการณ์อย่างลุ่มลึกและรอบด้าน

7. จริยธรรมการวิจัยและการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล

7.1 ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยครั้งนี้ และผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิถอนตัวออกจากกรวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อตัวผู้ให้ข้อมูล

7.2 ผู้วิจัยได้ปกปิดข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลเป็นความลับและปกป้องความเป็นส่วนตัว โดยการเปลี่ยนนามสมมติแทนและนำเสนอข้อมูลในภาพรวมเท่านั้น โดยไม่มีข้อมูลใดในการรายงานที่จะนำไปสู่การระบุตัวของผู้ให้ข้อมูลหลัก

7.3 ผู้วิจัยได้ขออนุญาตในการบันทึกเสียงสัมภาษณ์ในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ที่ต้องการศึกษาและทำลายข้อมูลหลังเสร็จสิ้นการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ โดยมุ่งศึกษาทำความเข้าใจกับประสบการณ์การออกกลางคืนและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่เรียนอยู่ที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 3 แห่งๆ ละ 5 คน ประกอบด้วย 1) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 5 คน 2) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ชุมชนสุเหร่าแดง แขวงคั่นนายาว กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน และ 3) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ชุมชนบ้านเกาะสวนสยาม แขวงคั่นนายาว กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน รวมนักเรียนทั้งหมด 15 คน ซึ่งได้คัดเลือกนักเรียนผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) แยกออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ โดยผู้วิจัยได้แยกการนำเสนอข้อมูลของผลวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูล

ส่วนที่ 2 ประสบการณ์การออกกลางคืนและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูล

ในส่วนที่ 1 นี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลเบื้องต้นของนักเรียนผู้ให้ข้อมูล โดยใช้นามสมมุติของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 (ID1)

บอย (นามสมมุติ) อายุ 17 ปี เรียนอยู่ที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หมู่บ้านพนาสนธิ ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 2 เป็นชาวจังหวัดสมุทรปราการ มีพี่น้องทั้งหมด 2 คน บอยเป็นลูกคนโต มีน้องชายอีกคนหนึ่ง พ่อประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปส่วนแม่ทำงานเป็นแม่บ้านอยู่ศูนย์บริการรถยนต์แห่งหนึ่ง ตัวของบอยและน้องอาศัยอยู่กับแม่และน้อง

บอยพูดให้ฟังถึงประสบการณ์ตอนที่ยังเรียนหนังสืออยู่ มัธยมศึกษาปีที่ 3 ว่า”เป็นคนเรียนไม่เก่งเคยเรียนซ้ำชั้นตอนที่อยู่ประถม 3 และซ้ำชั้นอีกที่ตอนที่ประถม 6 ทางด้านครอบครัวก็เป็นครอบครัวที่แตกแยกพ่อชอบกินเหล้าเวลาเมามากก็ทะเลาะกับแม่และไปมีเมียน้อยทำและสุดท้ายต้องมาทิ้งแม่ไป เมื่อพ่อจากแม่ไปแล้วก็สงสารแม่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายภายในบ้านคนเดียว ไหนน้องก็ต้องเรียนอีก รู้สึกว่าเป็นภาระของแม่ เลยตัดสินใจออกกลางคันตอนที่ยังเรียนอยู่ มัธยมศึกษาปีที่ 3”

ส่วนชีวิตหลังพ้นสภาพการเรียนก็ไม่ได้ยุ่งเลยๆ”ไปช่วยป่าทำงานที่โรงพิมพ์ได้ประมาณ 1ปีหลังจากนั้นแม่ก็ให้มาสมัครเป็นพนักงานล้างรถที่เดียวกับที่แม่ทำงานเป็นแม่บ้านอยู่ รู้สึกดีเพราะได้ทำงานที่ไม่ลำบากมากแถมยังมีเงินใช้ไม่ต้องเป็นภาระของแม่ ส่วนเพื่อนร่วมงานที่ทำงานด้วยกันก็ดูกันทั้งนั้นคอยช่วยเหลือแนะนำการทำงานมาโดยตลอด”

หลังจากออกจากโรงเรียนและมาทำงานได้ 3 ปี”เกิดความรู้สึกอยากกลับมาสู่สภาพการเป็นนักเรียนอีกครั้งหนึ่งโดยเกิดความรู้สึกอยากเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานเพราะเห็นหัวหน้าที่ทำงานอยู่ด้วยไปเรียนภาคค่ำแล้วจบ ปวส ได้เงินเดือนที่สูงและงานที่ทำก็เป็นคนออกคำสั่งมีลูกน้องเป็นคนทำให้มันสบายกว่าที่เราเป็นอยู่”

1.2 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 (ID2)

เมย์ (นามสมมุติ) อายุ 17 ปี เรียนอยู่ที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หมู่บ้านพนาสนธิ ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 2 เป็นชาวจังหวัดสมุทรปราการมีพี่น้องทั้งหมด 2 คน เมย์เป็นลูกคนที่ 2 มีพี่สาวคนหนึ่งอายุอายุห่างกัน 1ปี พ่อกับแม่แยกทางกัน ส่วนแม่นั้นตอนนี้ทำงานโรงงานอิเล็กทรอนิกส์ในนิคมอุตสาหกรรมบางปู ตัวของเมย์และพี่สาวอาศัยอยู่กับแม่ตาและยาย ตากับยายขายอาหารตามสั่งอยู่ที่บ้าน

เมย์พูดให้ฟังถึงประสบการณ์ตอนที่ยังเรียนหนังสืออยู่ มัธยมศึกษาปีที่ 2 ว่า”ไม่ชอบเรียน ตอนเรียนอยู่ ม1 ก็เรียนดีเกรดก็ดี แต่พอขึ้น ม2 ก็มีปัญหากับครู ครูหาว่าแต่งตัวผิดระเบียบใส่กระโปรงสั้น ไว้ผมก็ผิดระเบียบ คนอื่นก็แต่งตัวและไว้ผมเหมือนกันทำไมถึงไม่ถูกครูลงโทษ ดีเราหน้าชั้นเป็นประจำและก็รายงานความประพฤติให้ผู้ปกครองทราบ พอเห็นคนอื่นที่เรียน กศน ไม่เห็นเขามีกฎระเบียบอะไรมากมายเรียนก็เฉพาะวันอาทิตย์ 8.00 -10.00 น ปีครั้งก็จบแล้วก็เลยปรึกษาแม่แล้วแม่ก็ไม่ว่าอะไรเลยออกจากที่นั่นแล้วมาสมัครเรียนที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หมู่บ้านพนาสนธิ ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ”

ส่วนชีวิตหลังพ้นสภาพการเรียนก็ไม่ได้ยุ่งๆ “ช่วยตากับยายขายอาหารตามสั่ง อยู่ที่บ้านเพราะตากับยายก็ขายอาหารตามสั่งอยู่แล้วก็สบายดีตากับยายก็ให้เงินใช้บ้างตามแต่เขาจะให้ อยู่แบบนี้ได้ประมาณปีก็อยากกลับมาเรียนให้จบเพื่อที่จะได้เรียนในระดับที่สูงขึ้น”

“หลังจากอยู่บ้านช่วยตากับยายได้ปี พี่สาวที่เรียนอยู่ ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อยู่ก่อนแล้วก็บอกให้ไปสมัครเรียนที่เดียวกัน เพราะตอนนี้เขาเปิดรับสมัครแล้วก็มาสมัครเรียนเพราะจริงๆ แล้วก็เป็นคนชอบการเรียนแต่ไม่ชอบกฎระเบียบที่จู้จี้แม่ก็ให้กำลังใจและสนับสนุนให้เรียนเพราะแม่เองก็จบที่ กศน เหมือนกัน อยากให้แม่ภูมิใจเพราะตั้งใจไว้ว่าจะเรียนให้จบแล้วไปต่ออาชีพจะสายอาชีพเพราะหางานทำงานก็ง่ายจะได้มีรายได้ของตนเองไม่ต้องพึ่งแม่และตากับยายอีก “

1.3 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 (ID3)

เจน (นามสมมุติ) อายุ 16 ปี เรียนอยู่ที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หมู่บ้านพนาสนธิ ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 2 เป็นชาวจังหวัดสมุทรปราการ แต่พ่อกับแม่ย้ายมาจากต่างจังหวัด มีพี่น้องทั้งหมด 2 คน เจนเป็นคนโตมีน้องชายอีกคนหนึ่งแม่เป็นแม่บ้านอยู่บ้านเลี้ยงน้องส่วนพ่อนั้นขับรถแท็กซี่ 142 ครอบครัวยังไม่อบอุ่นแม่ขี้บ่นชอบตำหนุหาว่าหนุ ไม่ช่วยเลี้ยงน้องเอาแต่เที่ยวส่วนพ่อก็ไปมีเมียบ่อย แม่กับพ่อชอบทะเลาะกัน

เจนพูดให้ฟังถึงประสบการณ์ตอนที่ยังเรียนหนังสืออยู่ มัธยมศึกษาปีที่ 3 ว่า “เรียนจะจบเทอม 2 อยู่แล้วแต่คิด ร. วิชาภาษาไทย ครูก็ให้แก่งาน ไปส่งพอไปส่งแล้วครูว่างานไม่เรียบร้อยเลยไม่ตรวจงานให้โยนทิ้งลงถังขยะแล้วก็ว่าไม่ตั้งใจเรียนต่อหน้าเพื่อนร่วมชั้น พอกลับมาปรึกษาแม่ที่บ้านแม่ก็ตำหนุหาว่าเอาแต่เที่ยวไม่สนใจเรียนไม่รู้จะไปปรึกษาใครเลยตัดสินใจไม่ไปเรียนเลย”

ส่วนชีวิตหลังพ้นสภาพการเรียนก็ไม่ได้ทำอะไร “มีเพื่อนคนหนึ่งที่พักอยู่ที่คอนโดที่เดียวกันเขาก็เรียนไม่จบเหมือนกันก็เลยไปอยู่กับเขาเพราะแม่เขาไม่บ่นและให้อาศัยอยู่ด้วยได้อยู่แล้วสบายใจ”

หลังจากอยู่เฉยๆกับเพื่อนก็ไม่รู้ทำอะไร “ก็ชวนกันไปสมัครเรียนที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หมู่บ้านพนาสนธิ ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ เพราะเห็นว่าสะดวก สบายและใกล้บ้านด้วย ไม่ต้องมีใครมาดูถูกว่าไม่ได้เรียนหนังสือเพราะได้ใส่ชุดนักเรียนอีกครั้งหนึ่งก็จริงไม่ใช่คนขี้เกียจเป็นคนชอบการเรียนและเห็นความสำคัญของการศึกษาเพื่อจะได้ไปเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไป”

1.4 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 (ID4)

ไมค์ (นามสมมุติ) อายุ 14 ปี เรียนอยู่ที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หมู่บ้านพนาสนธิ ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีที่ 1 เป็นชาวจังหวัดสมุทรปราการมีพี่น้องทั้งหมด 3 คน ไมค์เป็นลูกคนโต มีน้องชายอีกคนหนึ่ง เรียนอยู่ ป4 ส่วนน้องคนเล็กเพิ่งได้ 3 เดือน พ่อประกอบอาชีพขับรถเมล์ส่วนแม่นั้นก็เป็นกระเป่ารถเมล์ที่พ่อขับอยู่ พ่อกับแม่ย้ายมาจากต่างจังหวัด บุรีรัมย์ ครอบครัวอยู่ด้วยกันเช่าบ้านอยู่

ไมค์พูดให้ฟังถึงประสบการณ์ตอนที่ยังเรียนหนังสืออยู่ มัธยมศึกษาปีที่ 1 เทอม 1 “ตอนแรกก็เล่นเกมจากคอมพิวเตอร์ที่บ้านพอตอนหลังมีเพื่อนที่สนิทกันมันชวน ไปเล่นเกมซึ่งมาเปิดใหม่ๆตอนนั้นก็ไปกับเพื่อนเล่นเกมอย่างเดียวก้างๆบ้านเช่าที่อาศัยอยู่ก็ลงมาเล่นจนติดเงินค่าขนมที่แม่ให้ไปโรงเรียนเอาไปเล่นเกมหมดพอเงินหมดก็ไม่ไปเรียนเสียการเรียน ไม่อยากเรียนการบ้านก็ไม่ได้ส่ง จนสุดท้ายครูเชิญแม่ไปพบก็เลยตัดสินใจออก”

ส่วนชีวิตหลังพ้นสภาพการเรียนก็ไม่ได้ยุ่งเลย “ตอนแรกก็ไปช่วยแม่เป็นกระเป่ารถเมล์อยู่พักหนึ่งแต่ก็รู้สึกเบื่อ ไม่มีเพื่อนก็ไม่ไปช่วยแม่กลับมาอยู่กับเพื่อนเข้าร้านเกมส์อีกครั้ง หลังจากใช้ชีวิตเหมือนคนไร้ค่าอยู่ประมาณ 1 ปี ก็เกิดความรู้สึกอยากกลับไปเรียนหนังสือต่ออีกครั้งหนึ่งเพื่อนๆที่เคยเล่นด้วยก็ไม่อยู่พ่อแม่ก็ส่งเสริมสนับสนุนอยากให้เรียนดี ไม่อยากให้ต้องมาเป็นคนขับรถเมล์เหมือนพ่อก็เลยตัดสินใจมาเรียนต่อความสบายใจของพ่อแม่และอนาคตของตนเอง”

1.5 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 (ID5)

แอนท์ (นามสมมุติ) อายุ 17 ปี เรียนอยู่ที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หมู่บ้านพนาสนธิ ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 1 เป็นชาวจังหวัดสมุทรปราการมีพี่น้องทั้งหมด 3 คน แอนท์เป็นลูกคนเล็ก มีพี่สาวอีก 2 คน ทำงานคนหนึ่งและกำลังเรียนอยู่อีกคนหนึ่ง พ่อกับแม่แยกทางกัน โอดและพี่ๆทั้ง 2 อาศัยอยู่ที่คอนโดกับพ่อ ส่วนแม่นั้นนานๆจะมาเที่ยวหาบ้างพ่อประกอบอาชีพรับจ้างเป็นพนักงานบริษัทเอกชนแม่นั้นอยู่บ้านเฉยๆชอบกินเหล้าเล่นการ

แอนท์พูดให้ฟังถึงประสบการณ์ตอนที่ยังเรียนหนังสืออยู่ มัธยมศึกษาปีที่ 1 เทอม 2 ว่าเขา “เป็นคนเรียนไม่เก่งหัวไม่ค่อยดีไม่ชอบการเรียนตั้งแต่อยู่ชั้นประถมแล้ว ตอนอยู่ประถมก็เริ่มมีผู้ชายมาชอบและก็มาเรียนมัธยมต้นที่เดียวกันเรียนด้วยกันปีหนึ่งเขาก็มาบอกเลิกเป็นแฟน ตอนนั้นสุขภาพก็ไม่ค่อยดีปวดหัวคิดมากที่แฟนบอกเลิกแล้วไปคบคนใหม่ พ่อบอกถ้าไม่ไหวก็ให้หยุดพักแล้วค่อยกลับไปเรียนใหม่เลยตัดสินใจออกและไม่ได้ไปเรียนอีก”

ส่วนชีวิตหลังพ้นสภาพการเรียนก็ไม่ได้ทำอะไร “อยู่เฉยๆได้ประมาณ 1 ปีหลังจากที่สบายใจแล้วก็อยากกลับไปเรียนต่อเพราะคิดว่าตนเองยังเด็กก็ต้องเรียนหนังสือ เห็นรูปพ่อตอน

รับปริญญา ก็อยากเป็นเหมือนพ่อข้างอยากให้พ่อภูมิใจ ก็เลยไปสมัครเรียนศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย หมู่บ้านพนาสนธิ์ ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการที่ ใกล้บ้านคงจะสะดวกในการเดินทางไปเรียน”

1.6 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 (ID6)

เพลง (นามสมมุติ) อายุ 16 ปี เรียนอยู่ที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนชุมชนสุขเห่าแดง แขวงคันนายาว กรุงเทพมหานคร ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 2 เป็นคน ต่างจังหวัดและย้ายมาอยู่กับป้าที่กรุงเทพมหานคร มีพี่น้องทั้งหมด 2 คน เพลง เป็นลูกคนโต มีน้องสาวอีก 1 คนอาศัยอยู่กับพ่อแม่ที่ลพบุรี พ่อกับแม่ทำงานอยู่ที่ต่างจังหวัด ตอนนี้ เกมส์มาอาศัยอยู่กับป้าแถวรามคำแหง

เพลงพูดให้ฟังถึงประสบการณ์ตอนที่ยังเรียนหนังสืออยู่ มัธยมศึกษาปีที่ 4 ว่า “ตอนนั้น ไม่มีสมาธิในการเรียน เรียนก็ไม่ทันเพื่อนเพราะติดแฟนซึ่งเป็นคนข้างนอกที่ไม่ได้เรียนหนังสือบางทีก็โดดเรียนไปเที่ยวกับเขา เขาเป็นคนเพชรบูรณ์แล้วมาอาศัยอยู่กับญาติที่นี่แล้วก็คบกับพ่อแม่ตอนแรกก็ไม่ทราบว่าไม่ค่อยได้ไปโรงเรียนเพราะมีแฟนแล้วตอนหลังพอรู้ว่าห้ามแต่เราไม่ฟังตอนหลังแฟนเขาย้ายกลับเพชรบูรณ์ก็ออกจากโรงเรียนและตามไปอยู่กับเขา”

ส่วนชีวิตหลังพ้นสภาพการเรียนก็ “ไปอยู่กับแฟนที่เพชรบูรณ์และไปช่วยเขาทำนาทำสวนเหนื่อยมากเพราะไม่เคยทำมาก่อนเลยแต่ก็ทนได้อยู่ในตอนแรกแต่ตอนหลังคิดสงสารพ่อแม่และอีกอย่างหนึ่งแฟนที่เคยรักกันกับทิ้งไปมีคนอื่นใหม่ เลยทนไม่ไหวกลับมาหาพ่อแม่ที่บ้านแล้วป้าที่กรุงเทพก็มารับ ไปอยู่ด้วยแล้วพาไปเรียนหนังสือต่อ”

1.7 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 (ID7)

กานต์ (นามสมมุติ) อายุ 18 ปี เรียนอยู่ที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนชุมชนสุขเห่าแดง แขวงคันนายาว กรุงเทพมหานคร ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 2 เป็นคนนครสวรรค์ แต่ย้ายมาอยู่กับอ้าที่กรุงเทพ มีพี่น้องทั้งหมด 2 คน ทามส์เป็นลูกคนโต มีน้องสาวอีก 1 คน พ่อกับแม่มีรถเกี่ยวข้าวรับจ้างอยู่ต่างจังหวัดที่

กานต์พูดให้ฟังถึงประสบการณ์ตอนที่ยังเรียนหนังสืออยู่ มัธยมศึกษาปีที่ 5 ว่า “ตอนนั้นทะเลาะกับแม่ให้เงินใช้จ่ายไม่เพียงพอที่ที่ต้องการช่วงนั้นคิดเพื่อนด้วยคือเอาเงินไปใช้จ่ายกับเพื่อนพอทะเลาะกับแม่ก็ไม่ไปโรงเรียนไปช่วยที่บ้านรับจ้างเกี่ยวข้าวตามต่างจังหวัดพอจะกลับมาเรียนทางโรงเรียนจะให้เรียนซ้ำอีกปีก็เลยตัดสินใจออกไม่ไปเรียนต่อ”

ส่วนชีวิตหลังพ้นสภาพการเรียนก็ไม่ได้กลับบ้านเฉยๆ “ไปช่วยทางบ้านรับจ้างเกี่ยวข้าวตามต่างจังหวัดตอนแรกๆก็รู้สึกดีแต่พอนานๆไปงานมันหนักต้องตื่นแต่เช้ามืดก็มึนคันทันทีมันลำบากมากก็คิดอีกทีการเรียนหนังสือสบายกว่าเยอะก็เลยลงมาอยู่กับอ้าที่กรุงเทพแล้วก็มา

สมัครเรียนต่อที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสุเหร่าแดง แขวงคั่นนาวา กรุงเทพมหานคร แห่งนี้”

1.8 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8 (ID8)

อิว (นามสมมุติ) อายุ 16 ปี เรียนอยู่ที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสุเหร่าแดง แขวงคั่นนาวา กรุงเทพมหานคร ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 2 เป็นชาวกรุงเทพมหานครพี่น้องทั้งหมด 3 คน จิวเป็นคนพี่ 2 มีพี่สาวอีก 1 คนและน้องชายอีก 1 คน ครอบครัวอาศัยอยู่ด้วยกันที่บ้านของตนเอง พ่อทำงานบริษัทเอกชนที่นิคมอุตสาหกรรมบางชันส่วนแม่ก็เปิดร้านขายของชำอยู่ที่บ้าน

อิวพูดให้ฟังถึงประสบการณ์ตอนที่ยังเรียนหนังสืออยู่มัธยมศึกษาปีที่ 3 ว่า “เป็นสุขภาพไม่ค่อยดีมาตั้งแต่เด็กๆ เพราะเป็นไมเกรนชอบปวดหัวบางทีก็หยุดเรียนทำให้เรียนไม่ทันเพื่อนถามใครก็ไม่ค่อยบอก อีกอย่างเพื่อนในห้องเรียนชอบแกล้งหาว่าปัญญาอ่อนไม่สมประกอบ ตอนหลังพอเครียดมากๆ ก็ไม่ไปเรียนพอจะกลับไปเรียนก็คงไม่ทันเพื่อและจะ โคนแกล้งอีกก็เลยตัดสินใจออกจากคันตอนที่ยังเรียนอยู่มัธยมศึกษาปีที่ 3”

ส่วนชีวิตหลังพ้นสภาพการเรียนก็อยู่เฉยๆ ไม่ได้ไปทำอะไรที่ไหน “ช่วยแม่เลี้ยงน้องและขายของชำอยู่ที่บ้านสักพักหนึ่งพอ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสุเหร่าแดง แขวงคั่นนาวา กรุงเทพมหานคร ที่อยู่ใกล้บ้านเปิดรับสมัครปีก็ส่งเสริมให้เรียนและพามาสมัครเรียนต่อที่นี่และส่วนตัวก็อยากจะเรียนต่อด้วยอยากเรียนจบสูงๆ เหมือนคนอื่นเขา”

1.9 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9 (ID9)

เจมส์ (นามสมมุติ) อายุ 18 ปี เรียนอยู่ที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสุเหร่าแดง แขวงคั่นนาวา กรุงเทพมหานคร ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 2 เป็นคนสระแก้ว แต่ย้ายมาอยู่กับแม่และพี่สาวที่กรุงเทพ เพราะพ่อแม่แยกทางกัน เจมส์เป็นคนสุดท้องมีพี่สาว 1 คน แม่ทำงานอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมบางชันเป็นพนักงานบริษัท พ่อขึ้นก็รับเหมาก่อสร้างอยู่ที่สระแก้ว

เจมส์พูดให้ฟังถึงประสบการณ์ตอนที่ยังเรียนหนังสืออยู่ มัธยมศึกษาปีที่ 3 ตอนนั้นว่า “หลังจากพ่อแม่ทะเลาะกันและก็แยกทางกันก็มาอยู่กับพ่อที่สระแก้วมาเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่นี่ พอตอน ม3 เทอม 2 จะจบอยู่แล้วพอคิดผลการเรียนไม่ดีไม่ผ่านหลายวิชา เพราะช่วงนั้นไม่ค่อยไปเรียน ไปช่วยพ่อทำงานอยากได้เงินใช้ก็อย่างหนึ่งตอนนั้นงานรับเหมาของพ่อก็ไม่ค่อยมีเรียนก็ไม่อยากเรียนก็เลยปรึกษาแม่เขาก็เลยพามาอยู่ด้วยที่กรุงเทพฯ”

ส่วนชีวิตหลังพ้นสภาพการเรียนก็ไม่ได้อยู่บ้านเฉยๆ ไป “ช่วยพ่อซึ่งเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างทำงานตามไซต์งานต่างๆ อยู่ประมาณ 2-3 ปี แต่ช่วงหลังงานไม่ค่อยมีแม่กับ

ที่สาวที่อยู่กรุงเทพฯก็ชวนมาอยู่ด้วย มาอยู่สักพักไม่ได้ทำอะไรก็รู้สึกเบื่อ แม่ก็เห็นว่าต้องจบ ม3 ก่อนถึงจะหางานทำและเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ได้ก็เลยให้พี่สาวพามาสมัครเรียนที่ศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสุเหร่าแดง แขวงคันนายาว กรุงเทพมหานคร”

1.10 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10 (ID10)

แม่น (นามสมมุติ) อายุ 16 ปี เรียนอยู่ที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสุเหร่าแดง แขวงคันนายาว กรุงเทพมหานคร ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 2 เป็นคนกรุงเทพฯ เป็นลูกคนโตมีน้องสาว 1 คน พ่อกับแม่ทำงานบริษัทเอกชนที่นิคมอุตสาหกรรมบางชัน อยู่บ้านของตนเองเป็นทาวน์เฮาส์

แม่น พูดให้ฟังถึงประสบการณ์ตอนที่ยังเรียนหนังสืออยู่ มัธยมศึกษาปีที่ 2 ว่า “ตอนนั้นคิดเพื่อนมากๆ โดดเรียนเป็นประจำตอนหลังไปอยู่กับเพื่อนเช่าบ้านรวมกัน 4-5 คน มีกินใบกระท่อมคุดบุหรืกันด้วยเคยโดนแจ้งจับมั่วสุมทางบ้านก็ไปประกันตัวและทางโรงเรียนก็จะให้พักการเรียน ทางบ้านเลยว่าถ้าไม่อยากเรียนก็ให้ออกไปก่อนดีกว่า”

ส่วนชีวิตหลังพ้นสภาพการเรียนช่วงแรกตอนที่ออกมาที่ยังไม่ได้ทำอะไร “อยู่บ้านบ้างไปหาเพื่อนบ้างพอมาดอนหลังไม่รู้เพื่อนหายไปไหนกันหมดไม่มีใครเลย ก็เลยไปเป็นลูกน้องพี่เขาข้างบ้านเขาเปิดอู่ซ่อมรถทำอยู่อย่างนั้นได้ประมาณ 1 ปี รู้สึกไม่ไหวโดนพี่ดูหาว่าทำงานไม่ดี ไปคุยกับแม่ก็เลยให้ออกมาแล้วก็มาสมัครเรียนที่ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสุเหร่าแดง แขวงคันนายาว กรุงเทพมหานคร”

1.11 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11 (ID11)

ต้อม (นามสมมุติ) อายุ 16 ปี เรียนอยู่ที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านเกาะสวนสยาม แขวงคันนายาว กรุงเทพมหานคร ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 2 เป็นคนกรุงเทพฯ ชีวิตครอบครัวพ่อแม่แยกทางกันแม่ทำงานอยู่ที่สวนน้ำสวนสยาม ต้อมเป็นคนสุดท้องมีพี่ชาย 1 คนแต่งงานแล้ว ตอนนี้อาศัยอยู่กับแม่พี่ชายและพี่สะใภ้เป็นบ้านของตนเอง

ต้อมพูดให้ฟังถึงประสบการณ์ตอนที่ยังเรียนหนังสืออยู่ มัธยมศึกษาปีที่ 2 ว่า “ตอนนั้นตอนแรกก็เรียนมาดีๆแต่พอตอน ม2 เทอมแรกเริ่มเสียไม่ผ่านหลายวิชามาก พอเทอม 2 ก็ไม่เข้าเรียน ไม่เข้าเรียนบ้างตอนหลังก็ไม่ไปเรียนเลยช่วงนั้นคิดเพื่อนคิดเกมส์แม่ให้เงินไปก็ไม่ไปเรียนไปร้านเกมส์แทนครูมาแจ้งมาว่าไม่ไปเรียนยังงี้ก็จะให้พักการเรียนก่อนถ้าพักการเรียนเพื่อนจีน ม4 ตัวเองต้องอยู่ ม.2 เลยไม่ไปเรียน”

ส่วนชีวิตหลังพ้นสภาพการเรียนก็ไม่ได้ทำอะไร “ยังไปเล่นเกมเหมือนเดิมแม่บอกว่าอยู่เฉยๆ เอาเงินแม่ทุกวันอย่างนี้ก็ไม่ไหวโตมาถ้าไม่มีแม่จะอย่างไร แม่จะให้กลับไปเรียน

ต่อแต่เพื่อนที่เรียนด้วยกันชั้น ม.4 แล้วแต่ตัวเองต้องไปเริ่ม ม.2 ใหม่ก็เลยไม่อยากไปเรียนอายุเพื่อนแม่ก็เลยให้พี่ชายกับพี่สะใภ้พามาสมัครเรียนที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนชุมชนบ้านเกาะสวนสยาม แขวงคันนายาว กรุงเทพมหานคร ที่อยู่ใกล้บ้าน”

1.12 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12 (ID12)

อิม (นามสมมุติ) อายุ 17 ปี เรียนอยู่ที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนชุมชนบ้านเกาะสวนสยาม แขวงคันนายาว กรุงเทพมหานคร ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 2 พ่อแม่แยกทางกัน อาศัยอยู่กับยายที่สุรินทร์ แต่ย้ายมาอยู่กับแม่และพ่อเลี้ยงที่กรุงเทพฯ เป็นลูกคนเดียวไม่มีพี่น้อง แม่ทำงานอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมบางชันเป็นพนักงานบริษัท

อิม พูดให้ฟังถึงประสบการณ์ตอนที่ยังเรียนหนังสืออยู่ มัธยมศึกษาปีที่ 5 ว่า “ตอนที่อยู่สุรินทร์ทะเลาะกับแม่บ่อยมากๆ แม่ซึ่งอยู่ที่กรุงเทพเชื่อกันคนอื่นแล้วโทรมาต่อว่าชอบเที่ยวไม่สนใจดูแลเอาแต่แต่งตัวเที่ยวอย่างเดียวซึ่งไม่ตรงกับความเป็นจริงที่เป็นอยู่ก็เลยบอกแม่ไปว่าที่แม่ยังหนีพ่อไปมีสามีใหม่ตอนหลังก็เลยไม่อยากไปเรียนอยากประชดแม่อยู่บ้านดูแลอย่างเดียวพอ ก็เลยไม่ไปเรียน”

ส่วนชีวิตหลังพ้นสภาพการเรียน “อยู่บ้านเฉยอยู่พักหนึ่งพอตอนหลังยายเสียแม่ก็ชวนมาทำงานที่แม่ทำอยู่ก็เลยตัดสินใจลงมามีแม่และพ่อเลี้ยงแล้วก็ไปทำงานที่เดียวกับแม่ตอนหลังรู้สึกว่าคุณดี ม.3 ที่มีอยู่มันน้อยเกินไปสำหรับจะทำงานที่ดีและสบายๆ ก็เลยหาที่เรียนเพื่อจะจบ ม.6 และหาเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น”

1.13 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13 (ID13)

พริ้ง (นามสมมุติ) อายุ 18 เรียนอยู่ที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนชุมชนบ้านเกาะสวนสยาม แขวงคันนายาว กรุงเทพมหานคร ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 2 เป็นคนเมืองจริง แต่ย้ายมาอยู่กับพ่อแม่และน้องสาวที่กรุงเทพฯ ปีกเป็นคนโตมีน้องสาว 1 คน พ่อกับแม่ทำงานรับจ้างเป็นพนักงานบริษัท

พริ้ง พูดให้ฟังถึงประสบการณ์ตอนที่ยังเรียนหนังสืออยู่ มัธยมศึกษาปีที่ 6 ตอนนั้นว่า “เรียนอยู่ที่ตรง ม.6 เทอม 1 พ่อทะเลาะกับน้ำที่บ้านที่อยู่ด้วยกันรุนแรงจนกระทั่งพ่อกับแม่ทิ้งให้ตนเองและน้องอยู่กับน้ำที่นั่นพออยู่ไปก็อดอดเงินจะไปโรงเรียนก็ไม่มีจะขอน้ำที่ก็ไม่กล้าเพราะเขาทะเลาะกับพ่อแม่เรา พ่อก็ติดต่อมาและบอกให้ทนนไปก่อนได้ที่อยู่และงานทำที่แน่นอนก็จะมารับ พ่อพอมารับก็เลยออกจากที่นั่นแล้วเข้ามาอยู่ กรุงเทพฯกับพ่อและแม่”

ส่วนชีวิตหลังพ้นสภาพการเรียนก็ไม่ได้กลับบ้านเลย “ไปสมัครเป็นคนขายของอยู่ในสวนสยามทำอยู่ได้ประมาณ 1 ปี พอศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนชุมชนบ้านเกาะสวนสยาม แขวงคันนายาว กรุงเทพมหานครเปิดรับสมัคร ก็มารับสมัคร

เรียนเพราะจริงๆก็เป็นคนชอบเรียนอยู่แล้วญาติๆทางพ่อเขาก็จับปริญญากัน อยากเรียนพยาบาลจบแล้วพ่อคงภาคภูมิใจ”

1.14 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14 (ID14)

คุณ (นามสมมุติ) อายุ 18 ปี เรียนอยู่ที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนชุมชนสุขเหراءแดง แขวงคันนายาว กรุงเทพมหานคร ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 2 เป็นคนกรุงเทพฯแต่ไปอยู่กับย่าและอาที่นครสวรรค์ ส่วนพ่อแม่และน้องอยู่ที่ กรุงเทพฯ คุณเป็นคนโตมีน้องชายอีก 1 คน

คุณ พูดยังฟังถึงประสบการณ์ตอนที่ยังเรียนหนังสืออยู่ มัธยมศึกษาปีที่ 3 ว่า “ตอนนั้นเป็นนักกีฬาชกมวยของสโมสรเจ้าพระยานครสวรรค์ ไปแข่งขันกีฬาจนไม่ค่อยมีเวลาทำให้ผลการเรียน ไม่ดี ก็เลือกที่จะเล่นกีฬาไม่เลือกการเรียน”

“ส่วนชีวิตหลังพ้นสภาพการเรียนก็ยังคงเป็นนักกีฬาอยู่แต่ย้ายมาอยู่กรุงเทพฯกับพ่อและแม่เพราะตอนแรกตั้งใจจะเรียนสายกีฬาแต่ตอนนี้ก็จะพยายามจบ ม.6 แล้วไปเรียนต่อที่รามคำแหงเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์การกีฬา”

1.15 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 15 (ID15)

เฟรม (นามสมมุติ) อายุ 15 ปี เรียนอยู่ที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนชุมชนบ้านเกาะสวนสยาม แขวงคันนายาว กรุงเทพมหานคร ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 2 เป็นคนกรุงเทพฯ เฟรมเป็นคนที่มีพี่สาวคนหนึ่ง อาศัยอยู่กับพ่อแม่และพี่ที่ดอนดอย ไกลๆ สวนสยามส่วนสถานพ่อกับทำงานรับจ้างทั่วไปส่วนแม่เป็นแม่บ้าน

เฟรม พูดยังฟังถึงประสบการณ์ตอนที่ยังเรียนหนังสืออยู่ มัธยมศึกษาปีที่ 1 ว่า “เป็นคนที่เรียนหนังสือไม่เก่งตั้งแต่อยู่ประถมแล้ว อ่านหนังสือก็ไม่ค่อยออก พอไปเรียน ม.1 เวลาครูให้อ่านหรือเขียนอะไรก็ไม่กล้า เพราะที่ผ่านมามีเวลาอ่านไม่ออกครูก็ดูหาว่าจบมาได้ยังไงอย่างนี้ต้องกลับไปเรียน ป.6 ใหม่ ผมก็อดคบกับการเดินทางไปโรงเรียนก็ลำบากต้องนั่งรถสองแถวไป ก็เลยเบื่อและไม่อยากไปเรียน”

ส่วนชีวิตหลังพ้นสภาพการเรียนก็ไม่ได้ทำอะไร “เพื่อนก็ไม่รู้สึกอยากกลับไปเรียนอีกแต่ถ้าไปเรียนก็จะโดนเพื่อนล้อและคุณครูดูอีกหาว่าเรียนไม่รู้เรื่องอยู่เฉยอย่างนั้นเป็นปี พอพี่สาวแนะนำให้ไปสมัครเรียนที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนชุมชนบ้านเกาะสวนสยาม แขวงคันนายาว กรุงเทพมหานคร และก็มีเพื่อนที่จะไปเรียนด้วยก็เลยตัดสินใจกลับมาเรียนอย่างน้อยก็จบ ม.3 ก่อนก็ยังดี”

ส่วนที่ 2 ประสิทธิภาพการออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มผู้ที่ผ่านประสบการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมทั้ง 15 คน พบว่ามี 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การประสบปัญหาระหว่างเรียน

ประเด็นที่ 2 การฟื้นฟูสภาพการเรียน

ประเด็นที่ 3 การกลับสู่สภาพการเรียน

ประเด็นที่ 4 การศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ในแต่ละประเด็นมีสาระสำคัญสามารถแสดงประเด็นย่อยของ 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การประสบปัญหาระหว่างเรียน ประกอบด้วย 4 ประเด็นย่อยดังนี้

1.1 ปัญหาเกี่ยวกับตัวเอง

1.1.1 เรียนไม่เก่ง

1.1.2 เรียนไม่ทันเพื่อน

1.1.3 ดิคเพื่อน

1.1.4 ดิคเกมส์

1.1.5 เข้ากับเพื่อนไม่ได้

1.2 ปัญหาครอบครัว

1.2.1 พ่อมีเมียน้อย

1.2.2 ทะเลาะกับแม่

1.2.3 โดดเดี่ยวอยู่คนเดียว

1.3 ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม

1.3.1 พ่อแม่มีรายได้น้อย

1.3.2 สงสารพ่อแม่

1.3.3 เงินไม่พอใช้

1.4 ปัญหาเกี่ยวกับครู

1.4.1 ครูลงโทษเกินกว่าเหตุ

ประเด็นที่ 2 การฟื้นสภาพการเรียนรู้ ประกอบด้วย 2 ประเด็นย่อยดังนี้

- 2.1 ชีวิตที่คิดว่าดีหลังหนีปัญหา
 - 2.1.1 ภูมิใจได้ทำงานและมีเงินใช้
 - 2.1.2 อยู่เฉยๆไม่ต้องเรียน
 - 2.1.3 ได้อยู่กับแฟน
- 2.2 ปัญหาเก่าหมดไปปัญหาใหม่เข้ามา
 - 2.2.1 งานที่ทำรายได้น้อยและเหนื่อย
 - 2.2.2 อยู่เฉยๆเหมือนคนไร้ค่า
 - 2.2.3 แฟนที่อยู่ด้วยมาทิ้งไป
 - 2.2.4 เห็นเพื่อนๆ เรียน

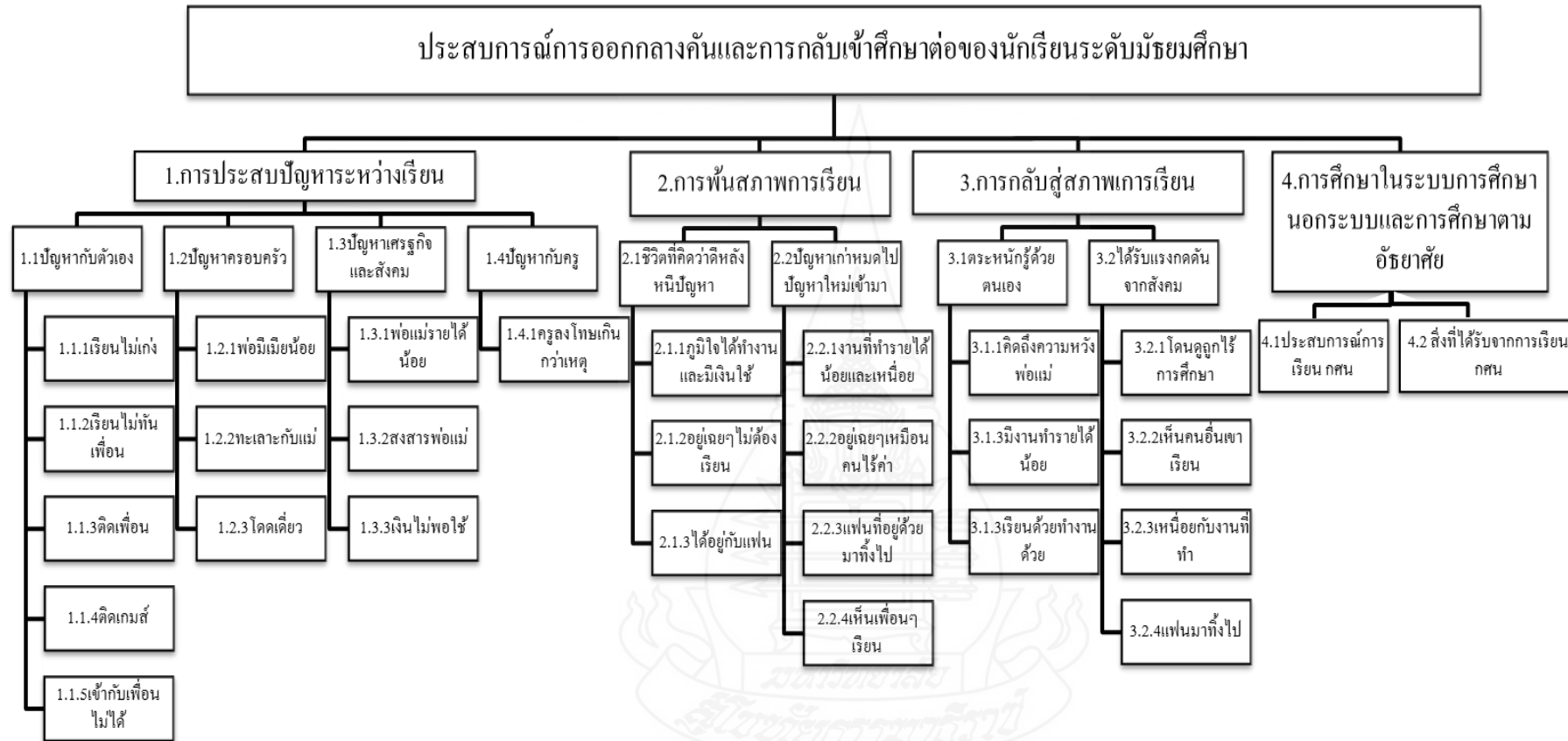
ประเด็นที่ 3 การกลับสู่สภาพการเรียนรู้ ประกอบด้วย 2 ประเด็นย่อยดังนี้

- 3.1 ตระหนักรู้ด้วยตนเอง
 - 3.1.1 คิดถึงความหวังของพ่อแม่
 - 3.1.2 มีงานทำแต่รายได้น้อย
 - 3.1.3 เรียนไปด้วยทำงานไปด้วย
- 3.2 ได้รับแรงกดดันจากสังคม
 - 3.2.1 โดนดูถูกไร้การศึกษา
 - 3.2.2 เห็นคนอื่นเรียน
 - 3.2.3 เหนื่อยกับงานที่ทำ
 - 3.2.4 แฟนมาทิ้งไป

ประเด็นที่ 4 การศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย 2 ประเด็นย่อยดังนี้

- 4.1 ประสบการณ์การเรียนรู้ กศน
- 4.2 สิ่งที่ได้รับจากการเรียน กศน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มผู้ที่ผ่านประสบการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมทั้ง 15 คน พบว่ามี 4 ประเด็นหลักซึ่งประเด็นต่างๆ สามารถให้เห็นความเชื่อมโยงสอดคล้องของกระบวนการได้ดังแสดงในภาพ 4.1

ภาพที่ 4.1 โครงสร้างประสบการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ประเด็นที่ 1 การประสบปัญหาระหว่างเรียน

เด็กที่เรียนระดับมัธยมไม่ว่าตอนต้นหรือตอนปลายถือว่าเป็นช่วงของวัยรุ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจเป็นวัยที่อยากลองอยากรู้ขาดความยับยั้งชั่งใจให้ได้คิดสิ่งไหนดีสิ่งไหนไม่ดีรวมทั้งสภาวะจิตใจไม่สามารถที่อดทนกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ได้

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นของเหตุการณ์ที่ นักเรียนประสบปัญหาระหว่างเรียนเป็น 4 ประเด็น คือ

1.1 ปัญหาเกี่ยวกับตัวเอง

1.1.1 เรียนไม่เก่ง

1.1.2 เรียนไม่ทันเพื่อน

1.1.3 ติดเพื่อน

1.1.4 ติดเกมส์

1.1.5 เข้ากับเพื่อนไม่ได้

1.2 ปัญหาครอบครัว

1.2.1 พ่อมีเมียน้อย

1.2.2 ทะเลาะกับแม่

1.2.3 โดดเดี่ยวอยู่คนเดียว

1.3 ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม

1.3.1 พ่อแม่มีรายได้น้อย

1.3.2 สงสารพ่อแม่

1.3.3 เงินไม่พอใช้

1.4 ปัญหาเกี่ยวกับครู

1.4.1 ครูลงโทษเกินกว่าเหตุ

1.1 ปัญหาเกี่ยวกับตัวเอง

เด็กนักเรียนทั้งหมดที่เรียนอยู่ในห้องเรียนเดียวกันซึ่งก็เป็นเด็กรุ่นราวคราวเดียวกันนั้นก็ย่อมจะมีพัฒนาการทางด้านร่างกายและจิตใจ ความคิดความอ่านความสามารถที่ไม่น่าที่จะแตกต่างกันมากนัก นั้นเป็นสิ่งที่เราคิดไว้อย่างนั้น แต่ในความเป็นจริงแล้วเมื่อเด็กนักเรียนทั้งหลายเหล่านั้นผ่านสิ่งแวดล้อมสังคมและครอบครัว ล้วนเป็นปัจจัยที่หล่อหลอมส่งผลให้เด็กนักเรียนย่อมมีความแตกต่างกัน ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่าในเด็กนักเรียนห้องๆ หนึ่งจะประกอบไปด้วยเด็กที่ดีบ้าง ไม่ดีบ้างปะปนกันไปเด็กบางคนก็เรียนเก่งสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้ที่เป็นพ่อแม่

ผู้ปกครอง เป็นที่ชื่นชมของครูอาจารย์ เป็นขวัญใจและเป็นที่ยรักของเพื่อนๆ ในห้องเรียน แต่ในสิ่งที่ดีย่อมมีสิ่งที่ไม่ดีปะปนอยู่ เพราะฉะนั้นก็มีเด็กบางคนที่ถูกเรียกว่าเป็นเด็กที่ไม่ดีอยู่บ้าง เช่นเรียนหนังสือก็ไม่เอาไหนเลย เรียนไม่รู้เรื่อง ผลคะแนนสอบก็ไม่ดีสอบตกเป็นประจำ เรียนก็ไม่ค่อยจะทันเพื่อนเขาไปถึงไหนกันแล้วเรายังไม่เข้าใจสิ่งที่เพิ่งเรียนผ่านไปเลย ถามใครก็ไม่ค่อยได้ไม่มีใครสนใจช่วยเหลือให้คำแนะนำและเป็นที่ยรัก ข้างยังไม่เป็นที่ภาคภูมิใจของพ่อแม่ไม่เป็นที่ชื่นชมของครู อาจารย์ ไม่เป็นที่รักและขวัญใจของเพื่อนร่วมชั้นเรียน ในเมื่อเจอสภาพแบบนี้เด็กก็รู้สึกมีความแปลกแยกอยู่ในชั้นเรียนอย่างมีความสุขจนต้องไปคบกับเพื่อนที่อยู่ข้างนอกที่มีความเข้าใจหรือบางทีก็เป็นพวกหัวอกเดียวกัน พวกกันไปในทางที่ไม่ดีเช่นแว่นมอเตอร์ไซค์เที่ยว เข้าร้านเกมส์ จนสุดท้ายก็หนีจากการเรียนออกจากโรงเรียนต่างๆที่เรียนยังไม่จบ ซึ่งจากที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถจำแนกได้เป็น 5 ประเด็นย่อย คือ 1) เรียนไม่เก่ง 2) เรียนไม่ทันเพื่อน 3) ติดเพื่อน 4) ติดเกมส์ 5) เข้ากับเพื่อนไม่ได้

1.1.1 เรียนไม่เก่ง

ปัญหาเรียนไม่เก่งอาจมาจากพื้นฐานที่ไม่ดีมาตั้งแต่ต้น ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“ผมเป็นคนที่ยังเรียนไม่ค่อยเก่งตั้งแต่ตอนที่อยู่ ป.3 แล้วครับ เรียน ป.3 อยู่สองปีเพราะเข้าชั้นครับพอผมขึ้นมาอยู่ ป.6 ก็เข้าชั้นอีกปีหนึ่งผมจำได้ พอผมมาเรียนมัธยมตอนอยู่ ม.1 เกรดผมไม่ดีเลยได้ประมาณ 1 กว่าๆ นี่แหละครับ วิชาที่ผมเบื่อและยากที่สุดสำหรับผมก็ภาษาอังกฤษครับ ผมท่องศัพท์ไม่ได้เลย สอบก็ไม่ผ่าน” (ID01)

“ผมเป็นคนที่ยังเรียนหนังสือไม่เก่งตั้งแต่อยู่ชั้นประถมปีที่ 6 แล้วครับอ่านหนังสือก็ไม่ค่อยออก พอขึ้น ไปเรียน ม.1 เวลาครูให้อ่านหรือเขียนอะไรผมก็ไม่กล้ากลัวเพื่อนและคุณครูถือว่าอ่านหนังสือก็ไม่ออกแล้วมาเรียนได้อย่างไร” (ID15)

1.1.2 เรียนไม่ทันเพื่อน

ปัญหาเรียนไม่ทันเพื่อนอาจมาจากหลายสาเหตุไม่ว่าจะเป็นปัญหาสุขภาพที่ทำให้ต้องหยุดเรียน มีภาระหน้าที่อื่นนอกจากการเรียนหนังสือ ขาดสมาธิและขาดเรียน ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“ตอนนั้นหนูป่วยค่ะเป็นไมเกรนปวดหัวมากๆ เลยเรียนไม่รู้เรื่องเลยมาเรียนก็ตามเพื่อนไม่ทันถามเพื่อนก็ไม่ค่อยได้ทำทำทางเหมือนกับรำคาญหนูไปปรึกษาครูก็ไม่กล้า เพราะหนูเคยไปแล้วเหมือนเขาไม่สนใจยังงัยไม่รู้ตอนหลังหนูเลยไม่สนใจใครเลยไม่ไปเรียนเอาเฉยๆ นั้นแหละ” (ID8)

“เรียนไม่ทันเพื่อนครับ ช่วงที่เรียนอยู่นั้นผมเป็นนักกีฬาของสโมสรจังหวัด นครสวรรค์ด้วยครับผมเป็นนักมวยสากลสมัครเล่นมันต้องซ้อมครับผมชอบชมมวยมันตื่นเต้นและ สนุกดี ผมก็เลยไม่มีเวลาไปเรียนพอ ไปก็ไม่ค่อยรู้เรื่องเขาไปถึงไหนกันแล้วก็เลยเลิกที่จะออกมา ซ้อมมวยอย่างเดียวดีกว่า” (ID14)

“ตอนเข้ามาใหม่ ๆ หนูก็ไปโรงเรียนตามปกติค่ะแต่ตอนหลังแฟนที่คบกัน อยู่ๆ ก็มาบอกเลิกเวลาเจอหน้ากันเขาก็เฉยๆ ทำเป็นไม่ทักตอนนั้นหนูไม่มีสมาธิที่จะเรียนคิดมาก จนปวดหัวแล้วไม่ไปโรงเรียนพอจะไปอีกทีที่นี้ก็เรียนไม่ทันเพื่อนเขาพอมาปรึกษาพ่อ พ่อก็บอก หนูว่าถ้าไม่ไหวก็หยุดแล้วค่อยกลับไปเรียนใหม่ก็ได้พ่อบอกหนูอย่างนั้นหนูก็เลยออกตอน ม 1 เทอม 2” (ID5)

“หนูจำได้ตอนนั้นหนูมีแฟนแล้วค่ะ เราชอบหนีเที่ยวกันเป็นประจำแฟน หนูเขาไม่ได้เรียนหนังสือเขาเป็นคนที่ย้ายมาอยู่ที่นี้ จีมอเตอร์ไปเที่ยวตามห้างบ้าง อยากไป ไหนก็ไปกันไม่สนใจการเรียนเลยเรียนก็ไม่ค่อยได้ไปเรียนทำให้ผลการเรียนไม่ดี ดิ ด ขร (ขาด เรียน) หลายตัวมากหนูก็เลยไม่ไปเรียนอีกแล้วหนูก็หนีตามพี่เขาไปค่ะ” (ID6)

“พ่อกับแม่ผมแยกทางกันครับผมมาอยู่กับพ่อที่สระแก้วพ่อดีพ่อผมเขาเป็น ช่วงรับหมาก่อสร้างช่วงวันหยุดเสาร์หรืออาทิตย์ผมก็ไปช่วยพ่อทำงานเงินก็ได้เยอะแถมยังสนุกอีก ต่างหากไม่ต้องเครียดเหมือนเรียนหนังสือพอตอนหลังๆมาผมไม่ค่อยได้ไปเรียนไปปรับเหมาะตาม ต่างจังหวัดพอจะกลับมาเรียนก็รู้สึกว่ายากเรียนไม่ทันคนอื่นเขาแล้วอีกอย่างเพื่อนในห้องเรียนก็มองผม แปลกๆไม่ค่อยมีใครคบด้วยตอนหลังผมก็ย้ายมาอยู่กับแม่ที่กรุงเทพและไม่ได้ไปเรียนที่นั่นอีกเลย” (ID9)

1.1.3 คิดเพื่อน

ปัญหาคิดเพื่อนนี้ส่วนใหญ่มักคิดว่าเพื่อนนั้นหัวอกเดียวกันมีความเข้าใจซึ่ง กันและกันซิวชวนไปไหนก็ไปชวนทำอะไรก็ทำตามกัน ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล หลักดังนี้

“คิดเพื่อนครับตอนนั้นในห้องมีเพื่อนที่ซิวก็เรียนเหมือนกัน เพื่อนมันชวน ให้โดดเรียนไปเล่นเกมสักัน ผม โดด ไปครึ่งเทอมเลยนะที่บ้าน ไม่มีใครรู้เลย ทาง โรงเรียนจะให้ ดิ ด ขร (ขาดเรียน) ทางบ้านเห็นว่าผมคงเรียนไม่ไหวก็เลยให้ออกก่อนดีกว่า” (ID4)

“เพื่อนมันพาผมไปร้านเกมส์ครับ มันสนุกดีตอนหลังผมเห็นมันไปผมก็ขอ ไปด้วยเรื่องการเรียนผมก็ไม่ค่อยสนใจเลยตอนนั้น การบ้านที่ครูให้ทำก็ไม่ได้ส่ง ทำให้พอผลสอบ ออกมาผมติดศูนย์อยู่หลายตัวอยู่สุดท้ายผมก็ไม่ไปเรียนทาง โรงเรียนก็แนะนำให้ผมพักการเรียน ก่อนตอนหลังผมก็ไม่ไปเรียนอีกเลย” (ID11)

“ติดเพื่อนมากๆ เลยครับเพื่อนชวน โศคเรียนผมก็โศคเป็นประจำ โศคเป็นครั้งทอมบางทีก็ไม่เข้าบ้าน ไปอยู่กับเพื่อนพากันดูคอบูหรีและเห็นเขากินใบกระท่อมก็ลองกินสนุกดีครับ” (ID10)

1.1.4 ติดเกมส์

ร้านเกมส์ที่มากมายหลายแห่งและความสนุกของเกมส์ทำให้เด็กหลายคนเล่นนั้นชอบที่จะเล่นเกมมากกว่าเรียน ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“พอได้เล่นแล้วมันสนุกตื่นเต้นมันอยากจะเอาชนะการแข่งขันในเกมส์อย่างเกมส์ฟุตบอลนี้มันสามารถให้เราเลือกนักฟุตบอลของทีมเราได้สนุกดีครับ” (ID4)

“ที่ชอยก่อนถึงโรงเรียนของมมันมีร้านเกมส์อยู่ร้านหนึ่งครับพอมันนั่งรถสองแถวมาลงตรงนั้นก็เดินต่อไปอีกนิดเดียวก็ถึงแล้วผมโศคไปเล่นเกมส์แทบจะทุกวัน ไปเป็นเดือนๆแบบตื่นมาแม่ให้เงินแล้วผมก็ขึ้นรถไปเล่นเกมส์อย่างเดียวเย็นก็กลับบ้านพรุ่งนี้ก็ใส่ชุดนักเรียนมาเล่นเกมส์ต่อ” (ID11)

1.1.5 เข้ากับเพื่อนไม่ได้

เมื่อถูกเพื่อนแกล้งและกล่าวหาในทางลบมากๆ ก็ทำให้เด็กนั้นไม่มีความสุขในการมาโรงเรียนและออกจากโรงเรียนไปในที่สุด ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“เพื่อนผู้หญิงในห้องเขาชอบแกล้งหนูคงอิจฉาที่หนูหน้าตาดีกว่าหนูก็เลยมาอยู่กับพวกผู้ชายก็หาว่าหนแอบชอบเขาและคงจะมีอะไรกันแล้วละเห็นท้องมันใหญ่ๆเขาว่าและนิทาหนูอย่างนี้หนูก็เบื่อกันเลยก็เลยจี้เกียจไปเรียน” (ID8)

1.2 มีปัญหาครอบครัว

ทุกๆ คน ก็ย่อมอยากที่จะให้คนในครอบครัวของตนเองมีความสุข แต่ในความเป็นจริงเราคงปฏิเสธไม่ได้ว่า ทุกครอบครัวก็จะมีทั้งความสุขความและความทุกข์ปะปนกันไป มีทั้งวันที่แสนดี และวันที่เลวร้าย แต่ความสำคัญของครอบครัว คือการอยู่ข้างๆกันในทุกๆ วัน สำหรับครอบครัวผม พ่อกับแม่ อยู่กับผมตลอดเวลาอยู่กับผมทุกๆ ที่เพราะทุกๆ ความคิด และ การกระทำของผมท่านเป็นผู้สอนผมทำให้ผมมีวันนี้ กล้าทำในสิ่งที่ทำทาย และเชื่อมั่นในตนเอง เกิดจากครอบครัวที่อบอุ่น ขอขอบคุณพ่อกับแม่จากที่สุดของหัวใจจริงๆครับ” แหะนี้เป็นคำพูดของเด็กที่มาจากรอบครัวที่อยู่ช่วยกันแก้ไขปัญหามาไม่ได้หนีปัญหาด้วยการแยกทางกัน เราคงทราบกันดีว่าครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมพื้นฐานของคนเรา ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของแต่ละคนที่แสดงออกมาถ้าคนในครอบครัวอยู่พร้อมหน้าพร้อมตาให้ความรักความอบอุ่นซึ่งกันและกันแน่นอนในเมื่อสังคมพื้นฐานในครอบครัวมีความสุขก็ส่งผลทำให้สังคมรอบข้างมีความสุขไปด้วยแล้วอย่างนี้คนในสังคมจะมีความสุขได้อย่างไรแต่ในความเป็นจริงแล้ว ในสังคมไทยของเรา

สถาบันครอบครัวยังไม่เข้มแข็งมีการทะเลาะเบาะแว้ง ถึงขั้นลงไม้ลงมือกันแล้วเลิกจากกันไป ย่อมมีผลกับคนในครอบครัวอย่างแน่นอนการตกลงปลงใจร่วมกันก่อตั้งครอบครัวด้วยคนสองคน เป็นจินตนาการที่หวานชื่นของคนทั้งสองที่จะมีครอบครัวที่อบอุ่น มอบความดีให้กันและกันยอมได้ ในความเห็นที่แตกต่างแต่พออยู่กันไปเป็นเวลานานๆ เวลาเปลี่ยนใจคนเปลี่ยนสิ่งที่ติ๊กกลายเป็นไม่ดี พุดอะไรนิดหน่อยก็ทะเลาะกันฝ่ายชายไม่เข้าบ้านบ้างฝ่ายหญิงก็บ่นจู้จี้จนสุดท้ายฝ่ายชายไปมีเมีย น้อยจนต่างฝ่ายต่างความอดทนถึงที่สุดทนต่อไปไม่ไหวก็เลิกจากกันไปคนที่เป็นเมียก็เกิด ความเครียดทะเลาะกับลูกบ้างทิ้งให้ลูกอยู่กับตายายส่วนตัวเองก็ต้องเข้ามาหาเงินทำงานในเมือง หลวงพอมายู่ก็ได้แต่งงานมีสามีใหม่สุดท้ายปัญหาที่ตกอยู่กับเด็กๆที่เป็นลูกของตัวอย่างหลีกเลี่ยง ไม่ได้ ซึ่งสามารถจำแนกได้ 3 ประเด็นย่อย ดังนี้ 1) พ่อมีเมียน้อย 2) ทะเลาะกับแม่ และ 3) โดดเดี่ยว อยู่คนเดียว

1.2.1 พ่อมีเมียน้อย

เมื่อพ่อมาทิ้งไปทำให้รายได้ทั้งหมดตกเป็นของแม่คนเดียว เด็กบางคนจึง คิดอยากจะช่วยเหลือเท่าที่ทำได้โดยการเสียดสละไม่เรียนเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย ดังปรากฏในคำให้ สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“เวลาพ่อเมามากก็จะทะเลาะกับแม่เป็นประจำตอนหลังแม่จับได้ว่าพ่อมีเมีย น้อยช่วงนั้นทะเลาะกันหนักมากแล้วเขาก็เลิกกัน พ่อ ไปอยู่ที่อื่นปล่อยให้ผมแม่และน้องอยู่ด้วยกัน ลำบากมากครับสงสารแม่ด้วยผมก็ไม่เรียนให้น้องเรียนคนเดียวก็พอครับ” (ID1)

1.2.2 ทะเลาะกับแม่

เมื่อคนที่คิดว่าเข้าใจกลับไม่เข้าใจเด็กหลายคนเลยรู้สึกขาดที่พึ่งและขาด กำลังใจในการเรียน ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“แม่ไปอยู่กรุงเทพตั้งแต่หนูยังเด็กๆ ทิ้งให้หนูอยู่กับยายที่สุรินทร์เงินก็ส่ง มาบ้างไม่ส่งมาบ้างนานๆก็จะกลับมาบ้านทีหนึ่งเวลามากก็ไม่ค่อยเห็นเขาสนใจหนูนะพุดก็ไม่ค่อย พุดแต่พอเวลากลับไปแล้วชอบโทรมาว่าหนูว่าไม่ไปโรงเรียนหนีเที่ยวมีคนเขาเห็นมา หนูก็บอกว่า แม่ไปเชื่อคนอื่นแม่ไม่เข้าใจหนูหรอก แม่ทิ้งหนูไปตั้งนานแล้วนี่ ก็เลยทะเลาะกับแม่รู้สึกไม่อยาก เรียนไม่อยากทำอะไรทั้งนั้น ในเมื่อว่าหนูไม่ดีหนูก็ไม่ไปเรียนก็เท่านั้นอยากจะทำอะไรที่แม่ไม่ เข้าใจหนู” (ID12)

“ตอนนั้นผมทะเลาะกับแม่ครับผมอยู่ ม6แล้วแต่แม่ก็ยังให้เงินเท่าเดิมมันไม่ พอใช้ แม่หาว่าผมใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายแต่จริงๆ แล้วผมก็เอาไปเล่นเกมส์กับเพื่อนสนุกดีตอนหลังผม ประชดแม่ก็เลยไม่ไปเรียนครับ” (ID7)

1.2.3 โศกเดี่ยวอยู่คนเดียว

เมื่อเกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นแล้วขาดที่ปรึกษาทำให้เด็กอาจตัดสินใจอะไรแบบผิดพลาดได้ ดังในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“ตอนที่อยู่เมืองตรังพ่อกับแม่ทะเลาะกับน้ำแล้วพ่อกับแม่ก็เข้ามาอยู่กรุงเทพฯ ปล่อยให้หนูกับน้องอยู่กับน้ำที่นั่นแล้วบอกว่าสักพักก็จะมารับไปอยู่ด้วยตั้งนานก็ไม่เห็นมารับสักที น้ำที่อยู่ด้วยก็ไม่สนใจเราทำเหมือนไม่ใช่ญาติพี่น้องกันอยู่ลำบากน้อยใจด้วย สองคนพี่น้อง เราก็คุยกันถ้าไม่ไหวจริงๆ ก็ออกแล้วไปเรียนใหม่ ที่กรุงเทพฯกับพ่อก็ได้คนเรามีทางแก้ไขอีกเยอะตอนนั้นคิดอย่างนี้ค่ะ” (ID13)

1.3 ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม

ปัจจุบันสังคมและเศรษฐกิจได้เปลี่ยนไปจากเดิมคือสังคมเกษตรกรรมที่ไม่ซับซ้อน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันค่าใช้จ่ายหรือค่าครองชีพไม่ได้สูงมากเข้าสู่ยุคของเทคโนโลยี เน้นความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องอุปโภคบริโภคและแม้กระทั่งสาธารณูปโภคต่างๆ สิ่งต่างๆ กลายเป็นสิ่งจำเป็นที่ปฏิเสธไม่ได้ไม่ว่าจะเป็นคนที่มีรายได้น้อยก็จำเป็นต้องใช้เพื่อความสะดวกสบาย เช่น โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต ไลน์จะค่าใช้จ่ายประจำวันอีก ลูกก็อยากได้ออยากใช้ข้าวของที่เหมือนกับคนอื่นเขาแต่พ่อแม่ผู้ปกครองมีรายได้น้อยไม่พอสนองความต้องการของคนที่เป็นลูกได้ยว่าแต่ค่าเทอมเลยแม้กระทั่งค่าที่จะให้ลูกไปโรงเรียนแต่ละวันยังไม่พอเลยการเรียนสมัยนี้ก็มีค่าใช้จ่ายที่สูงถึงแม้ภาครัฐจะมีนโยบายเรียนฟรีตามที่กำหนดแต่ก็ยังมีค่าใช้จ่ายอื่นๆ อีกเชื่อว่าฟรีทั้งหมดการทำงานเป็นรายวันตามกฎหมายกำหนด 300 บาทต่อวันจะพออะไรกับค่าใช้จ่ายในปัจจุบันนี้ ในปัญหาเศรษฐกิจและสังคมสามารถจำแนกได้ 2 ประเด็นย่อย คือ 1) พ่อแม่รายได้น้อย 2) เงินไม่พอใช้

1.3.1 พ่อแม่รายได้น้อย

รายได้ที่น้อยแต่กลับต่างเสียค่าใช้จ่ายเยอะทำให้เด็กบางยอมออกจากโรงเรียนเพื่อช่วยแม่อีกทาง ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“แม่ผมรับจ้างเย็บโบว์ผูกผมอยู่ที่บ้านครีบเวลาส่งงานเขาทีเขาก็ให้เงินมาทีหนึ่งผมว่าคงได้ไม่มาก หรอกบางครั้งผมก็เห็นแม่ต้องผลัดค่าเช่าห้องเขา ค่านี้อีก มีครั้งหนึ่งเขมาตัดน้ำเพราะไม่ได้จ่ายค่านี้อให้เขาผมว่ามันลำบากนะถ้าผมยังจะเรียนต่อ” (ID15)

1.3.2 เงินไม่พอใช้

การไปเรียนต้องมีค่าใช้จ่ายรายวันไม่ว่าจะเป็นค่าอาหารกลางวันค่ารถและค่ากิจกรรมอื่นๆ ซึ่งบางครั้งพ่อแม่ผู้ปกครองไม่เข้าใจคิดว่าเด็กใช้เงินเปลือง ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“ก็ผมมีความจำเป็นต้องใช้วันหนึ่งก็ 70 บาท ค่ารถ 20 บาท ค่ากินข้าว กลางวันก็ 30 บาท ค่าอย่างอื่นผมอีกละแต่แม่ให้ผม 50 บาทเอง แม่เขาไม่เข้าใจหาว่าผมใช้เปลือง ตอนหลังผมก็เลยไม่พูดให้แม่ไหนก็เอาเท่านั้น สุดท้ายก็ทะเลาะกันบ้างผมเลยไม่ไปเรียนเลย” (ID15)

1.4 มีปัญหาเกี่ยวกับครู

ครู คือ แม่พิมพ์พ่อพิมพ์ของชาติ ครูคือแม่แบบสำหรับเด็กจริงๆ ครูมีความสำคัญมากต่อการศึกษาและอนาคตของชาติ แต่ครูในบ้านเรากลับเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่สูงมีภาระหนี้สินจำนวนมากในเมื่อปัญหาพื้นฐานยังไม่ดีก็คงจะมีผลต่อบทบาทหน้าที่ของคนที่จะต้องออกมาให้เห็นในสังคมปัจจุบันจนเห็นข่าวตามทีวีหรือตามสื่อออนไลน์ต่างๆ ที่เป็นที้อือฮากันมาแล้วนักต่อนัก โดยการมีปัญหาเกี่ยวกับครูมีประเด็นย่อยดังนี้

1.4.1 ครูลงโทษเกินกว่าเหตุ

ครูบางคนก็ลงโทษกับเด็กเกินกว่าเหตุทำให้เด็กอายและเบื่อกว่าจะต้องเจอเหตุการณ์ต่างๆ จนต้องเลือกที่จะออกจากโรงเรียน ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

“ให้แก่งานก็แก้ให้แล้วพอเอาไปส่งก็ไม่สนใจเอางานไปทิ้งถึงขยะ ตรวจก็ไม่ตรวจแถมยังตีหนูต่อหน้าเพื่อนๆร่วมชั้นอีก” (ID3)

“คนอื่นแต่งตัวก็เหมือนหนูไม่เห็นเขาจะต้องโดนลงโทษเลย ที่หนูนี้ให้ไปยืนหน้าชั้น ตีหนูได้แทบจะทุกวันใครจะไปทนไหว สิ่งนี้คือเหตุผลหลักที่ทำให้หนูไม่อยากไปเรียน” (ID2)

ประเด็นที่ 2 พันสภาพการเรียน

เราจะเห็นว่าทุกๆ ปัญหาที่เด็กนักเรียนได้รับตอนที่ยังเป็นนักเรียนอยู่นั้นล้วนมีผลกระทบและส่งผลต่อการเรียน ไม่ว่าจะเป็น 1) ปัญหาที่เกิดจากตัวเองเช่นเป็นคนที่ยังไม่เก่ง, เบื่อการเรียน, คบเพื่อนมั่วสุมกันเล่นเกมสั่งจุกสุดท้ายก็ไม่ไปโรงเรียน 2) ปัญหาที่เกิดจากครอบครัวเช่นครอบครัวแตกแยก, พ่อไปมีเมียอื่น ทะเลาะกันในครอบครัว, โดนทิ้งอยู่กับญาติพี่น้อง 3) ปัญหาเกี่ยวกับภาวะทางเศรษฐกิจเช่นพ่อแม่รายได้น้อย ไม่พอให้ลูกๆ ไปโรงเรียน, สงสารและเห็นใจพ่อแม่ 4) ปัญหาเกี่ยวกับครูเช่นครูลงโทษเกินกว่าเหตุจนทำให้เด็กเบื่อครูและเบื่อการเรียนในที่สุดออกจากโรงเรียน

พอออกจากโรงเรียนแล้วก็มาใช้ชีวิตเหมือนคนธรรมดาทั่วๆ ไปไม่ต้องไปเรียน โรงเรียนอีกอยากอยู่บ้านเฉยๆ ก็ทำได้อยากจะทำงานก็ได้ทำมีเงินใช้ด้วยอยากไปอยู่กับแฟนก็ทำได้เต็มที่ พอออกมาใช้ชีวิตภายนอกโรงเรียนก็เจอปัญหาอีกรู้สึกอึดอัดใจอยู่บ้านเฉยๆ ดูเหมือนคนไร้ค่าเพื่อนๆ รุ่นเดียวกันเขาก็ไปเรียนกันหมดหน้าชั้นงานที่ทำได้เห็น้อยรายได้น้อย

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นของเหตุการณ์ที่นักเรียนได้รับหลังจากที่ออกจากคันทมาเป็น 2 ประเด็น คือ

2.1 ชีวิตที่คิดว่าดีหลังหนีปัญหา

2.1.1 ภูมิใจที่ได้ทำงานและมีเงินใช้

2.1.2 อยู่เฉยๆไม่ต้องเรียน

2.1.3 ได้อยู่กับแฟน

2.2 ปัญหาเก่าหมดไปปัญหาใหม่เข้ามา

2.2.1 งานที่ทำรายได้น้อยและเหนื่อย

2.2.2 อยู่เฉยๆเหมือนคนไร้ค่า

2.2.3 แฟนที่อยู่ด้วยมาทิ้งไป

2.2.4 เห็นเพื่อนๆ เรียน

2.1 ชีวิตที่คิดว่าดีหลังจากหนีปัญหา

ตอนที่ยังมีปัญหาอยู่นั้นก็คิดอยู่เสมอว่าอะไรที่ทำแล้วให้เราหายทุกข์ได้ พอออกจากโรงเรียนแล้วได้มาทำตามทีคิดไว้ตั้งแต่ตอนแรกก็ทำให้มีความรู้สึกที่ดี มีความภูมิใจในตัวเองที่ออกมาแล้วได้งานทำมีเงินใช้บางคนก็อยู่บ้านเฉยๆสบายใจไม่ต้องปวดหัวเกี่ยวกับการเรียน อยากรอยู่กับคนที่เรารักก็ทำได้ ไม่ต้องทนอยู่กับปัญหาอีกต่อไป ซึ่งสามารถจำแนกได้ 3 ประเด็นย่อย คือ

- 1) ภูมิใจที่ได้ทำงานและมีเงินใช้
- 2) อยู่บ้านเฉยๆไม่ต้องเรียน
- 3) ได้อยู่กับแฟน

2.1.1 ภูมิใจที่ได้ทำงานและมีเงินใช้

หลังจากที่ออกจากคันทมาก็ได้ทำงานต่างๆ ในลักษณะที่ต่างกัน ไปแต่ที่เหมือนกันคือส่วนใหญ่ทุกคนรู้สึกดีที่มีงานมีเงินใช้ ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

“หลังจากที่มีปัญหากับครูที่ว่าหนูแต่งตัวผิดระเบียบหนูก็ออกมาอยู่บ้านแต่ก็ไม่ได้อยู่เฉยๆ นะยังได้ช่วยตากับยายขายอาหารตามสั่งอยู่ตั้งนานเหมือนกันก็ดีนะที่ได้ช่วยตากับยายถ้าเราไม่มาทำก็ไม่รู้เหมือนกันว่ามันก็ทั้งเหนื่อยและร้อนเวลาอยู่หน้าเตาทำอาหารแต่ก็ดีค่ะแถมก็ยังมีเงินใช้อีก” (ID2)

“ออกมาใหม่ๆ ผมยังไม่ได้ทำอะไรนะยังคงเข้าร้านเกมส์อยู่ แต่ช่วงหลังพ่อบอกมาช่วยกันเถอะลูกเป็นกระเป่ารถเมล์ก็ยิ่งดีกว่าเล่นเกมส์เพราะพ่อเป็นคนขับรถเมล์มีเพื่อนรถเมล์ด้วยกันเยอะ ไปอยู่กันไหนก็ได้ผมเห็นใจพ่อกับแม่ก็เลยตามใจท่านแต่ก็คืนะครับสนุกไปอีกแบบเงินก็ได้เขาแบ่งเป็นเปอร์เซ็นต์ให้”(ID4)

“ตอนออกมาใหม่ๆ ก็อยู่บ้านบ้างไปหาเพื่อนอยู่เดิมอย่างนี้แหละพอตอนหลังพี่แถวๆ บ้านเขาเป็นช่างรับเหมาซ่อมรถเขาชวนไปเป็นลูกมือเขาช่วยจับโน้นจับนี่ก็คินะครับงานก็ไม่หนักบางทีเขาได้เงินมาแบ่งให้เราตั้ง500บาทนะ คีครับคี”(ID10)

“แม่บอกหนูว่าถ้าไม่อยากเรียนก็มาทำงานกับแม่ที่กรุงเทพ แม่หนูทำอยู่ที่นิคมอุตสาหกรรมบางชั้นเป็น โรงงานบะหมี่ยี่ห้อหนูก็เลยมาอยู่กับแม่แล้วทำงานที่นั่นทำได้ปีกว่าละ”(ID12)

“จากตรังก็มาอยู่กับพ่อแม่ที่กรุงเทพฯ ช่วงนั้นไปทำงานที่สวนสยามเป็นคนขายอาหารตามซุ้มอาหารค่ะก็คินะมีเงินใช้ไม่ต้องขอพ่อแม่”(ID13)

“แม่ให้มาสมัครงานล้างรถที่บริษัทที่แม่ทำอยู่ครับเขาให้เป็นรายเดือนเดือนละ 9,000 บาทงานก็ดีไม่ได้เหนื่อยอะไรเลยครับล้างรถเฉยๆ มีรถก็ล้างไม่มีก็ล้าง ไม่มีใครว่าเงินออกมาคิใจมาก ได้มีเงินใช้ไม่ต้องเป็นภาระของแม่อีก”(ID1)

“บ้านผมที่นครสวรรค์มีรถเกี่ยวข้าวครับไม่ได้เกี่ยวแถวบ้านนะครับ ไปรับเกี่ยวแถวอีสานโน้น ชัยภูมิ โคราช ผมไปกับพี่ชายสนุกคิพี่ก็ให้เงินใช้บ้างถ้าผมขอผมว่ามันคิโอเคนะไม่ต้องไปเรียนแถมมีเงินใช้ด้วย”(ID7)

“พ่อแม่เป็นผู้รับเหมาก่อสร้างครับผมออกมาก็ไปช่วยพ่อที่หน้างานชื่อของข้างหัวปูนบ้างไม่แน่นอนแล้วแต่พ่อจะให้ทำส่วนค่าแรงก็แล้วแต่พ่อจะให้ครับถ้าไม่มีก็ขอเขาเอาเขาก็ให้ไม่เคือคร้ออะไร”(ID9)

2.1.2 อยู่บ้านเฉยๆ ไม่ต้องรับผิดชอบไม่ต้องเรียน

เมื่อออกกลางคันมาเด็กบางคนก็ไม่ได้ทำงานอยู่บ้านเฉยๆ เทียวเตรีมีความสุขไปวันๆ เพราะไม่ต้องไปโรงเรียนเหมือนแต่ก่อนแล้ว ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“หลังจากที่มีปัญหาเกี่ยวกับครูเรื่องการส่งรายงานจนต้องตัดสินใจออกนั้นพอออกมาได้รู้สึกสบายใจมากๆ เลยออกมาก็ไม่ได้เข้าบ้านมาอยู่กับเพื่อนซึ่งแม่เขาใจคิเขาเข้าใจเราและเขาก็รู้จักแม่หนูด้วยก็พักอยู่ที่คอน โดฯ ที่เดียวกันไม่กี่ไม่ว่าอะไร”(ID3)

“ตอนที่เรียนอยู่เครียดจนปวดหัวเรียนก็ไม่ทันเพื่อนช่วงนั้นหยุดเรียนบ่อยก็แฟนที่คบกันมาตั้งแต่อยู่ ป.6 มาบอกเลิก พอพ่อให้ออกมาก็มาอยู่บ้านเฉยๆ ให้สบายใจพ่อก็ใจคิคอยแต่ให้กำลังใจว่าถ้าพร้อมเมื่อไหร่ก็กลับมาเรียนใหม่ก็ได้”(ID5)

“ออกมาก็มาอยู่บ้านค่ะช่วยแม่เลี้ยงน้องบ้างช่วยหยิบโน้นหยิบนี่บ้างเพราะที่บ้านขายของชำอาการปวดหัวก็ไม่มีอีกอาจเป็นเพราะไม่เครียดจากการเรียนแล้วก็ไม่มีการแก๊งเหมือนตอนที่ยังเรียนอยู่ก็สบายใจคิค่ะ”(ID8)

“ใช้ชีวิตเหมือนเดิมครบออกมาที่ยังคงเอาเงินแม่ไปเล่นเกมสักอีกแทบจะทุกวันที่มันสบายดีไม่ต้องหลบๆแอบๆเหมือนตอนที่ยังเป็นนักเรียนอยู่แม่คงไม่รู้จะพูดยังงัยก็เขาก็พูดกับผมบ่อยแล้วเรื่องที่เอาแต่เล่นเกมสัไปวันๆ”(ID11)

“ออกมาก็ไม่รู้จะทำอะไรเหมือนกันจริงๆผมก็อยากเรียนนะแต่ก็อย่างที่บอกล่ะครับไปเรียนก็ไม่สะดวกแถมไม่พอเพื่อนที่โรงเรียนก็ไม่ค่อยมี ครูก็คุดหาว่าผมโง่เรียนไม่รู้เรื่องอ่านก็ไม่ออกเขียนก็ไม่ค่อยได้ผมอยู่บ้านเฉยๆ อย่างนี้สบายใจกว่า”(ID15)

2.1.3 ได้อยู่กับคนแฟน

ด้วยอายุที่ยังน้อยทำให้ มองว่าการ ได้อยู่ใกล้ชิดกับแฟนเป็นอะไรที่มีความสุขและดีจนลืมหน้าที่ของตัวเองไป ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“ตอนที่หนูยังเรียนอยู่ก็แอบๆ คบกันแต่ตอนหลังทางบ้านหนูเขาก็รู้เขาก็ห้ามนะแต่ตอนนั้นหนูไม่เชื่อก็หนูอยู่กับแฟนแล้วสบายใจดี ตอนนั้นพี่เขาจะกลับไปอยู่บ้านที่เพชรบูรณ์แม่คงไม่ให้หนูไปแน่หนูก็เลยตามพี่เขาไปแล้วก็มาบอกให้แม่รู้ที่หลังแม่ก็เสียใจนะที่หนูไปกับพี่เขา”(ID6)

2.2 ปัญหาเก่าหมดไปปัญหาใหม่ก็เข้ามา

ปัญหาตอนที่อยู่โรงเรียนก็อีกแบบพอออกจากโรงเรียนมาแล้วก็เจอปัญหาอีกแบบหนึ่งได้ทำงานก็จริงอยู่ แต่งานที่มีไว้สำหรับเด็กที่ไม่มีวุฒิการศึกษาก็เป็นแ่งงานที่ใช้แรงงานทั่วไปใครก็ทำได้หนักและเหนื่อยค่าแรงก็ไม่คุ้มการเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานก็คงจะไม่มี ครั้นพอออกมาแล้วและไม่ได้ทำอะไรนานๆ ก็เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายเหมือนคนไร้ค่าเพื่อนๆ รุ่นเดียวกันเขาก็เรียนหนังสือกันหมดแล้วอนาคตจะเป็นอย่างไร ออกไปอยู่กับแฟนตอนแรกมันก็ดีอยู่ แต่พอนานไปก็เริ่มมีปัญหากันอยู่ไม่ได้ก็ต้องเลิกจากกันไปเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่สำหรับเด็กๆ ซึ่งสามารถจำแนกได้ 4 ประเด็นย่อย คือ 1) งานที่ทำรายได้น้อยและเหนื่อย 2) อยู่เฉยๆ เหมือนคนไร้ค่า 3) แฟนที่อยู่ด้วยทิ้งไป 4) เห็นเพื่อนๆ เรียน

2.2.1 งานที่ทำรายได้น้อยและเหนื่อย

การที่ได้ออกไปสัมผัสงานจริงๆก็ทำให้ได้รู้ว่าลักษณะของงานที่เราทำอยู่ แท้จริงแล้วมันหนักและรายได้น้อยเพียงใด ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“ผมอยากจบ ปวส ครับผมว่าถ้าผมจบระดับนั้นคงได้เงินเยอะขึ้นงานก็ไม่หนักได้เป็นหัวหน้าช่างด้วยเห็นหัวหน้าเขาจบ ปวส งานก็ไม่ค่อยได้ทำแต่ได้ค่าจ้างเดือนหนึ่งตั้ง 12,000 บาท แถมยังมีค่าตำแหน่งอีกด้วย”(ID1)

“ตอนแรกมันก็สนุกดีแต่พอนานไปเด็กอย่างผมไม่เห็นมีใครเลยที่มาเกี่ยวข้าวตามต่างจังหวัดอย่างนี้มีแต่ผู้ใหญ่ที่นั่งอยู่กลางแตรร่อนก็ร่อนคันก็คันกลับก็คึก ”(ID7)

“มันเป็นงานรับเหมางานก็ไม่ค่อยแน่นอนไม่มีบ้างไม่มีบ้างคือพ่อผมเขารับงานต่อจากเขามาอีกทีหนึ่งตอนหลังเขาแบ่งงานให้เราทำน้อยลง มันไม่คุ้มเหนื่อยก็เหนื่อยไม่ไหวจริงๆ”(ID9)

“ช่วยตากับยาทำอาหารตามสั่งตอนแรกๆ ก็คืออยู่นะแต่พอมาตอนหลังรู้สึกมันร้อนยิ่งเวลาผักกับข้าวด้วยร้อนก็ร้อนเหม็นก็เหม็นบางวันลูกค้าก็มารอเยอะมากวันเสาร์และอาทิตย์”(ID2)

“ตอนนั้น ไปอยู่กับพี่เขาที่เพชรบูรณ์ที่บ้านเขาทำนาทำไร่หนูก็ไปช่วยทำนะ แต่ไม่ไหวเหนื่อยก็คนมันไม่เคยทำ บางทีก็คิดนี้เราต้องลำบากขนาดนี้เลยหรือ”(ID6)

“พอกกมาได้สักพักผมก็ไปช่วยพี่เขาไปเป็นลูกมือเขาพี่เขาให้ทำอะไรผมก็ทำรับเหมาซ่อมรถรับพี่เขาก็ให้เงินบางทีก็ 500 บาท แต่ตอนหลังเขาให้ผมทำงานมากขึ้นพอไม่ได้ตั้งใจก็คุมผมหาว่าผมไม่รู้เรื่องก็เลยไม่ไปทำอีกเลยครับ”(ID10)

“พอยายเสียก็มาอยู่กับแม่ มาทำงานที่นิคมอุตสาหกรรมบางชั้นเป็น โรงงานทำปะหมี่ งานที่ทำมันเหนื่อยแต่ก็ต้องทนเอาจะได้เอาเงิน ไปเรียนต่อให้จบด้วย”(ID12)

“ช่วงที่รอจะไปสมัครเรียนต่อก็ได้ไปทำงานที่สวนสยามเป็นคนขายของตามซุ้มขายของต่างๆ ก็ทำงานเป็นรายวันช่วงนั้นดูแลมันไม่ค่อยแน่นอนนึกว่าคงไม่มีอนาคตแน่และอีกอย่างจุดมุ่งหมายของเราคือต้องเรียนต่อให้จบ”(ID13)

2.2.2 อยู่เฉยๆ เหมือนคนไร้ค่า

เมื่อได้มาอยู่เฉยๆเป็นระยะเวลาานานทำให้เกิดความรู้สึกเบื่อ ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“ตอนแรกออกมาแล้วอยู่บ้านเฉยๆ ไม่ต้องรับผิดชอบอะไรผมว่ามันสบายดีนะลืมเรื่องการเรียนหนังสือไปเลย แต่ตอนหลังพอได้คิดกับรู้ว่านี่เราออกมาทำไมเนี่ยเพื่อนๆ รุ่นเดียวกันเขายังเรียนหนังสือกันอยู่เลย”(ID11)

“เบื่ออยู่เฉยๆ เพื่อนที่เคยเล่นด้วยก็หายไปหมดไม่ค่อยได้เจอกันเหมือนเดิมอีกแล้ว เหลือแต่เราคนเดียวมันเหงาเหมือนกันครับ”(ID4)

“ช่วงที่ออกมาอยู่เฉยๆก็ช่วยเลี้ยงน้องชายของซำหน้าร้านช่วยแม่เหมือนชีวิตปล่อยไปวันๆ ยังงี้ก็ไม่รู้แล้วอีกหน่อยเราจะทำงานอะไรเรียนก็ไม่จบ”(ID8)

2.2.3 แฟนที่อยู่ด้วยกันมาทั้งไป

มีความสุขที่ได้อยู่ด้วยกันไม่นานแฟนก็มาทั้งไปมีคนอื่น ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“ตอนที่หนูยังเรียนอยู่เขาก็เอาใจใส่หนูดีนะค่ะ แต่พอหนูออกไปอยู่กับเขาที่เพชรบูรณ์ด้วยกันแล้วไม่นานเขาก็เปลี่ยนไปไม่ค่อยสนใจหนูเหมือนเมื่อก่อนเลย ตอนนั้นเขาชวนหนูมากรุงเทพแล้วทิ้งหนูให้อยู่ที่บ้านหนูเลยแล้วเขาก็ไม่มาหาหนูอีกหนูก็คิดว่าช่างมันละอะตอนหลังเขาก็ไปมีแฟนใหม่ค่ะ”(ID6)

2.2.4 เห็นเพื่อนๆ เรียน

การที่ออกมาอยู่ข้างนอกไม่ได้เป็นนักเรียนอีกต่อไปแล้วนั้นรู้สึกมีอิสระแต่มันดูไร้ค่าพอเห็นเพื่อนเก่าคุยกันถึงเรื่องการเรียนทำให้อยากกลับไปเรียนอีกครั้ง ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“เจอใครก็มีแต่คนถามว่าไม่ไปโรงเรียนหรือ อ้าวทำไมไม่ไปละหนูก็รู้สึกไม่ค่อยสบายใจนะที่เขาถามอย่างนี้อีกอย่างหนึ่งเพื่อนมันไปสมัครเรียนที่ กสน. กัน หนูก็เลยไปสมัครแล้วก็ไปเรียนกับมัน”(ID3)

“ตอนออกมาก็ไม่ได้ทำอะไรเลยอยู่บ้านเฉยๆ จริงๆ อยู่ได้เป็นปีนะหลังจากที่สบายใจแล้วก็อยากเรียนต่อแล้วอีกอย่างเพื่อนก็ไปเรียนกันก็เลยอยากกลับไปเรียนอีกครั้งหนึ่งค่ะ”(ID5)

“ตอนออกมาที่อยู่เฉยๆ นะครับ ไม่ได้ทำอะไรพออยู่ไปนานๆ ก็เริ่มเบื่ออยากกลับไปเรียนอีกแต่คงไม่ไปเรียนทำเคมีอีกเพื่อนก็ไม่รู้ไปไหนหมดพอเคมีเพื่อนอีกคนที่อยู่ด้วยกันแถวหน้าไปเรียน กสน. แล้วก็คุยกับพี่สาวว่าอยากจะไปเรียนกับเพื่อนพี่สาวก็พาไปสมัครเรียน”(ID10)

ประเด็นที่ 3 การกลับสู่สภาพการเรียน

ปัญหาต่างๆ ที่มีผลทำให้เด็กนักเรียนต้องตัดสินใจออกกลางคันนั้นก็จะเป็นประกอบไปด้วย ปัญหาที่เกิดจากตัวนักเรียนเองไม่สนใจการเรียนหนีเรียนเป็นประจำซึ่งก็มีผลทำให้ผลการเรียนไม่ดี ปัญหาที่ได้รับจากครอบครัวที่แตกแยกขาดความอบอุ่นมีผลทำให้ไม่มีสมาธิหรือมีกระจัดกระใจที่จะเรียน ปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจสภาวะทางการเงินของพ่อแม่ผู้ปกครองไม่มีเงินให้ลูกไปโรงเรียนค่าเทอมไม่มีจ่ายและสุดท้ายก็คือปัญหาที่เกิดจากครูผู้สอนที่ลงโทษเด็กๆ เกินกว่าเหตุทำให้เด็กนักเรียนเกิดความกลัวแล้วไม่กล้าไปโรงเรียนสุดท้ายก็ออกกลางคัน ชีวิตหลังจากที่ออกกลางคันมาไม่ว่าจะไปทำงานหรืออยู่บ้านเฉยๆ ทำให้ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาจนต้องทำให้กลับเข้ามาศึกษาใหม่อีกครั้งหนึ่ง

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นของเหตุการณ์ ที่มีผลทำให้เด็กนักเรียนที่ออกกลางคันกลับมาเรียนต่ออีกครั้งเป็น 2 ประเด็น คือ

3.1 ตระหนักรู้ด้วยตนเอง

3.1.1 คิดถึงความหวังของพ่อแม่

- 3.1.2 มีงานทำแต่รายได้น้อย
- 3.1.3 เรียนไปด้วยทำงานไปด้วย
- 3.2 ได้รับแรงกดดันจากสังคม
 - 3.2.1 โดนดูถูกไว้การศึกษา
 - 3.2.2 เห็นคนอื่นเรียน
 - 3.2.3 เหนื่อยกับงานที่ทำ
 - 3.2.4 แฟนมาทิ้งไป

3.1 ตระหนักรู้ได้ด้วยตนเอง

การที่จบการศึกษาในระดับที่สูงก็จะเป็นที่ภาคภูมิใจต่อทั้งตนเองและคนในครอบครัวรวมทั้งได้รับการยกย่องยอมรับจากบุคคลทั่วไป ไปได้เวลาไปสมัครงานที่ไหนเขาก็รับสามารถที่จะเลือกงานที่ให้ผลตอบแทนที่สูงๆ งานที่ทำก็สบายไม่ลำบากได้เงินเดือนที่สูง ผิดกับคนที่ไม่มีวุฒิการศึกษาอยากจะทำหน้าที่ดีๆ ก็ไม่มีใครรับ งานที่ต้องการให้ไปทำก็เป็นงานที่ใช้แรงงานไม่ต้องใช้ความรู้ความสามารถที่สำคัญงานที่มีให้ทำก็ลำบากเงินเดือนต่ำสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ตระหนักได้และเห็นความสำคัญของการศึกษาจนต้องมาเรียนใหม่

3.1.1 คิดถึงความหวังของพ่อแม่

เมื่อเวลาผ่านไปทำให้เด็กหลายคนคิดได้และคิดถึงคำพูดของพ่อแม่อีกครั้ง ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“ตอนที่ยังเรียนหนังสืออยู่พ่อกับแม่เคยพูดกับหนูว่าอยากให้ครอบครัวของเราสักคนหนึ่งเรียนจบปริญญาเพื่อเป็นที่เชิดหน้าชูตาเหมือนคนอื่นเขาบ้าง ซึ่งหนูก็เคยรับปากทำว่าจะต้องทำให้ได้แต่หนูก็ต้องมาออกกลางคัน หนูก็คิดอยู่ในใจตลอดพอหนูคิดได้เลยกลับมาเรียนและคิดว่ามันคงสาย”(ID13)

“พ่อเคยบอกว่ายอยากให้หนูเรียนจบเหมือนพ่อแต่หนูก็เรียนไม่จบพอมีโอกาสก็อยากกลับมาเรียนต่อเพื่อให้จบปริญญาเหมือนที่พ่อคาดหวังไว้อยากให้พ่อภูมิใจในตัวหนูค่ะ”(ID5)

3.1.2 มีงานทำแต่รายได้น้อย

เมื่อได้ทำงานจริงและพบว่ารายได้ที่ได้นั้นมันไม่มากอย่างที่คิดทำให้เด็กบางคนเริ่มคิดได้ ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“ผมทำงานไปเรื่อยๆ ตอนแรกก็ไม่คิดอะไรวันหนึ่งได้ 250 บาท ตอนหลังมางานมันเยอะเหนื่อยครับพอไม่มีงานนั่งเฉยๆ ก็โดนค่าหาว่าไม่ทำงานอีกอย่างผมเห็นพี่ที่ทำงานเขาจบ ปวส. ได้เงินเยอะและงานเขาก็ไม่เห็นจะเหนื่อยเหมือนผมเลยผมว่า ผมกลับมาเรียนต่อดีกว่าก็เลยตัดสินใจมาเรียนครับ”(ID1)

3.1.3 เรียนไปด้วยทำงานไปด้วยก็ไม่เสียหาย

การเรียนสมัยนี้สามารถเรียนไปด้วยแล้วทำงานหรือทำสิ่งที่ตัวเองต้องการควบคู่ไปด้วยกันได้เพราะมีการศึกษานอกระบบหรือ กศน. ที่สามารถไปเรียนหลังเลิกงานหรือว่าเรียนวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ได้ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“ผมมาคิดดูแล้วคนอื่นเขายังมีเวลาที่จะไปเรียนได้เลย ผมก็เลยตัดสินใจที่จะมาเรียนต่อครับ พอจบ ม.6 ก็จะไปสมัครเรียนต่อวิทยาศาสตร์การกีฬาที่ รามคำแหงครับ”(ID14)

3.2 ได้รับแรงกดดันจากสังคมรอบข้าง

การเรียนไม่จบและออกกลางคันไม่ว่าจะด้วยเหตุผลอันใดย่อมถูกสังคมมองว่าเป็นเด็กที่ไม่ดีเป็นเด็กที่เกเรโดนดูถูกว่าเป็นพวกไร้การศึกษา เป็นภาระของพ่อแม่และกลายเป็นปัญหาของสังคม การได้รับแรงกดดันจากสังคมรอบข้างก็เป็นอีกปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เด็กกลับเข้ามาเรียนต่ออีกครั้งหนึ่ง

3.2.1 โดนดูถูกว่าไร้การศึกษา

เมื่อโดนดูถูกดูแคลนจากคนรอบข้างมากมายมันกลายเป็นแรงผลักดันอยากให้เรียนต่ออีกครั้ง ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“คนที่บ้านชอบดูถูกอะไรประมาณนี้ว่าไม่จบความรู้แค่นี้ไม่มีปัญญาเลี้ยงพ่อแม่ได้หรอกมันก็เหมือนเป็นแรงผลักดันให้หนูต้องมาเรียนต่อ”(ID6)

“คนที่ไปทำงานด้วยบอกว่าเรียนจบแค่นี้จะทำงานที่ดีๆ สบายๆ แต่รายได้สูงๆ ที่ไหนเขาจะจ้างเรา จบแค่นี้ได้ทำงานก็ดีถมเถแล้ว”(ID12)

3.2.2 เห็นคนอื่นเขาเรียนกัน

การที่เด็กรุ่นเดียวกันซึ่งอยู่ในวัยที่กำลังศึกษาเห็นความแตกต่างทำให้ต้องตัดสินใจกลับมาเรียนต่อ ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“เห็นเพื่อนๆ เข้ามหาวิทยาลัยแล้วแล้วเราละมันเหมือนเหมือนข้อเปรียบเทียบและแรงผลักดันให้หนูต้องหวนกลับมาเรียนอีกครั้งหนึ่งแล้วญาติส่วนใหญ่เขาก็จบบริญญากันแทบทั้งนั้น”(ID3)

3.2.3 เหนื่อยกับงานที่ทำ

เมื่อความรู้น้อยเลยมักจะได้ทำงานที่หนักและเหนื่อยกว่าคนที่เรียนสูง ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“ก็อย่างที่ผมพูดละครับว่าที่บ้านมีรถเกี่ยวข้าวไปรับจ้างเกี่ยวข้าวตามต่างจังหวัด คันก็คันเหนื่อยก็เหนื่อยสู้ไปเรียนต่อจะดีกว่า”(ID7)

“ให้ผมเข้าไปล้างรถวันละ 300 บาทไม่ได้พักเลยหัวหน้าที่มาคอยจู้จี้ทุกวัน ลูกค้าก็หาว่าล้างไม่สะอาด”(ID1)

3.2.4 แพนมาทิงไป

เมื่อแพนมาทิงไปก็ไม่ว่าจะทำอะไรต่อไปเลยคิดว่าการกลับไปเรียนใหม่น่าจะเป็นอะไรที่ดีกว่า ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“เขาไม่ค่อยเอาใจใส่เราเหมือนเดิมไปมีผู้หญิงคนใหม่พาซ้อนมอเตอร์ไซค์แล้วมาบอกเลิกกับเราเฉยเลยเราก็ไม่รู้จะทำอย่างไรอยู่ๆ ไปก็ทำใจไม่ได้เลยปรึกษากับพ่อกลับมาเรียนต่อตั้งใจเรียนดีกว่า”(ID5)

“หลังจากที่เลิกกับแฟนแล้วกลับมาอยู่กับแม่ ก็รู้ว่าคนที่รักเราจริงก็คือแม่นั่นเอง หนูเลยบอกว่าขอโทษแล้วหนูจะกลับมาเรียนใหม่”(ID6)

ประเด็นที่ 4 การศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้น ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ที่เกี่ยวกับ การศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ออกเป็น 2 หัวข้อ คือ

4.1 ประสบการณ์การเรียนรู้ กศน

4.2 สิ่งที่ได้รับจากการเรียน กศน

4.1 ประสบการณ์การเรียนรู้ กศน.

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ได้ให้ความหมาย การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย คือ กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัด และระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้นและมีวิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษาหรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้ ส่วนหลักการของการศึกษานั้นยึดหลักดังต่อไปนี้คือ

1. ความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทั้งถึงเป็นธรรม และมีคุณภาพ เหมาะสมกับสภาพชีวิตของประชาชน
2. การกระจายอำนาจแก่สถานศึกษาและการให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเรียนรู้
3. การเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย
4. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีความหลากหลายทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่วนที่นำ เทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา
5. การจัดกรอบหรือแนวทางการเรียนรู้ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน

ในส่วนของเป้าหมายของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นก็มีเป้าหมายในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยดังนี้คือ

1. ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพกำลังคนและสังคมที่ใช้ความรู้และภูมิปัญญาเป็นฐานในการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความมั่นคง และคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ตามแนวทางการพัฒนาประเทศ
2. ภาศึเครือข่ายเกิดแรงจูงใจและมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมเพื่อจัดกิจกรรมการศึกษา
3. ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระที่สอดคล้องกับความสนใจและความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพชีวิต ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
5. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์และเทียบโอนผลการเรียนกับการศึกษาในระบบ

ในส่วนของผลการวิจัยที่พบส่วนที่เป็นประโยชน์โดยตรงคือ

1. ไม่จำกัดอายุในการเรียนสามารถกลับเข้าไปเรียนได้ถึงแม้จะออกมาหลายปีแล้วก็ตาม
2. ใช้เวลาในการเรียนไม่มากเรียนเฉพาะวันอาทิตย์ 2 ชั่วโมงและใช้เวลาแค่ 2 ปีก็สามารถจบหลักสูตรไปเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นของการศึกษาระบบปกติได้
3. สามารถเรียนไปด้วยและทำงานไปด้วยก็ได้
4. ไม่มีกฎระเบียบมากมาย
5. การเรียนการสอนไม่เครียดเหมือนกับการเรียนในภาคปกติ
6. ค่าใช้จ่ายในการเรียนก็ไม่สูง

ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“จริงๆ หนูก็ชอบการเรียนแต่ไม่ชอบกฎระเบียบที่จู้จี้ เห็นว่าการเรียน กศน ก็ สามารถจบ ม.3 และ ม.6 ได้เช่นกัน และตอนนี้วันธรรมดาหนูก็ช่วยตากับยายขายอาหารตามสั่งได้ วันอาทิตย์ก็ไปเรียนแปด โมงถึงสิบ โมงแค่สอง ชั่วโมงเองถ้ารู้แบบนี้เรียนเสียตั้งแต่จบ ป.6 ก็คงจะดี”(ID2)

“พอเห็นรูปพ่อที่รับปริญญาหนูก็อยากจะเป็นเหมือนพ่อบ้างและพ่อก็บอกว่าการเรียน กศน. พอจบแล้วก็สามารถใช้ในการเรียนต่อในระดับปริญญาได้”(ID5)

“วันนั้นพี่สาวพาผมไปสมัครเรียนที่ กศน. เพราะเห็นว่าค่าทอมก็ไม่แพงและก็เรียนเฉพาะวันอาทิตย์ก็เท่านั้นเอง สะดวกและอยู่ใกล้บ้านด้วย”(ID15)

“หนูว่าการเรียนที่ กศน. มันก็สะดวกสบายดีนะสามารถเลือกไปเรียนที่เราสะดวก และใกล้บ้านได้ด้วย อยากเรียนให้มันจบจะได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น”(ID3)

“ก็โอเคนะครับเรียนไปด้วยทำงานไปด้วยพอจบ ม.6 ผมก็จะไปเรียนต่อระดับ ปวส. ที่เทคนิคสมุทรปราการ เห็นรุ่นพี่ที่ทำงานเขาก็ไปเรียนที่นี่ครับ”(ID1)

4.2 สิ่งที่ได้รับจากการเรียน กศน

จากผลการวิจัยประสบการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่าประสบการณ์ต่างๆที่เราได้รับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 15 คน ได้ให้บทเรียนที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิต ซึ่งสามารถแยกได้เป็น 3 ช่วงดังนี้คือ 1) ช่วงที่ประสบ ปัญหาระหว่างเรียน 2) ช่วงที่ฟื้นฟูสภาพการเรียน และ 3) ช่วงที่กลับเข้าสู่สภาพการเรียน

1) ช่วงที่ประสบปัญหาระหว่างเรียน ช่วงนี้เป็นช่วงของการที่ได้รับปัญหาจนมีผล ทำให้ต้องตัดสินใจออกกลางคัน บทเรียนชีวิตที่ได้รับก็คือ

(1) เรื่องของหน้าที่การเป็นนักเรียนจุดมุ่งหมายสูงสุดก็คือการเรียนให้จบตาม หลักสูตรที่กำหนดไว้

(2) การตัดสินใจเลือกที่จะเรียนต่อหรือจะออกกลางคันขึ้นอยู่กับตัวของเราเอง เป็นคนตัดสินใจ 3) สิ่งที่ได้ตัดสินใจไปแล้วไม่อาจจะแก้ไขได้ต้องไตร่ตรองให้รอบครอบเสียก่อนอย่า ให้อารมณ์อยู่เหนือเหตุผล

2) ช่วงที่ฟื้นฟูสภาพการเรียน ช่วงนี้เป็นช่วงที่ได้ก้าวออกมาจากความทุกข์ที่เกิดจาก ปัญหาต่างๆที่ได้รับตอนที่ยังเป็นนักเรียน แล้วมาใช้ชีวิตเป็นคนธรรมดาเหมือนคนอื่นทั่วไป บทเรียนชีวิตที่ได้รับก็คือ

(1) ความสุขที่ได้รับหลังจากออกกลางคันมาเป็นแค่ความสุขชั่วขณะสั้นๆ เท่านั้นเอง

(2) การใช้ชีวิตนอกรั้วโรงเรียนเหมือนคนธรรมดาคนหนึ่งไม่เหมาะกับเด็กในวัยเรียน

3) ช่วงที่กลับเข้าสู่สภาพการเรียน ช่วงนี้เป็นช่วงที่เห็นความสำคัญของการศึกษาแล้ว กลับมาเรียนต่ออีกครั้งหนึ่ง บทเรียนชีวิตที่ได้รับก็คือ

(1) การทำให้พ่อแม่รู้สึกภูมิใจคือการกลับมาเรียนหนังสือ

(2) การจะก้าวหน้าในอนาคตในอนาคตในการทำงานจำเป็นต้องได้รับการศึกษา

(3) หน้าที่ที่เหมาะสมของเด็กก็คือการเรียนยังไม่พร้อมที่จะทำงาน

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาเพื่อศึกษาประสบการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การทำวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่เป็นนักเรียนที่เคยออกกลางคันแล้วกลับเข้าศึกษาต่อจำนวน 15 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นนักเรียนที่ออกกลางคนมาอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 1 ปี
2. ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน)
3. ผู้ให้ข้อมูลหลักมีอายุระหว่าง 15-18 ปี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) จากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เคยออกกลางคันและขณะนี้กำลังศึกษาต่อที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 3 แห่งด้วยกัน คือ

1. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หมู่บ้านพนาสนธิ ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 5 คน
2. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ชุมชนสุเหร่าแดง แขวงคันนายาว กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน และ
3. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ชุมชนบ้านเกาะสวนสยาม แขวงคันนายาว กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน รวมนักเรียนทั้งหมด 15 คน

โดยลักษณะการพูดคุยและสนทนาเป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) แนวคำถามสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมในระหว่างการสนทนาซึ่งใช้ระยะเวลาในการสนทนากลุ่มนักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด 15 คน กลุ่มละประมาณ 2 ชั่วโมง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการถอดคำสัมภาษณ์จากเครื่องบันทึกเสียงแบบคำต่อคำแล้วฟังซ้ำเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลทำความเข้าใจกับข้อมูล การถอดรหัสและการตีความแล้วให้ความหมายแก่ข้อมูลตามมุมมองของผู้วิจัย ซึ่งได้หาความสัมพันธ์ของข้อมูลแล้วจึงรวบรวมประเด็นที่คล้ายคลึงกันให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกันจากนั้นจึงหาความสัมพันธ์ของหมวดหมู่ย่อยให้เป็นหมวดหมู่ ประเด็นย่อย แล้วเป็นประเด็นหลัก (theme) ด้วยการหาความสัมพันธ์ของข้อมูลมาเชื่อมโยงกันและเปรียบเทียบกับ การตีความของผู้วิจัยโดยการวิเคราะห์ข้อมูล โครงสร้างของประเด็นหลักเพื่อให้เห็นภาพรวมทั้งหมดและเพื่อเข้าถึงแก่นแท้ของประสบการณ์ โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องและเนื้อหาสาระความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยการขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ

6. ผลการวิจัย

ข้อค้นพบผลการวิจัยเรื่อง ประสบการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 15 ราย สามารถวิเคราะห์และสรุปผลออกมาเป็น 4 ประเด็นหลักๆ ดังนี้ คือ

6.1 การประสบปัญหาระหว่างเรียน

เด็กที่เรียนระดับมัธยมไม่ว่าตอนต้นหรือตอนปลายถือว่าเป็นช่วงของวัยรุ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เป็นวัยที่อยากรู้อยากลองหาความยับยั้งชั่งใจให้ได้คิดสิ่งไหนดีสิ่งไหนไม่ดี รวมทั้งสภาวะจิตใจไม่สามารถที่อดทนกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1.1 มีปัญหาเกี่ยวกับตัวเอง ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดที่เรียนอยู่ในห้องเรียนเดียวกันซึ่งก็เป็นเด็กรุ่นราวคราวเดียวกันนั้นก็ย่อมจะมีพัฒนาการทางด้านร่างกายและจิตใจ ความคิดความอ่าน ความสามารถที่ไม่น่าที่จะแตกต่างกัน ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่าในเด็กนักเรียนห้องๆ หนึ่งจะประกอบไปด้วยเด็กที่ดีและไม่ดีปะปนกันไป เด็กบางคนก็เรียนเก่งสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้ที่เป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นที่ชื่นชมของครูบาอาจารย์ เป็นขวัญใจและเป็นที่รักของเพื่อนๆ ในห้องเรียน แต่เด็กบางคนก็หัวไม่คิดอาจทำให้เรียนไม่รู้เรื่องไม่ทันเพื่อน ผลคะแนนสอบก็ไม่ดีสอบตกเป็นประจำ ซึ่งในสายตาคนส่วนใหญ่อาจมองว่าเรียนหนังสือก็ไม่เอาไหน ไม่ตั้งใจเรียนทั้งที่จริงทำได้ทำเต็มที่แล้วสำหรับเขา ในเมื่อเจอสภาพแบบนี้เด็กก็รู้สึกมีความแปลกแยกอยู่ในชั้นเรียนอย่างไม่มีความสุข จึงหันไปหาความสุขอย่างอื่นใส่ตัวไม่ว่าจะเป็นเล่นเกมส์ เกี่ยวกับเพื่อน สุดท้ายก็ตัดสินใจออกจากโรงเรียนต่างๆ ที่เรียนยังไม่จบในที่สุด จากที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถจำแนกได้เป็น 5 ประเด็นย่อย คือ 1) เรียนไม่เก่ง 2) เรียนไม่ทันเพื่อน 3) คิดเพื่อน 4) คิดเกมส์ และ 5) เข้ากับเพื่อนไม่ได้

1) *เรียนไม่เก่ง* ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนก่อนที่จะเข้ามาอยู่รวมกันในระดับมัธยมพื้นฐานทางด้านความรู้ที่ติดตัวมา มีความแตกต่างกัน บางคนพ่อแม่มีเงินเขาก็มีปัญญาที่จะส่งลูกๆ ให้เข้าเรียนในโรงเรียนที่ดีๆ ส่งให้เรียนพิเศษ แต่สำหรับเด็กบางคนพ่อแม่ยากจนก็ไม่มีปัญญาที่จะได้เรียนโรงเรียนที่ดีไม่ได้เรียนพิเศษอะไร ดังนั้นในห้องหนึ่งก็จะประกอบไปด้วยเด็กที่เก่งกับไม่เก่งปะปนกันไป เด็กที่ไม่เก่งถึงแม้จะตั้งใจเรียนขนาดไหนผลการเรียนของวิชาบางวิชาก็ไม่ค่อยดี ยิ่งพอมีปัญหาก็ไม่ยอมไปเรียนก็ไม่ค่อยได้ไม่มีใครให้ความสนใจ สอบก็ผ่านในเมื่อมันยากนักก็ไม่เข้า

เรียนมันเลยดีกว่าพอไม่เข้าเรียนก็คิด ขร.(ขาดเรียน) ดังนั้นผู้ให้ข้อมูลจึงตัดสินใจหนีปัญหาโดยการออกกลางคัน

2) *เรียนไม่ทันเพื่อน* จากการสอบถามพบว่าการเรียนไม่ทันเพื่อนไม่ใช่พวกเขาไม่อยากไปเรียนเพียงแต่บางทีมันก็มีเหตุผลวิสัยที่ทำให้ไม่สามารถไปเรียนได้ เช่น เรื่องของสุขภาพการเจ็บไข้ได้ป่วย บางคนก็ให้ความสำคัญกับคนรักมากกว่าการเรียนจนไม่มีสมาธิกับการเรียนและเรียนไม่ทันเพื่อน นอกจากนี้เด็กบางคนก็มีหน้าที่อื่นนอกจากการเรียนหนังสือและความที่ยังเด็กอาจทำให้การแบ่งเวลาในการทำสิ่งต่างๆ ยังไม่ดี ใส่ใจไปกับหน้าที่อื่นมากกว่าหน้าที่การเรียนหนังสือและเรียนไม่ทันเพื่อนในที่สุด ดังนั้นเมื่อเรียนไม่ทันเพื่อนก็หมดกำลังใจในการเรียนและตัดสินใจที่จะเลิกเรียนไปในที่สุด

3) *คิดเพื่อน* สำหรับช่วงหัวเลี้ยวหัวต่ออย่างวัยมัธยมปฏิเสศไม่ได้เลยว่าเพื่อนเป็นคนหนึ่งที่สำคัญในชีวิต เมื่อมีปัญหาอะไรก็นำไปปรึกษาเพื่อนเพราะคิดว่าเพื่อนนั้นเข้าใจและไม่ต้องเสียเงินค่าเหมือนเวลาไปปรึกษาพ่อแม่ เมื่อเจอเพื่อนที่มีปัญหาเหมือนกับตัวเราพวกเขายังคิดว่าเพื่อนมีความเข้าใจซึ่งกันและกันมากกว่าเดิม ยิ่งได้ไปรู้จักกับเพื่อนนอกโรงเรียนที่ไม่ได้เรียนหนังสือยิ่งทำให้สบายใจกันไปใหญ่ชวนไปไหนก็ไปชวนทำอะไรก็ตามกันและก็ไม่ไ้ไปเรียนในที่สุด

4) *คิดเกมส์* ขึ้นชื่อว่าเกมส์แน่นอนย่อมต้องทำออกมาเพื่อที่จะให้ผู้ที่เล่นเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ร้านเกมส์ก็มีอยู่แทบจะทุกที่ตามตรอกซอกซอยและเมื่อได้ลองเล่นก็ติดใจในเกมส์ที่ให้ความสนุกสนานตื่นเต้นเร้าใจจนท้ายที่สุดก็ยอมหนีเรียนเพื่อไปเข้าร้านเกมส์

5) *เข้ากับเพื่อนไม่ได้* เด็กนักเรียนที่มาอยู่รวมกันบุคลิกภาพของแต่ละคนก็แตกต่างกันไปใครเข้ากันได้ก็จะมาอยู่กลุ่มเดียวกันทำให้ในแต่ละห้องก็จะมีหลายๆ กลุ่มแต่ก็อาจจะมียบางคนที่เข้ากับกลุ่มเพศเดียวกันไม่ได้ทำให้ต้องไปคบกับเพื่อนต่างเพศกันเช่นผู้หญิงไปอยู่กลุ่มผู้ชายก็ถูกเพื่อนผู้หญิงในห้องมองว่าทำตัวมีปัญหาอยากเด่นหรือแอบชอบหรือมีอะไรกับผู้ชายในกลุ่มนั้น เกิดการพูดกระแนะกระแหนจนทำให้เบื่อและรำคาญจนสุดท้ายก็ไม่มาเรียนในที่สุด

6.1.2 ปัญหาครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของแต่ละคน ถ้าคนในครอบครัวอยู่พร้อมหน้าพร้อมตาให้ความรักความอบอุ่นซึ่งกันและกันครอบครัวนั้นก็มีความสุข แต่ถ้าสถาบันครอบครัวยังไม่เข้มแข็งมีการทะเลาะเบาะแว้งถึงขั้นลงมือแล้วเลิกลาจากกันไปย่อมมีผลกับคนในครอบครัวอย่างแน่นอน สุดท้ายปัญหาที่ตกอยู่กับ

เด็กๆที่เป็นลูกของตัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งสามารถจำแนกได้ 3 ประเด็นย่อย ดังนี้ 1) พ่อมีเมียน้อย 2) ทะเลาะกับแม่ และ 3) โดดเดี่ยวอยู่คนเดียว

1) *พ่อมีเมียน้อย* เหตุผลหลักๆ สำหรับปัญหาทางครอบครัวส่วนใหญ่ในปัจจุบันคงมาจากการนอกใจกันซะเป็นส่วนใหญ่ เมื่อวันหนึ่งพ่อแม่ต่างอยากทำในสิ่งที่ตนเองปรารถนาในเมื่อฝ่ายชายอยู่บ้านไม่มีความสุขเมียขี้บ่นจู้จี้ไร้เหตุผลก็ออกนอกบ้านไปหาความสุขนอกบ้านโดยการไปสังสรรค์กับเพื่อนไปหาคนที่รู้ใจนอกบ้านจนไปมีเมียน้อยส่วนฝ่ายหญิงเองก็ต้องแบกรับภาระครอบครัวทั้งตนเองทั้งลูกต้องดิ้นรนหางานทำทิ้งให้ลูกอยู่กับปู่ย่าที่ต่างจังหวัด ส่วนตัวเองก็เข้ามาหางานในเมืองหลวงทำได้มาเจอกับผู้ชายคนใหม่ที่เข้าใจปัญหาของตัวเองและยอมรับในตัวของเธอ ได้ก็ตกลงปลงใจกับสามีใหม่สุดท้ายคนที่มามีปัญหาก็คือ ลูก

2) *ทะเลาะกับแม่* การที่เกิดมาในครอบครัวที่แตกแยกพ่อไปทางแม่ไปทางส่วนตัวของลูกเองก็ถูกทิ้งไว้ให้อยู่กับญาติพี่น้องที่ต่างจังหวัดการที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ย่อมทำให้เกิดความเห็นห่างต่างคนต่างไม่เข้าใจกันลูกก็มองว่าแม่ไม่รักไม่สนใจหนีไปมีสามีใหม่ทิ้งให้ตัวเองอยู่ลำพังไม่ค่อยมาสนใจอะไรเลยพอได้ยินคนอื่นพูดว่าลูกตัวเองเป็นอย่างโน้นอย่างนี้ก็โทรมมาต่อว่าโดยไม่ฟังเหตุผลอะไรเลย

3) *โดดเดี่ยวอยู่คนเดียว* ปัจจุบันนี้ค่าครองชีพมีอัตราที่สูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับอดีตที่ผ่านมารายได้ขั้นต่ำ 300 บาท เมื่อรายได้ไม่พอกับรายจ่ายการที่ความคิดที่ว่าทำงานในกรุงเทพจะมีรายได้มากกว่าต่างจังหวัด พ่อแม่ก็ทิ้งให้ลูกๆ อยู่กันตามลำพังเด็กไม่รู้จะพึ่งพาใครมีความรู้สึกเหมือนถูกทอดทิ้งที่ป่าน้ำอาหรือจะให้ความรู้สึกที่อบอุ่นเหมือนพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดได้

6.1.3 ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม ปัจจุบันสังคมและเศรษฐกิจได้เปลี่ยนไปจากเดิมเข้าสู่เป็นยุคของเทคโนโลยี เน้นความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องอุปโภคบริโภคและแม้กระทั่งสาธารณูปโภคต่างๆ กลายเป็นสิ่งจำเป็นที่ปฏิเสธไม่ได้ไม่ว่าจะเป็นคนที่มีรายได้น้อยก็จำเป็นต้องใช้เพื่อความความสะดวกสบาย เช่น โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต ไลน์ ค่าใช้จ่ายประจำวันอีก และสมัยนี้ก็มีค่าใช้จ่ายในการเรียนที่สูงถึงแม้ภาครัฐจะมีนโยบายเรียนฟรีตามที่กำหนดแต่ก็ยังมีค่าใช้จ่ายอื่นๆอีกใช้ว่าจะฟรีทั้งหมดการทำงานเป็นรายวันตามกฎหมายกำหนด300บาทต่อวันจะพออะไรกับค่าใช้จ่ายในปัจจุบันนี้ ในปัญหาเศรษฐกิจและสังคมสามารถจำแนกได้ 3 ประเด็นย่อย คือ 1) พ่อแม่รายได้น้อย 2) สงสารพ่อแม่ และ 3) เงินไม่พอใช้

1) *พ่อแม่รายได้น้อย* ทุกคนอยากเรียนสูงๆ ทำงานสบายๆ รายได้ดีไม่อยากทำนาทำไร่ทำสวนซึ่งลำบากรายได้ก็ไม่แน่นอนฝนมาน้ำทำอุดมสมบูรณ์ผลผลิตทางการเกษตรก็ราคาดีก็ไม่ต่างอะไรกับพ่อแม่ผู้ปกครองที่ทนรับสภาพความยากจน ไม่ไหวก็ต้องเข้ามาหางานทำในเมืองหลวงแต่ว่าในเมื่อไม่มีความรู้เข้ามาก็ต้องมาเป็นลูกจ้างรายวันพ่อแม่บางคนก็มาจากต่างจังหวัด การศึกษาก็ไม่มีต้องมาทำงานรับจ้างเป็นรายวันหาเช้ากินค่ำรายได้ไม่พอกับรายจ่าย

2) *สงสารพ่อแม่* ความเป็นไปของครอบครัวรับรู้ได้ถึงความรู้สึกของเด็กๆ ความยากจนที่แสดงออกมาไม่ว่าจะเป็นค่างค่าเช่าเขามาทวงค่าเช่า โคนตัดไฟ กินข้าวกับน้ำพริกไข่เจียวแทบทุกวันเงินไม่มีให้ค่ารถไปโรงเรียน ทำให้ลูกๆ ตระหนักรู้และหาทางช่วยพ่อแม่ประหยัดค่าใช้จ่ายจึงตัดสินใจเลิกเรียนไปในที่สุด

3) *เงินไม่พอใช้* การไปเรียนก็ต้องมีค่าใช้จ่ายรายวัน ไม่ว่าจะเป็นค่าอาหารกลางวันค่ารถและค่ากิจกรรมอื่นๆ ซึ่งบางครั้งพ่อแม่ผู้ปกครองก็ให้เงินจำกัดซึ่งมันไม่พอใช้ในแต่ละวัน เมื่อขอเงินเพิ่มแม่ก็ไม่เข้าใจคิดว่าเด็กใช้เงินเปลือง

6.1.4 มีปัญหาเกี่ยวกับครู ครูมีความสำคัญมากต่อการศึกษาและอนาคตของชาติ แต่ครูในบ้านเรากลับเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่สูงมีภาระหนี้สินจำนวนมากในเมื่อปัญหาพื้นฐานยังไม่ดีก็จะมีผลต่อบทบาทหน้าที่ของคนทีแสดงออกมาให้เห็น ในสังคมปัจจุบันจนเห็นข่าวตามทีวีหรือตามสื่อออนไลน์ต่างๆ ที่เป็นที่ฮือฮากันมาแล้วนับต่อนับ โดยการมีปัญหากับครูมีประเด็นย่อยดังนี้

1) *ครูลงโทษเกินกว่าเหตุ* ในปัจจุบันยุคสมัยที่เปลี่ยนไปแต่ครูบางคนยังคงไม่เปิดรับปรับความคิดตามยุคสมัยทำให้บางทีครูกับเด็กมีความเข้าใจและความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันเมื่อเกิดการลงโทษบางทีเด็กก็ไม่เข้าใจทำไมเรื่องเล็กน้อยถึงลงโทษกันขนาดนี้ทำให้เกิดความเบื่อนายในการไปโรงเรียนเกิดขึ้น

6.2 การฟื้นฟูสภาพการเรียน

ทุกปัญหาที่เด็กนักเรียนได้รับตอนที่ยังเป็นนักเรียนอยู่นั้นล้วนมีผลกระทบและส่งผลต่อการเรียน ไม่ว่าจะเป็น 1) ปัญหาที่เกิดจากตัวเองเช่นเป็นคนทีเรียนไม่เก่ง, เบื่อการเรียน, คบเพื่อนมั่วสุ่มกันเล่นเกมสัจจนสุดท้ายก็ไม่ไปโรงเรียน 2) ปัญหาที่เกิดจากครอบครัวเช่นครอบครัวแตกแยก, พ่อไปมีเมียอื่น ทะเลาะกันในครอบครัว, โคนที่อยู่กับญาติพี่น้อง 3) ปัญหาเกี่ยวกับภาวะทางเศรษฐกิจเช่นพ่อแม่รายได้น้อย ไม่พอให้ลูกๆ ไปโรงเรียน, สงสารและเห็นใจพ่อแม่ 4) ปัญหาเกี่ยวกับครูเช่นครูลงโทษเกินกว่าเหตุจนทำให้เด็กเบื่อครูและเบื่อกับการเรียนในที่สุดออกจาก

โรงเรียน พอออกจากโรงเรียนแล้วก็มาใช้ชีวิตเหมือนคนธรรมดาทั่วไปไม่ต้องไปเรียน โรงเรียนอีก
 ละอยากอยู่บ้านเฉยๆ ก็ทำได้อยากจะทำงานก็ได้ทำมีเงินใช้ด้วยอยากไปอยู่กับแฟนก็ทำได้อย่าง
 เต็มที่ พอออกมาใช้ชีวิตภายนอกโรงเรียนก็เจอปัญหาอีกรู้สึกอึดอัดใจอยู่บ้านเฉยๆเหมือนคนไร้ค่า
 เพื่อนรุ่นเดียวกันเขาก็ไปเรียนกันหมดงานที่ทำก็เหนื่อยรายได้ก็น้อย โดยผู้วิจัยได้จัดกลุ่มของ
 เหตุการณ์ที่นักเรียนได้รับหลังจากที่ออกจากกลางคันได้ดังนี้

6.2.1 ชีวิตที่คิดว่าดีหลังจากหนีปัญหา ตอนที่ยังมีปัญหาอยู่นั้นก็คิดอยู่เสมอว่า
 อะไรนะที่ทำแล้วให้เราหายทุกข์ได้พอออกจากโรงเรียนแล้วได้มาทำตามที่ได้คิดไว้ตั้งแต่ตอนแรกก็
 ทำให้มีความรู้สึกที่ดี มีความภูมิใจในตัวเองที่ออกมาแล้วได้งานทำมีเงินใช้บางคนก็อยู่บ้านเฉยๆ
 สบายใจไม่ต้องปวดหัวเกี่ยวกับการเรียน อยากอยู่กับคนที่เรารักก็ทำได้ โดยมีประเด็นย่อย
 3 ประเด็น

1) **ภูมิใจได้ทำงานและมีเงินใช้** หลังจากทีออกมาผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนก็ได้
 ทำงานในลักษณะที่แตกต่างกันไปแล้วแต่โอกาสของแต่ละคนบางคนก็ไปทำงานเป็นพนักงานเก็บ
 เงินตามร้านสะดวกซื้อ ไปทำงานโรงงานกับพ่อแม่ผู้ปกครองที่สามารถจะฝากเข้าทำงานได้ เด็กบาง
 คนที่บ้านมีธุรกิจส่วนตัวก็ไปช่วยทางบ้านทำงานถึงแม้จะมีงานทำแต่งานที่เด็กเหล่านั้นทำเป็นงาน
 ที่ไม่ต้องการความรู้ความสามารถเป็นแรงงานไร้ฝีมือใดๆ ก็สามารถทำได้แต่พอได้รับเงิน

2) **อยู่เฉยๆ ไม่ต้องรับผิดชอบไม่ต้องเรียน** ผู้ให้ข้อมูลบางคนพอออกมาแล้ว
 ก็ไปทำงานช่วยเหลือตัวเองไม่ต้องเป็นภาระของพ่อแม่ผู้ปกครองแต่ก็มีนักเรียนบางคนเช่นกันที่ไม่
 ไปทำงานอยู่บ้านเฉยๆเที่ยวเตร่มีความสุขไปวันๆ เพราะไม่ต้องไปโรงเรียนเหมือนแต่ก่อน

3) **ได้อยู่กับแฟน** ผู้ให้ข้อมูลบางคนก็เริ่มคบผู้ชายในเชิงชู้สาวตั้งแต่ตอนที่
 ยังเรียนหนังสือ ผู้ใหญ่ว่ากล่าวตักเตือนยังไงก็ไม่เชื่อฟังจนถึงขั้นเลยเถิดได้เสียนกับรุ่นพี่ที่อยู่ข้าง
 นอกโรงเรียนซึ่งไม่ได้เรียนหนังสือพอเขาไปอยู่ที่ไหนด้วยความรักความหลงก็ต้องไปอยู่กับเขาด้วย

6.2.2 ปัญหาเก่าหมดไป ปัญหาใหม่เข้ามา ตอนที่อยู่โรงเรียนก็เจอปัญหา เมื่อออก
 จากโรงเรียนมาแล้วกลับพบปัญหาอีกเช่นกัน ได้ทำงานก็จริงอยู่แต่งานสำหรับเด็กที่ไม่มี
 วุฒิการศึกษาก็เป็นแค่คนใช้แรงงานทั่วไปใครก็ทำได้ ทั้งหนักและเหนื่อยค่าแรงไม่คุ้มการ
 เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การ ครั้นพอออกมาแล้วและไม่ได้ทำอะไรนานๆก็เกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย
 เหมือนคนไร้ค่าเพื่อนๆ รุ่นเดียวกันเขาก็เรียนหนังสือกันหมดแล้วอนาคตจะเป็นอย่างไร ออกไปอยู่

กับแฟนตอนแรกมันก็คืออยู่แต่พอนานไปก็เริ่มมีปัญหากันอยู่ไม่ได้ก็ต้องเลิกจากกันไปเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่สำหรับเด็กๆ ซึ่งสามารถจำแนกได้ 4 ประเด็นย่อย

1) *งานที่ทำรายได้น้อยและเหนื่อย* การที่ได้ออกไปสัมผัสงานจริงๆ ก็ทำให้ได้รู้ว่าลักษณะของงานที่เราทำอยู่แท้จริงแล้วเป็นอย่างไร เด็กอย่างเราจะทำไหวไหม เพื่อนร่วมงานที่มีวุฒิการศึกษาที่มากกว่าเราทำไมเขาได้ทำงานที่ดีกว่าเราการที่ได้เป็นหัวหน้างานทำให้ได้งานทำที่สบายและรายได้ก็สูงด้วยและมีโอกาสเจริญก้าวหน้าด้วยสิ่งเหล่านี้เป็นข้อเปรียบเทียบที่เกิดขึ้น

2) *อยู่เฉยๆ เหมือนคนไร้ค่า* ช่วงระหว่างวัยของคนที่แตกต่างกันทำให้ความรู้สึกนึกคิดของคนในแต่ละวัยแตกต่างกันไปด้วยวัยรุ่นเป็นช่วงของการเรียนรู้เพราะฉะนั้นการที่อยู่เฉยๆ มันคงจะไม่ใช้ลักษณะนิสัยของวัยรุ่นอย่างแน่นอน วัยรุ่นให้ความสำคัญกับเพื่อนต้องการเพื่อนที่เข้าใจใจดังนั้นการที่ออกมาแล้วอยู่บ้านเฉยๆ เป็นเวลานานก็เริ่มมีความรู้สึกเบื่อเหมือนคนไร้ค่า เพื่อนคนอื่นรุ่นเดียวกันเขาก็เรียนหนังสือกันหมดเพื่อนก็ไม่ค่อยมี

3) *แฟนที่อยู่ด้วยมาทิ้งไป* ความรักระหว่างเรียนมันก็คงเป็นแค่ช่วงหนึ่งของวัยรุ่น บางคนตัดสินใจออกจากการศึกษาเพื่อมาอยู่กับคนรัก ทั้งที่ความจริงแล้วเด็กยังมีเส้นทางของชีวิตอีกยาวไกลมีโอกาสได้พบประสบเจอสิ่งใหม่ๆ เจอคนใหม่ เพราะฉะนั้นความคาดหวังที่จะให้รักแรกเป็นรักสุดท้ายคงเป็นสิ่งที่ไปได้ยากมาก

4) *เห็นเพื่อนๆ เรียน* การที่ออกมาอยู่ข้างนอกไม่ได้เป็นนักเรียนอีกต่อไปแล้วนั้นรู้สึกมีอิสระแต่มันดูไร้ค่าพอเห็นเพื่อนเก่าคุยกันถึงเรื่องการเรียนทำให้อยากกลับไปเรียนอีกครั้ง

6.3 การกลับสู่สภาพการเรียน

ปัญหาต่างๆ ที่มีผลทำให้เด็กนักเรียนต้องตัดสินใจออกกลางคันนั้นก็จะเป็นประกอบไปด้วย ปัญหาที่เกิดจากตัวนักเรียนเองไม่สนใจการเรียนหนีเรียนเป็นประจำซึ่งก็มีผลทำให้ผลการเรียนไม่ดี ปัญหาที่ได้รับจากครอบครัวที่แตกแยกขาดความอบอุ่นมีผลทำให้ไม่มีสมาธิหรือมีกระจัดกระใจที่จะเรียน ปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจสภาวะทางการเงินของพ่อแม่ผู้ปกครองไม่มีเงินให้ลูกไปโรงเรียนค่าเทอม ไม่มีจ่ายและสุดท้ายก็คือปัญหาที่เกิดจากครูผู้สอนที่ลงโทษเด็กเกินกว่าเหตุทำให้เด็กนักเรียนเกิดความกลัวแล้วไม่กล้าไปโรงเรียนสุดท้ายก็ออกกลางคัน ชีวิตหลังจากที่ออกกลางคันมาไม่ว่าจะไปทำงานหรืออยู่บ้านเฉยๆ ทำให้ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาจนต้องทำให้กลับเข้ามาศึกษาใหม่อีกครั้งหนึ่ง การวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบ่งแยกเหตุการณ์ออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้

6.3.1 ตระหนักรู้ได้ด้วยตนเอง การที่จบการศึกษาในระดับที่สูงก็จะเป็นที่ภาคภูมิใจต่อทั้งตนเองและคนในครอบครัวรวมทั้งได้รับการยกย่องยอมรับจากบุคคลทั่วๆ ไป เวลาไปสมัครงานที่ไหนเขาก็รับสามารถที่จะเลือกงานที่ให้ผลตอบแทนที่สูงๆ งานที่ทำก็สบายไม่ลำบากได้เงินเดือนที่สูง ผิดกับคนที่ไม่มีวุฒิการศึกษาเป็นงานที่ทำก็เป็นงานใช้แรงไม่ต้องใช้ความรู้ความสามารถที่สำคัญงานที่มีให้ทำก็ลำบากเงินเดือนต่ำสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ตระหนักรู้ได้และเห็นความสำคัญของการศึกษาจนต้องมาเรียนใหม่ สามารถจำแนกได้ 3 ประเด็นย่อย ดังนี้

1) *คิดถึงความหวังของพ่อแม่* พ่อแม่ทุกคนย่อมมีความหวังกับลูกอยากให้ลูกมีการศึกษาเป็นเจ้าคนนายคนสร้างชื่อเสียงให้กับวงศ์ตระกูล สามารถทำงานเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้เท่านี้พ่อแม่ก็สบายใจ และเด็กบางคนเมื่อเห็นพ่อแม่เหนื่อยและเสียใจกับตนเองมาเยอะก็เกิดจุกคิดได้และอยากทำให้พ่อแม่รู้สึกภูมิใจในตนเองอีกสักครั้ง

2) *มีงานทำแต่รายได้ น้อย* การที่ผู้ให้ข้อมูลออกไปทำงานเรียนก็ไม่จบวุฒิ การศึกษาก็ต่ำ งานที่ทำคงไม่ใช่งานที่สบายและรายได้สูงอย่างแน่นอน แรกๆ ก็พอรับได้แต่นานเข้าเด็กคงทนไม่ไหวแน่นอนงานที่ใช้แรงงานแถมไม่พอรายได้ต่ำอีก

3) *เรียนด้วยทำงานด้วยก็ไม่เสียหาย* การเรียนสมัยนี้สามารถเรียนไปด้วยแล้วทำงานหรือทำสิ่งที่ตัวเองต้องการควบคู่ไปด้วยกันได้เพราะมีการศึกษานอกระบบ ที่สามารถไปเรียนหลังเลิกงานหรือว่าเรียนวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ได้

6.3.2 ได้รับการกดดันจากสังคม ส่วนมากแล้วเด็กที่เรียนไม่จบไม่ว่าจะด้วยเหตุผลอันใดย่อมถูกสังคมมองว่าเป็นเด็กที่ไม่ดีเป็นเด็กที่เกเร โดนดูถูกว่าเป็นพวกไร้การศึกษา เด็กรุ่นราวคราวเดียวกันเขาเรียนกันหมดนี้ต้องมาเป็นภาระของพ่อแม่และอาจเป็นปัญหาของสังคม การได้รับแรงกดดันจากสังคมนั้นก็เป็นอีกปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เด็กกลับมาเรียนต่ออีกครั้งหนึ่ง ซึ่งสามารถจำแนกได้ 4 ประเด็นย่อย คือ

1) *โดนดูถูกไร้การศึกษา* การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนเราที่จะใช้ในการดำเนินชีวิตประกอบอาชีพที่สุจริตสามารถแยกแยะผิดชอบชั่วดีได้คนที่ได้รับการศึกษาก็จะถูกยกย่องคนไหนไม่มีการศึกษาก็จะถูกดูถูกดูแคลน

2) *เห็นคนอื่นเขาเรียน* การที่เด็กรุ่นเดียวกันซึ่งอยู่ในวัยที่กำลังศึกษาเห็นความแตกต่างทำให้ต้องตัดสินใจกลับมาเรียนต่อ

3) *เหนื่อยกับงานที่ทำ* งานเป็นสิ่งจำเป็นที่มีความสำคัญกับทุกคน ทุกคนอยากทำงานเพราะงานคือเงิน เงินคืองานบันดาลสุข แต่ว่าทุกคนที่ทำงานหาใช่จะสบายไม่ยิ่งเป็นงานที่ต้องใช้แรงงาน คนที่ทำก็เป็นแรงงาน ไร้ฝีมือ ความรู้ต่ำไม่ได้รับการศึกษาทำให้ได้ทำงานที่เหนื่อยจนทนกับสภาพไม่ไหวและคิดว่าถ้าเรียนต่อที่สูงขึ้นคงได้ทำงานที่มันสบาย

4) *แฟนมาทิ้งไป* ในบางครั้งวัยรุ่นอาจมีความรู้สึกสับสนระหว่าง ความรัก ความชอบ ความหลง และความใคร่ ว่าแตกต่างกันอย่างไร ด้วยวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความจริงจังและมักมองว่าความรักเป็นสิ่งสดใสงดงาม จึงมักคิดว่าความรู้สึกที่เกิดขึ้นทั้งหมดนั้นคือความรักทั้งที่จริงๆ ทั้งที่จริงควรศึกษาทำความเข้าใจของตนเองให้ถ่องแท้ เพราะเรายังมีอนาคตอีกยาวไกล ได้พบปะผู้คนอีกมากมายที่อาจเป็นรักแท้ของเราในวันข้างหน้า การตัดสินใจเลือกสิ่งใหม่ๆ แล้วก็ต้องเลิกลากันไป

6.4 การศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้น ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ที่เกี่ยวกับ การศึกษา และสิ่งที่ได้รับออกเป็น 2 หัวข้อด้วยกัน ดังนี้

6.4.1 *ประสบการณ์การเรียนรู้ กศน.* พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ได้กล่าวถึง การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยไว้ 4 หัวข้อด้วยกันคือ

1) ความหมายการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยคือ กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้นและมีวิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณภาพทางการศึกษาหรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

2) หลักการของการศึกษาประกอบด้วย

(1) ความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางทั่วถึงเป็นธรรม และมีคุณภาพ เหมาะสมกับสภาพชีวิตของประชาชน

(2) การกระจายอำนาจแก่สถานศึกษาและการให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเรียนรู้

(3) การเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิต
ของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย

(4) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีความหลากหลายทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญา
ท้องถิ่น และส่วนที่นำ เทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา

(5) การจัดกรอบหรือแนวทางการเรียนรู้ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน

3) เป้าหมายของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยคือ

(1) ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพกำลังคน
และสังคม ที่ใช้ความรู้และภูมิปัญญาเป็นฐานในการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม
ความมั่นคง และคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ตามแนวทางการพัฒนาประเทศ

(2) ภาวการณ์ที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจและความพร้อมในการมีส่วนร่วมเพื่อจัด
กิจกรรมการศึกษา

(3) ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่จะเอื้อ
ต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

(4) ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระที่สอดคล้องกับความสนใจและความจำเป็นใน
การยกระดับคุณภาพชีวิต ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

(5) ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์และเทียบโอนผล
การเรียนกับการศึกษาในระบบ ประสบการณ์การเรียนของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนก็แตกต่างกันไป
เพราะแต่ละคนก็ต้องการวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกัน โดยทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและ
ตอนปลายมีสาระการเรียนรู้คือทักษะการเรียนรู้ ความรู้พื้นฐาน การประกอบอาชีพ ทักษะการ
ดำเนินอาชีพและการพัฒนาสังคม ซึ่งการผ่านเกณฑ์ตามโครงสร้างหลักสูตรคือ ระดับประถมศึกษา
ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไม่น้อยกว่า 56 หน่วยกิต และระดับมัธยมศึกษาตอน
ปลายไม่น้อยกว่า 76 หน่วยกิต พร้อมทั้งต้องผ่านเกณฑ์การประเมินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่
น้อยกว่า 100 ชั่วโมง ผ่านการประเมินคุณธรรมและเข้ารับการประเมินคุณภาพศึกษานอกระบบ
ระดับชาติ โดยผู้ให้ข้อมูลสามารถสมัครที่ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
อำเภอ/เขต ที่ใกล้เคียงกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อการเดินทางที่สะดวก จากที่เก็บข้อมูลมาส่วนมากผู้ให้
ข้อมูลไปสมัครและเรียนที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หมู่บ้านพนาสนธิ์

ชุมชนบ้านเกาะสวนสยาม และชุมชนสุเหร่าแดง และผู้ให้ข้อมูลสามารถเลือกวันเรียนที่ตนเองสะดวกโดย 1 อาทิตย์ เรียน 1 วัน

6.4.2 สิ่งที่ได้รับจากการเรียน กศน. จากผลการวิจัยประสบการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่าประสบการณ์ต่างๆที่เราได้รับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 15 คน ได้ให้บทเรียนที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิต ซึ่งสามารถแยกได้เป็น 3 ช่วงคือ

- 1) ช่วงที่ประสบปัญหาระหว่างเรียน บทเรียนชีวิตที่ได้รับคือ
 - (1) เรื่องของหน้าที่การเป็นนักเรียนจุดมุ่งหมายสูงสุดก็คือการเรียนให้จบตามหลักสูตรที่กำหนด
 - (2) การตัดสินใจเลือกที่จะเรียนต่อหรือจะออกกลางคันขึ้นอยู่กับตัวของเราเองเป็นคนตัดสินใจ
 - (3) สิ่งที่ได้ตัดสินใจไปแล้วไม่อาจจะแก้ไขได้ต้องไตร่ตรองให้รอบครอบเสียก่อนอย่าให้อารมณ์อยู่เหนือเหตุผล
- 2) ช่วงที่ฟื้นสภาพการเรียน บทเรียนชีวิตที่ได้รับคือ
 - (1) ความสุขที่ได้รับหลังจากออกกลางคันมาเป็นแต่ความสุขชั่วขณะสั้นๆเท่านั้นเอง
 - (2) การใช้ชีวิตนอกรั้วโรงเรียนเหมือนคนธรรมดาคนหนึ่งไม่เหมาะสำหรับเด็กในวัยเรียน
- 3) ช่วงที่กลับสู่สภาพการเรียน บทเรียนชีวิตที่ได้รับคือ
 - (1) การทำให้พ่อแม่รู้สึกภูมิใจคือการกลับมาเรียนหนังสือ
 - (2) การจะก้าวหน้าในอนาคตในหน้าที่การงานจำเป็นต้องได้รับการศึกษา
 - (3) หน้าที่ที่เหมาะสมของเด็กคือการเรียนรู้ยังไม่พร้อมที่จะทำงาน

7. อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงปัญหาการออกกลางคันและกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งมีประเด็นในการค้นพบที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายดังนี้

7.1 การประสบปัญหาระหว่างเรียน จากการศึกษาพบว่า การที่เด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาได้รับผลกระทบทางด้านร่างกายและทางด้านจิตใจจนเป็นเหตุให้ต้องตัดสินใจออกกลางคันนั้น เป็นเพราะว่าเด็กนักเรียนต่าง ๆ เหล่านั้นไม่สามารถที่จะทนรับกับปัญหาที่ตนเองได้รับอีกต่อไปได้ ปัญหาดังกล่าวประกอบด้วย 1) ปัญหากับตนเอง เรียนไม่เก่ง เรียนไม่ทันเพื่อน คิดเพื่อนคิดเกมส์ และบางคนเข้ากับเพื่อนไม่ได้ 2) ปัญหาครอบครัว เด็กบางคนครอบครัวแตกแยก พ่อมีเมียน้อย มีปัญหาทะเลาะกับแม่ บางคนก็ถูกทอดทิ้งอยู่อย่างโดดเดี่ยวกับญาติพี่น้อง 3) ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม พ่อแม่มีรายได้น้อยไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายทำให้เกิดความรู้สึกสงสารพ่อแม่ 4) ปัญหาที่ได้รับจากครูผู้สอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกิดจากครูลงโทษเด็กนักเรียนเกินกว่าเหตุ

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชิสา อยู่ยืนยง (2550) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลส่งผลให้เยาวชนตัดสินใจออกจากโรงเรียนกลางคันในระดับมัธยมศึกษาจนพบว่า ปัจจัยทางด้านสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ปัจจัยทางด้านตัวของเยาวชนเช่น สถิติปัญหาผลการเรียน การเรียนซ้ำชั้น ลักษณะนิสัยส่วนตัว พฤติกรรมเบี่ยงเบนการคบเพื่อน การไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาและมองไม่เห็นอนาคตจากการศึกษา การลอกเลียนแบบการดำเนินชีวิตจากสิ่งแวดล้อมรอบข้าง วัชร ตระกูลงาม (2550) ด้านอาจารย์ผู้สอน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การออกกลางคันระดับมากที่สุด คือ ผู้สอนให้งานมากเกินไปจนเกิดความท้อแท้ และผู้สอนเคร่งเครียดเกินไป

7.2 การฟื้นฟูสภาพการเรียน

หลังจากที่เด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตัดสินใจออกกลางคันมาและมาใช้ชีวิตเหมือนคนธรรมดาคนหนึ่ง ตอนที่ออกมาแรกๆ ก็รู้สึกชีวิตดีเพราะได้หนีจากปัญหามาแล้ว ได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการและปรารถนา อยากอยู่บ้านเฉยๆ ก็ทำได้ อยากทำงานก็ได้ทำและมีเงินใช้ด้วย ได้แบ่งเงินเดือนให้พ่อแม่รู้สึกภูมิใจ หลังจากนั้นเมื่ออยู่ไปนานๆ สิ่งที่เป็นสุขกับกลับกลายเป็นทุกข์อยู่เฉยๆเหมือนมีความรู้สึกเบื่อหน่ายเหมือนคนไร้ค่า เห็นเพื่อนๆ รุ่นเดียวกันยังเรียนหนังสืออยู่

งานที่ทำก็ได้รับผลตอบแทนที่น้อยและเป็นงานที่หนักไม่เหมาะกับตนเองเลย มีความต้องการไม่สิ้นสุดแสวงหาสิ่งที่ตนเองต้องการอยู่ตลอดเวลา

ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ มาสโลว์ (สุรางค์ โคว์ตระกูล. 2544, น. 160-161 อ้างอิงจาก; Maslow. 1970, pp. 35-47) โดยอธิบายว่ามนุษย์จะมีความต้องการจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับที่สูงขึ้น ดังนี้ 1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs) 2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยหรือสวัสดิการ (Safety needs) 3. ความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ (Love and belonging needs) 4. ความต้องการที่จะรู้ดีว่าตนเองมีค่า (Esteem needs) และ 5. ความต้องการที่จะรู้จักตนเองอย่างแท้จริงและพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของตน (Need for self-actualization)

กล่าวโดยสรุป การที่เด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาซึ่งถือว่าเป็นช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงของการเรียนรู้เพราะฉะนั้นการที่จะให้อยู่ในสภาพเดิมๆนั้นเป็นเรื่องที่ยากย่อมต้องการแสวงหาสิ่งที่ดีกว่าอยู่เสมอ

7.3 การกลับสู่สภาพการเรียน การที่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาออกกลางคันมาใช้ชีวิตเหมือนคนธรรมดาที่ได้รับประสบการณ์ต่างๆ นอกห้องเรียนทำให้ได้เปรียบเทียบกับชีวิตตอนเป็นนักเรียนว่าควรที่จะเลือกให้ชีวิตดำเนินไปตามเส้นทางไหน การได้ตระหนักรู้ถึงความรักความหวังของพ่อแม่ที่อยากให้เป็นคนดีมีการศึกษามีหน้าที่การงานที่ดี การรู้ถึงบทบาทหน้าที่สถานะที่ควรจะเป็นของตนเอง จนทำให้เกิดแรงจูงใจในการที่จะกลับมาศึกษาต่ออีกครั้งหนึ่ง อีกประเด็นหนึ่งมนุษย์เกิดมาตามกรรม สิ่งที่เกิดขึ้นคือผลจากการกระทำในครั้งปางก่อนดังนั้นการที่เด็กนักเรียนที่ออกกลางคันแล้วหวนสู่สภาพการเรียนในครั้งนี้ก็คงจะเกิดจากผลกรรมได้เช่นกัน

ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ มุกดา ศรียงค์ และคนอื่นๆ (2539, น. 227) และ อารี พันธุ์ฉิม (2542, น. 183-192) ได้กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจ ดังนี้คือ ทฤษฎีแรงขับเพื่อการศึกษา (Educational drives) แรงขับเพื่อการศึกษาเป็นแรงขับที่จะจูงใจให้บุคคลเกิดความอยากรู้อยากเห็น พยายามศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ ตลอดเวลา จำลอง ดิษยฉิม (2545) ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตวิญญาณ (Spiritual theory) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนา ได้อธิบายความหมายของคำว่าจิตวิญญาณไว้ดังนี้ "จิตวิญญาณ หมายถึง ภาวะจิต (the life continuum) ในพุทธศาสนา หรือจิตไร้สำนึก (the unconscious) ในจิตวิเคราะห์ จิตวิญญาณ ซึ่งเป็นส่วนลึกภายในจิตใจของมนุษย์มีแรงจูงใจที่ทรงพลังอย่างหนึ่งคือกรรม กรรมเป็นการกระทำของเรา ไม่ว่าจะเป็นทางใจ ทางวาจา

หรือทางกาย ถ้ากระทำความดีก็จะส่งผลไปในทางที่ดี ถ้ากระทำความชั่วก็จะส่งผลไปในทางที่ไม่ดี ทำกรรมเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น สมดังคำกล่าวที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” พลังกรรมและผลของกรรมถือว่าเป็นแรงจูงใจที่สำคัญอย่างหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนเรา และถูกเก็บสะสมไว้ในจิตไร้สำนึก ความสุขจะเกิดขึ้นได้เพราะ เป็นผลของการกระทำความดี แต่ในทางตรงกันข้ามความทุกข์จะเกิดขึ้นเนื่องจากผลของการกระทำความที่ไม่ดี

7.4 การศึกษาและสิ่งที่ได้รับ จากการศึกษาประสบการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้ง 3 ช่วงคือ 1) การประสบปัญหาระหว่างเรียน 2) การพ้นสภาพการเรียน และ 3) การกลับสู่สภาพการเรียนทำให้ได้รับทราบถึงการศึกษาค้นคว้าที่เด็กนักเรียนที่ออกกลางคันเลือกที่จะกลับเข้ามาเรียนต่อ คือ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่เปิดโอกาสให้กับทุกคนที่สนใจในการศึกษากลับเข้ามาเรียนใหม่ได้ โดยการเรียนสะดวกสบายกว่า การศึกษาภาคปกติ ใช้เวลาในการเรียนไม่มากก็สามารถจบหลักสูตรและใช้วุฒิการศึกษาที่เรียนจบไปเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ (กล้า สมตระกูล, 2558, น. 2-29-2-31) ที่กล่าวไว้ว่า ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ศูนย์ กศน. ตำบล และศูนย์การเรียนชุมชนเป็นหน่วยจัดการเรียนการสอนให้แก่ประชาชนทั้งในเมืองและในชนบท และการเรียนวิชาทักษะอาชีพนี้ สำนักงาน กศน. ยังเปิดโอกาสให้มีการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์เป็นหน่วยงานการเรียนในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบได้ พระราชบัญญัติการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ได้แบ่งประเภท การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบเป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดให้แก่ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ให้มีโอกาสดูแลหาความรู้เพิ่มเติมตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา ทั้งด้านวิชาสามัญและวิชาชีพที่ได้รับคุณวุฒิเท่ากับการศึกษาในระบบโรงเรียน

กล่าวโดยสรุป การที่เด็กที่ออกกลางคันเห็นความสำคัญของการศึกษาแล้วจะกลับมาศึกษาต่อ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยก็เปิดโอกาสรับเด็กนักเรียนเหล่านี้กลับมาศึกษาต่ออีกครั้งหนึ่ง ส่วนบทเรียนชีวิตที่ได้รับนั้นทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา ทำให้หวนกลับมาสู่สภาพการเป็นนักเรียนอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ชีวิตก้าวหน้าต่อไปในอนาคต

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้สามารถแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

8.1.1 นักเรียน

การแก้ไขปัญหา : ไม่คว่นตัดสินใจด้วยตนเองในการออกกลางคัน ต้องมีความกล้าเผชิญกับความจริงเผชิญกับปัญหาและหาทางแก้ไขปัญหาโดยการเข้าไปขอคำปรึกษาจากครูผู้สอน ครูแนะแนว หรือพ่อแม่ผู้ปกครอง

ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่การเป็นนักเรียน: ต้องนึกอยู่เสมอว่าหน้าที่ของนักเรียนคือ การเรียน ซึ่งนักเรียนควรตั้งใจเรียนและคอยทำงานในเวลาที่เหมาะสม

การคบเพื่อน: การเลือกคบเพื่อนที่ไม่เรียนหนังสือส่งผลต่อการเรียน และนำมาซึ่งการออกกลางคัน

8.1.2 ครอบครัว

การให้ความรักความอบอุ่น: การสร้างครอบครัวที่อบอุ่น เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กเป็นเด็กที่เข้มแข็งสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง เพราะการทะเลาะไม่สนใจเด็กหรือการส่งเด็กไปอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย โดยไม่ให้ความรัก ความสนใจ นั้นมีส่วนทำให้เด็กออกกลางคัน

การให้ความสำคัญของการศึกษา: ผู้ปกครองควรตระหนักว่าการศึกษาคือเป็นสิ่งสำคัญควรทำทุกทางเพื่อส่งเสริมลูกให้ประสบความสำเร็จในชีวิต

8.1.3 ครูผู้สอน

ตระหนักถึงความเป็นครู: ครูมีหน้าที่ให้ความรู้ คอยอบรมขัดเกลาเด็กให้เป็นคนดีมีความรู้มากกว่าการลงโทษเกินกว่าเหตุทำให้เด็กเกิดความกลัวและไม่มาเรียน

8.1.4 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษา กศน.: เป็นทางเลือกให้กับนักเรียนที่ออกกลางคันกลับมาเรียนใหม่ได้ เพราะนั้นควรมีการประชาสัมพันธ์ไปยังชุมชนเพื่อให้ทุกคนทราบว่าทุกคนมีโอกาสกลับมาเรียนใหม่ได้

8.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

8.2.1 เนื่องด้วยการศึกษาครั้งนี้เน้นศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ออกกลางคันจากระดับมัธยมตอนต้นเสียเป็นส่วนใหญ่ถ้าเราได้ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นกลุ่มอาชีพะที่ออกกลางคันอาจจะได้ข้อมูลในอีกแบบอย่างหนึ่งดังนั้น จึงควรศึกษาในต่างกลุ่มเพื่อเปรียบเทียบผลที่ได้ว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

8.2.2 การเก็บข้อมูลในครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์หรือสนทนากลุ่มถ้าเราเปลี่ยนเป็นสัมภาษณ์ตัวต่อตัวอาจได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งมากกว่านี้เห็นน้ำตาก็อาจเป็นไปได้การศึกษาและค้นพบในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะในระดับอุดมศึกษาต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ รุ่งอรุณพิศาล. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมาเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในรายวิชาการจัดการและพฤติกรรมองค์กร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, กรุงเทพฯ.
- กัญมณู เกื้อนเหมือน. (2549). ปัจจัยจูงใจในการเลือกเข้าศึกษาของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยศรีปทุม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ.
- จรงค์ศักดิ์ ขำนา. (2558). การพัฒนาหลักสูตรสัมมาอาชีพโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ทัศนีย์นารถ ลิ้มสุทธิวันภูมิ, สุจินต์ เพิ่มพิทักษ์. (2552). แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ปทุมธานี.
- นิรนาท แสนสา. (2554). การวิจัยเชิงคุณภาพ. ใน *ประมวลสาระชุดการวิจัยทางการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา* (หน่วยที่ 6, น. 6-23). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- พิชญ์สินี ชมภูคำ, พิมพ์ทอง สังสุทธิพงศ์. (2552). การวิจัยเชิงคุณภาพ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พยอม ธีธรรต. (2550). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกการค้นของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนวิเชียรมาตุ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- พรกมล ลีภักดีปรีดา, ดร.ไกรจิต สุตะเมือง. (2555). แรงจูงใจของผู้ปกครองไทยในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนนานาชาติในเขตกรุงเทพฯ. *วารสารการเงิน การลงทุน การตลาด และการบริหารธุรกิจ*, 2(3), 1-20.

สมพร นั้วสกุล และคณะ. (2554). การศึกษาปัจจัยสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาการออกกลางคัน
ของนักเรียน นักศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตตรวจราชการที่ 7
ปีการศึกษา 2553 (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณา
การการศึกษาที่ 10.

วันวิสาข์ แก้วสมบูรณ์. (2554, 18 เมษายน). เหตุจูงใจในการศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา, บทความ
ออนไลน์ สืบค้นจาก www2.tsu.ac.th/grad/report_/files/06044949200949.doc

สำนักบริการข้อมูลและสารสนเทศ. (2553, 27 กันยายน). แรงจูงใจ, ข้อมูลออนไลน์ สืบค้นจาก
<http://www.kanzuksa.com/radio.asp?data=233&TT=>

สุวัฒน์ วัฒนวงษ์. (2553, 21 ธันวาคม). ทฤษฎีแรงจูงใจในการศึกษา, จิตวิทยาเพื่อการฝึกอบรม
ผู้ใหญ่. น. 47-48. สืบค้นจาก <http://libdoc.dpu.ac.th/research/145256.pdf>

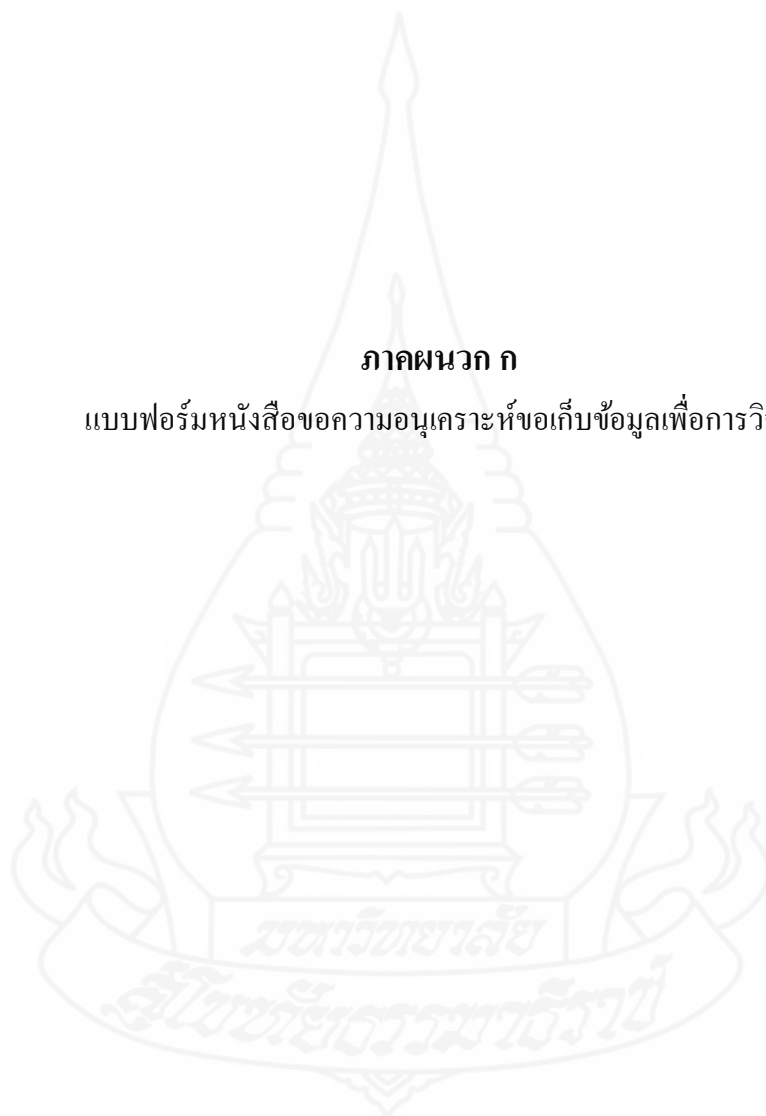

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบฟอร์มหนังสือขอความอนุเคราะห์ขอเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

(สถานที่ติดต่อนักศึกษา)

ชุมชนมัชยิดสุเหراءแดง ถ. เสรีไทย 46 แยก 2

คันทนายาว กรุงเทพมหานคร 10230

วันที่ 16 เดือนมกราคม พ.ศ. 2559

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ลงนามในหนังสือขอเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ (ผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์)

ข้าพเจ้า นายนิคม ทิพย์การเงิน นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา แผนกวิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มีความประสงค์ขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ชุมชนสุเหراءแดง คันทนายาว กรุงเทพมหานคร

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดลงนามในหนังสือขอเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยที่แนบมาทำขึ้น
จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

.....
(นายนิคม ทิพย์การเงิน)

โทรศัพท์ 081-3737618

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

วันที่.....

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายสมหมาย พุ่มลำเจียก

อาจารย์ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ชุมชนสุหร่าแดง

ด้วยนายนิคม ทิพย์การเงิน นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชา การแนะแนวและการ
ปรึกษาเชิงจิตวิทยา วิชาเอก การแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังศึกษาค้นคว้างานวิจัยอิสระ เรื่อง ประสิทธิภาพการออก
กลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจาก นักศึกษาศูนย์การศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ชุมชนสุหร่าแดง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูล
เพื่อการวิจัย ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณา
จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-3737618

หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (การสัมภาษณ์)

ทำที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เลขลงที่ ประชากรตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการ

วิจัย.....

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย เรื่อง “ประสบการณ์การออกกลางคันและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา” โดยผู้วิจัยคือ นายนิคม ทิพย์การเงิน และมี ผศ.ดร. นรินาถ แสนสา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่อยู่ติดต่อได้ แขนงวิชาการแนะแนว สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช 9/9 หมู่ 9 ต.บางพูด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120 โทรศัพท์ 0-2504-8504-6 โทรสาร 0-2503-3567

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย ข้าพเจ้าได้อ่านรายละเอียดในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัยโดยตลอดและได้รับคำอธิบายจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ภายใต้เงื่อนไขที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยข้าพเจ้ายินยอมเข้าร่วมสนทนากลุ่มในครั้งนี้ เป็นเวลาประมาณ 120 นาที และยินยอมให้บันทึกเสียงการสนทนาได้

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อตัวข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับการรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้า ตามข้อมูลที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ โดยจะนำเสนอข้อมูลการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น ไม่มีข้อมูลใดในการรายงานที่จะนำไปสู่การระบุตัวของข้าพเจ้า

หากข้าพเจ้าไม่ได้รับการปฏิบัติตรงตามที่ได้ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย ข้าพเจ้าสามารถร้องเรียนได้ที่ แขนงวิชาการแนะแนว สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช 9/9 หมู่ 9 ต.บางพูด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120 โทรศัพท์ 0-2504-8504-6 โทรสาร 0-2503-3567

ข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน ทั้งนี้ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย และสำเนาหนังสือแสดงความยินยอมไว้แล้ว

ลงชื่อ.....

(นายนิคม ทิพย์การเงิน)

ผู้วิจัยหลัก

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....

(.....)

พยาน

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างแบบฟอร์มการสัมภาษณ์และตัวอย่างคำสัมภาษณ์

ตารางสรุปปัญหาระหว่างเรียน

ชื่อ	ปัญหากับตัวเอง					ปัญหากับครอบครัว			เศรษฐกิจ			ปัญหากับครู
	เรียนไม่เก่ง	เรียนไม่ทัน	คิดเพื่อน	คิดเกมส์	เข้ากับเพื่อนไม่ได้	พ่อแม่มีเงินน้อย	ทะเลาะกับแม่	โศกเศร้า	พ่อแม่รายได้น้อย	สงสารพ่อแม่	เงินไม่พอใช้	
ID01	√					√						
ID02												√
ID03												√
ID04			√									
ID05		√										
ID06		√										
ID07							√					
ID08		√			√							
ID09		√										
ID10			√									
ID11			√	√								
ID12							√					
ID13							√				√	
ID14												
ID15												
รวม												

ตารางสรุปการฟื้นสภาพการเรียนรู้							
ชื่อ	ชีวิตที่คิดว่าดีหลังหนีปัญหา			ปัญหาเก่าหมดไปปัญหาใหม่กลับมา			
	ภูมิใจได้ทำงาน มีเงินใช้	อยู่เฉยๆไม่ต้อง เรียน	ได้อยู่กับ แฟน	เหนื่อยรายได้ น้อย	อยู่เฉยๆ ไร้ค่า	แฟน มาทิ้ง	เห็นเพื่อน เรียน
ID01	√			√			
ID02	√			√			
ID03		√					√
ID04	√				√		
ID05		√					√
ID06			√	√		√	
ID07	√			√			
ID08	√	√			√		
ID09	√			√			
ID10	√			√			
ID11		√					
ID12	√			√			
ID13	√			√			
ID14	√						
ID15		√					√
รวม							

ตารางสรุปการกลับเข้าสู่สภาพการเรียน							
ชื่อ	ตระหนักรู้ด้วยตนเอง			ได้รับแรงกดดันจากสังคมรอบข้าง			
	คิดถึง ความหวังพ่อแม่	มีงานทำราย ได้น้อย	เรียนด้วย ทำงานด้วย	โดนดูถูก รู้ การศึกษา	เห็นคน อื่นเรียน	เหนื่อยกับ งานที่ทำ	แฟนมา ทิ้งไป
ID01		√					
ID02							
ID03					√		
ID04							
ID05	√						√
ID06				√			√
ID07							
ID08					√		
ID09							
ID10						√	
ID11						√	
ID12				√		√	
ID13	√						
ID14			√				
ID15							
รวม							

แบบฟอร์มวิเคราะห์ข้อมูลใส่รหัสข้อมูลและจัดหมวดหมู่ความสัมพันธ์
ของประเด็นหลักประเด็นรอง ประเด็นย่อยที่ได้จากการสัมภาษณ์

วันที่ : 7 กุมภาพันธ์ 2559

สถานที่ : ห้องประชุมศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยชุมชนสุเหร่าแดง คันทนา

ชื่อ : ID 00

หัวข้อสัมภาษณ์ : ประสมการณ์การออกกลางคืนและการกลับเข้า

ประเด็นหลัก	ประเด็นรอง	ประเด็นย่อย	บันทึกการสัมภาษณ์
1. การประสบปัญหาระหว่างเรียน	1.1 ปัญหาและอุปสรรคระหว่างเรียน	- ทางด้านคุณลักษณะของนักเรียน - ทางด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว	"ผมเป็นคนเรียนไม่เก่ง ตอนที่อยู่ ป.3 ก็ซ้ำชั้น พอ ป.6 ก็ซ้ำชั้นอีกแค่พออยู่ ม.1 เกรดผมก็ประมาณ 2 กว่าๆ ส่วนวิชาภาษาอังกฤษผมต้องศัพท์ที่ได้เลข ภาษาไทยก็ไม่ค่อยเก่ง" "เท่าที่ผมจำได้ช่วงนั้นพ่อก็มีเมียน้อย แม่ก็ต้องหาเงินค่าเรียนผมกับน้อง 2 คน ผมไม่เห็นพ่อช่วยอะไร แล้วพ่อก็ไปตอนนี้อยู่ ม.1 ส่วนผมก็ ม.3 แล้วครับตอนนั้น"
2. การฟื้นฟูสภาพการเรียน	2.1 ชีวิตที่คิดว่าดีหลังหนีปัญหา	- ทำงานดีและมีรายได้	"แม่ให้ผมสมัครล้างรถที่บริษัทที่แม่ทำงานอยู่ เขาให้เป็นรายเดือนเดือนละ 9000 บาท งานก็ดีไม่ได้นักอะไรครับ"
	2.2 ปัญหาเก่าหมดไป ปัญหาใหม่เข้ามา	- ต้องการให้ชีวิตดีขึ้น	"ผมอยากจบ ปวส. ครับ ผมว่าถ้าผมทำงานเงินคงได้มากขึ้น เพราะที่ทำงานที่ผมทำอยู่ซ่อมรถผมก็อยากซ่อมบ้าง และถ้าจบ ปวส. จะได้เงินเดือน 12000 บาท ทั้งยังมีเงินพิเศษอีกต่างหาก"
3. การกลับสู่สภาพการเรียน	3.1 เกิดเห็นความสำคัญของการศึกษา	- การชักจูงจากเพื่อนฝูง	"เพื่อนแนะนำครับ เพื่อนผมตอนที่เรียน ม.3 ด้วยกัน ผมก็เรียนไม่จบเหมือนกัน คือตอนนั้นมันก็คิดเกมส์ก็เลยออกครับ มันชวนว่าวันทีได้อยู่เฉยๆ ไปเรียนกศน. กัน ไหมเลยตัดสินใจเรียน"

หัวข้อการสัมภาษณ์

" ประสบการณ์ของการออกกลางคืนและการกลับเข้าศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา"

1. การเตรียมนำเบื้องต้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยและรับทราบประวัติส่วนตัว

- แนะนำตัวเองให้ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ได้รู้จัก (ชื่อ นามสกุล สถานที่ทำงาน สถานที่ศึกษา สิ่งที่กำลังทำ)
- แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ในครั้งนี้
- ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แนะนำตัวเอง (ชื่อ นามสกุล อายุ สถานที่อยู่)
- ยืนยันการเก็บข้อมูลเป็นความลับ และอธิบายให้ทราบถึงวิธีการตอบคำถาม

2. ตั้งคำถามเกี่ยวกับตอนที่เรียนอยู่แล้วเรียนไม่จบ

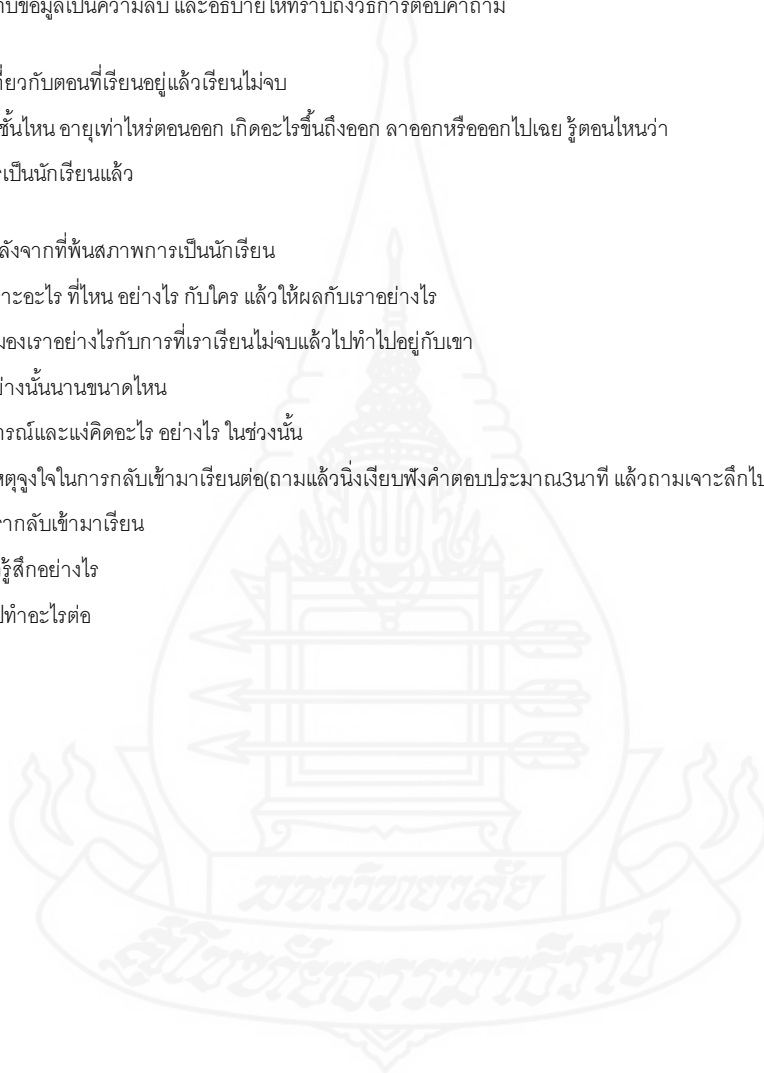
- ออกตอนอยู่ชั้นไหน อายุเท่าไรตอนออก เกิดอะไรขึ้นถึงออก ลาออกหรือออกไปเฉย รู้ตอนไหนว่าพ้นสภาพการเป็นนักเรียนแล้ว

3. ตั้งคำถามหลังจากที่พ้นสภาพการเป็นนักเรียน

- ทำอะไร เพราะอะไร ที่ไหน อย่างไร กับใคร แล้วให้ผลกับเราอย่างไร
- คนรอบข้างมองเราอย่างไรกับการที่เราเรียนไม่จบแล้วไปทำไปอยู่กับเขา
- ใช้ชีวิตอยู่อย่างนั้นนานขนาดไหน
- ได้ประสบการณ์และแง่คิดอะไร อย่างไร ในช่วงนั้น

4. ตั้งคำถามเหตุจูงใจในการกลับเข้ามาเรียนต่อ(ถามแล้วนั่งเงียบฟังคำตอบประมาณ3นาที แล้วถามเจาะลึกไปเรื่อยๆ)

- อะไรทำให้เรากลับเข้ามาเรียน
- มาเรียนแล้วรู้สึกอย่างไร
- จบแล้วจะไปทำอะไรต่อ

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายนิคม ทิพย์การเงิน
วัน เดือน ปีเกิด	8 สิงหาคม พศ.2512
สถานที่เกิด	อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
สถานที่ทำงาน	บริษัทโตโยต้ามอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด จังหวัดสมุทรปราการ

